

Gemeentelijke Rekenkamer Nijmegen

SPORT, GELD EN DE STAD

**FINANCIËLE ONDERSTEUNING VAN
SPORTVERENIGINGEN DOOR DE GEMEENTE**

1 SEPTEMBER 2015

Colofon

De Rekenkamer heeft een onafhankelijke positie binnen de gemeente. Haar doel is de gemeenteraad een extra handvat te bieden zijn kaderstellende en controlerende taak uit te voeren. Daartoe voert zij onderzoek uit op het gebied van:

- Doeltreffendheid:
Bij dit type onderzoek wordt nagegaan of de gewenste resultaten daadwerkelijk worden bereikt
- Doelmatigheid
Bij dergelijk onderzoek gaan we na of de gewenste resultaten worden bereikt met zo weinig mogelijk middelen (personeel, geld)
- Rechtmatigheid:
Bij onderzoek op dit terrein staat de vraag centraal of de uitvoering plaatsvindt volgens geldende wetten en regels.

Bij de uitvoering van haar onderzoeken kijkt de Rekenkamer altijd terug (wat is besloten, wat is gedaan), met als nadrukkelijk doel daarvan te kunnen leren voor de toekomst.

De wijze waarop de Rekenkamer haar onderzoeken (en overige werkzaamheden) uitvoert is vastgelegd in de Notitie Werkwijze.

Samenstelling:

de heer A. van Ruth (voorzitter)

de heer H. Bekkers (lid)

de heer M. van Dam (lid)

De Rekenkamer wordt ambtelijk ondersteund door een secretaris / onderzoeker: mevrouw J. Smink

Bij de uitvoering van deze second opinion is de Rekenkamer ondersteund door de heren R. Hoekman en D. Romijn van het Mulier Instituut.

Contact:

Post: Postbus 9105
6500 HG NIJMEGEN

Telefoon: 024 – 3292338

E-mail: rekenkamer@nijmegen.nl

Website: www.nijmegen.nl/rekenkamer

Twitter: @rekenkamer024

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	
1	Inleiding 1
1.1	Aanleiding 1
1.2	Aanpak 2
1.3	Leeswijzer 3
2	Financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente 4
2.1	Inleiding 4
2.2	Verdeling directe subsidies naar ontvanger 7
2.3	Verdeling directe subsidies naar doel 12
2.4	Verdeling directe subsidies naar type sport 20
2.5	Indirecte subsidies 22
2.6	Financiële ondersteuning van vijf sporttakken 28
	• Directe subsidies aan geselecteerde sporten 28
	• Indirecte subsidies aan geselecteerde sporten 32
	• Overige financiële ondersteuning aan geselecteerde sporten 35
	• Totaal-overzicht financiële ondersteuning geselecteerde sporten 36
3	Sturing en verantwoording op financiële ondersteuning sportverenigingen 39
3.1	Financiële ondersteuning van verenigingen in het sportbeleid 39
3.2	Vertaling van het sportbeleid in de begroting 42
3.3	Verantwoording van het sportbeleid in de jaarstukken 44
3.4	Monitoring en evaluatie van het sportbeleid 46
4	Slotbeschouwing 48
5	Reactie van het college 54
6	Nawoord van de Rekenkamer 58
Bijlagen	
1	Lijst van geïnterviewden
2	Subsidie Stichting Jeugdsportfonds
3	Verdeling directe subsidies naar ontvanger en omvang
4	Beleidsregels sport: voorwaarden en verstrekte bedragen
5	Doelstellingen Sportnota 2007 – 2010 (2012)
6	Doelstellingen Sportnota 2013 - 2016
7	Overzicht relaties doelstellingen sportnota's - doelstellingen begrotingen
8	Overzicht van indicatoren voor het programma sport in de begrotingen 2010 tot en met 2015
9	Streefcijfers indicatoren programma sport in de begroting 2010 tot en met 2015
10	Realisatiecijfers indicatoren programma sport in de jaarstukken 2010 tot en met 2014
11	Relatie bevindingen uit evaluatie sportnota 2007 – 2010 (2012) met de sportnota, begroting, jaarstukken en stads- en wijkmonitor

SAMENVATTING

In voorliggende samenvatting zijn de kaders met aandachtspunten en conclusies opgenomen, zoals die aan het begin van elke paragraaf in de hoofdtekst staan.

**Aandachtspunten en conclusies hoofdstuk 2:
Financiële ondersteuning sportverenigingen door de gemeente**

Inleiding (paragraaf 2.1):

1. De directe en indirecte subsidies voor sport bedragen jaarlijks circa € 8 miljoen.
2. De bedragen voor de indirecte subsidies zijn jaarlijks vrijwel gelijk en bedragen ruim € 5 miljoen.
3. De directe subsidie voor de exploitatie van de zwembaden bedroeg gemiddeld ruim € 2 miljoen.
4. De directe subsidies voor sportverenigingen en overige (sport)organisaties zijn in de onderzoeksperiode gedaald van ruim € 700.000 in 2010 tot ruim € 400.000 in 2014.

Verdeling directe subsidies naar ontvanger (paragraaf 2.2):

5. Binnen de gemeente is er geen inzicht in de verdeling van de directe subsidies naar categorieën ontvangers.
6. De verstrekte bedragen aan directe subsidies worden voor ongeveer de helft aan sportverenigingen verstrekt, en voor de andere helft aan andere (sport)organisaties.
7. In verhouding zijn de hoogste subsidies vooral aan overige (sport)organisaties verstrekt, en de laagste vooral aan sportverenigingen.
8. Sinds 2010 heeft jaarlijks maximaal een kwart van de Nijmeegse sportverenigingen (circa 350) directe subsidie ontvangen.
9. Er zijn onvoldoende gegevens over ledenaantallen van sportverenigingen beschikbaar om te kunnen bepalen hoeveel leden van sportverenigingen worden bereikt met directe subsidie(s).

Verdeling directe subsidies naar doel (paragraaf 2.3):

10. Voor de verdeling van de middelen voor sportsubsidies gelden beleidsregels waarin de voorwaarden zijn vastgelegd om voor subsidie in aanmerking te komen.
11. Er zijn door de raad enkele keren subsidieplafonds ingesteld voor (subsidie)regels die in het betreffende jaar niet bestonden.
12. Er wordt gestuurd op het totale saldo van het programma; daardoor wijzigt de hoogte van de subsidieplafonds in de loop der jaren niet, ook niet als meerdere jaren op rij sprake is van over- of overschrijdingen van een subsidieplafond.
13. Binnen de gemeente bestaat geen inzicht in de omvang van de directe subsidies die per beleidsregel zijn verstrekt.
14. Uit de analyse van de Rekenkamer blijkt dat er voor circa 30% van het totaal verstrekte subsidiebedrag een directe (zichtbare) relatie is met de geldende beleidsregels.
15. Het komt meer dan eens voor dat:
  - subsidies worden verstrekt voor beleidsregels die op dat moment niet van toepassing zijn;
  - uit de beschikking niet kan worden opgemaakt wat het doel van de subsidie is.
16. Voor een deel van de beleidsregels wordt niet of nauwelijks subsidie verstrekt.
17. De meeste subsidies zijn in de onderzoeksperiode verstrekt in de categorie 'overig', waarvoor beleidsregels dus ontbreken.

Verdeling directe subsidies naar type sport (paragraaf 2.4):

18. Binnen de gemeente bestaat geen zicht op de verstrekte directe subsidies naar typen sport.
19. De meeste directe subsidies worden verstrekt aan verenigingen voor buitensport.
20. Het verschil in verstrekte subsidies aan verenigingen voor binnen- en buitensport wordt steeds kleiner.
21. Er zijn onvoldoende gegevens over ledenaantallen van sportverenigingen beschikbaar om de verschillen in verstrekte subsidies aan verenigingen voor binnen- en buitensport te kunnen duiden.

Indirecte subsidies (paragraaf 2.5):

22. De indirecte subsidies bestaan uit kosten die niet gedekt worden door inkomsten.
23. De exploitatie van de gemeentelijke sportaccommodaties is niet kostendekkend.
24. De dekkingspercentages voor de binnen- en buitensportaccommodaties zijn:

	Incl. kapitaallasten Incl. dir. personeelslasten	Incl. kapitaallasten Excl. dir. personeelslasten	Excl. kapitaallasten Excl. dir. personeelslasten
Binnensport. acc	30%	36%	66%
Buitensport. acc	8%	10%	24%
Totaal	19%	22%	47%

25. Uit een benchmark tussen Brabantse steden blijkt dat de dekkingspercentages daar hoger liggen.
26. Op de grootste kostenposten - kapitaallasten en directe personele lasten - kan beperkt gestuurd worden.
27. De baten kunnen worden verhoogd door een hogere bezettingsgraad of hogere tarieven. De tarieven zijn recent verhoogd; op de bezettingsgraad wordt tot nu toe niet gestuurd.

Financiële ondersteuning van vijf sporttakken (paragraaf 2.6):

28. Het berekenen van de financiële ondersteuning van de vijf geselecteerde sporttakken kent de nodige beperkingen, maar levert een duidelijk en overzichtelijk beeld op:

	Verstrekte subsidies (directe + indirecte subsidies) 2014	
	Totaal	Per lid (afgerond)
Voetbal	€ 959.221	€ 120
Hockey	€ 126.463	€ 30
Turnen	€ 26.320	€ 15
Judo	€ 6.520	€ 5
Volleybal	€ 90.570	€ 90

29. Uit de gevoerde gesprekken bleek dat er geen bewust beleid aan de verschillen in financiële ondersteuning per sporttak ten grondslag ligt, maar dat deze historisch gegroeid zijn.

**Aandachtspunten en conclusies hoofdstuk 3:
Sturing en verantwoording op financiële ondersteuning sportverenigingen**

Financiële ondersteuning van verenigingen in het sportbeleid (paragraaf 3.1)

30. Het sportbeleid van de gemeente Nijmegen is vastgelegd in een afzonderlijke nota. In de onderzoeksperiode golden twee verschillende sportnota's:
- 2007 – 2012: Accenten beleidsnota sport – Verbinden en versterken ... bruggen bouwen in de sport
  - 2013 – 2016: Nijmegen sportief en vitaal – beleidsplan sport en bewegen
31. Beide sportnota's kennen een aantal hoofdlijnen van beleid die zijn uitgewerkt in een aantal (sub)doelstellingen.
32. In de beleidsnota's is geen expliciet beleid opgenomen voor de financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente; ook is niet aangegeven welke financiële instrumenten (ten aanzien van de verenigingen) worden ingezet om welke gemeentelijke beleidsdoelen te realiseren.
33. Voor de directe subsidies zijn beleidsregels geformuleerd. Een specifieke relatie met de doelen van het beleid is daarin niet gelegd.

Vertaling van het sportbeleid in de begroting (paragraaf 3.2)

34. De hoofdlijnen van beleid uit de Sportnota 2007 – 2012 komen één op één terug als hoofddoelstellingen in het programma sport in de begrotingen voor 2010, 2011 en 2012.
35. Ook al zijn de hoofdlijnen van beleid uit de Sportnota 2013 – 2016 gewijzigd, de hoofddoelstellingen in het programma sport in de begrotingen 2013 en 2014 zijn hetzelfde gebleven.
36. De subdoelstellingen uit de sportnota's komen nauwelijks terug in de begrotingen.
37. De indicatoren waarmee de streefcijfers per hoofddoelstelling in de begroting worden weergegeven kennen geen lange levensduur: geen enkele indicator wordt langer dan twee jaar achtereen gebruikt.
38. De topindicatoren zoals vastgesteld door de auditcommissie komen niet of beperkt terug in de begrotingen.
39. Het komt voor dat het te realiseren doel in de begroting voor jaar x pas is opgenomen in de begroting voor jaar x + 1 (of nog later).

Verantwoording van het sportbeleid in de jaarstukken (paragraaf 3.3):

40. Over de doelstellingen in de begrotingen wordt nauwelijks verantwoording afgelegd in de jaarstukken.
41. Het komt vaak voor dat de verantwoording in de jaarstukken over jaar x pas is opgenomen in de begroting of de jaarstukken van het daarop volgende jaar.
42. Er is niet in alle gevallen een één-op-één relatie tussen begroting en jaarstukken: in een enkel geval wordt in de jaarstukken verantwoording afgelegd over zaken die niet in de begroting waren opgenomen.

Monitoring en evaluatie van het sportbeleid (paragraaf 3.4):

43. Naast de jaarlijkse verantwoording over de voortgang van het sportbeleid in de jaarstukken, wordt via monitoring en evaluatie nagegaan in hoeverre het sportbeleid de gewenste resultaten boekt.
44. Een analyse van de evaluatie van de Sportnota 2007 – 2012 levert op dat deze ingaat op zaken die:
- niet of nauwelijks in de Sportnota zelf aan de orde waren;
  - niet of nauwelijks in de begroting aan de orde waren;
  - niet of nauwelijks in de jaarstukken aan de orde waren;
  - niet of nauwelijks in de Stads- en wijkmonitor aan de orde waren.

1. INLEIDING

1.1 AANLEIDING

'Je snapt het pas als je het begrijpt', zou Johan Cruijff zeggen, vrij naar *'Je gaat het pas zien als je het doorhebt.'* De essentie van het gezegde is vooral dat je weet wat je in een bepaalde situatie moet doen, omdat je de situatie begrijpt. Het is vanuit dat 'niet weten' dat diverse raadsfracties eind 2013 bij de Gemeentelijke Rekenkamer Nijmegen aanklopten met de vraag in beeld te brengen 'hoe het nu eigenlijk zit' met de ondersteuning van plaatselijke sportverenigingen door de gemeente. De onwetendheid daarover gaf raadsleden een groot gevoel van ongemak. Er bleek een politiek breed gedeelde behoefte aan inzicht in enerzijds de regels en de uitvoering van het financiële sportondersteuningsbeleid en anderzijds de bezettingsgraad van sportaccommodaties. Het onderzoek van de Rekenkamer zou vooral antwoord moeten geven op de vraag hoe het zit, om daarmee als gemeenteraad een betere basis te hebben om te kunnen (bij)sturen in zowel het stellen van de kaders van het sportbeleid als wel het controleren van de uitvoering van het vastgestelde sportbeleid.

Het vinden van een antwoord op de vraag 'hoe het nu eigenlijk zit' is temeer van belang omdat uit de Sportverenigingsmonitor 2013¹ van de gemeente Nijmegen blijkt dat een toenemend aantal sportverenigingen door financieel moeilijke tijden heen gaat. Mede op basis van die sombere uitkomsten van de Sportverenigingsmonitor hebben we als Rekenkamer in ons onderzoek de focus gelegd op het in beeld brengen van hoe het zit met de financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente en het daaronder liggende beleid². Het grotendeels in het duister tasten van de raad inzake het gevoerde financiële sportondersteuningsbeleid en de financieel ongezonde situatie bij steeds meer sportverenigingen kunnen in de ogen van de Rekenkamer een potentieel gevaar vormen voor enerzijds de continuïteit van de sportbeoefening in clubverband en anderzijds de gemeentelijke sportbegroting. Weten wat als raad te doen, vereist een goede informatiepositie van het hoogste orgaan van de gemeente. Centrale vragen in dit onderzoek zijn welke financiële ondersteuning de gemeente aan sportverenigingen geeft, op basis waarvan dat geschiedt en hoe de sturing erop en de verantwoording ervan plaatsvindt.

---

¹ Het college heeft de Sportverenigingsmonitor op 28 oktober 2014 vastgesteld en daarmee openbaar gemaakt. De raad is hierover per brief geïnformeerd.

² Behalve financieel ondersteunt de gemeente sportverenigingen ook op andere wijzen, bijvoorbeeld met advies vanuit Sportservice en de inzet van combinatiefunctionarissen. Wij hebben hier geen onderzoek naar gedaan. Voor wat betreft de combinatiefunctionarissen geldt dat de afdeling Onderzoek & Statistiek in 2013 een tussenevaluatie heeft uitgevoerd (waarvan het rapport op hetzelfde moment als de Sportverenigingsmonitor door het college aan de raad is aangeboden) en er naar aanleiding daarvan een proces op gang is gekomen om na te denken over de (ontwikkeling van de) invulling van de combinatiefunctionarissen. Inmiddels heeft het college op 31 maart 2015 het [uitvoeringskader](#) voor de inzet van de combinatiefunctionarissen 2015 en volgende jaren vastgesteld.

1.2 AANPAK

Teneinde een goed inzicht te kunnen geven in het gevoerde financiële sportondersteuningsbeleid is de Rekenkamer in april 2014 begonnen met een oriënterend onderzoek. Dat bestond in eerste instantie uit het raadplegen van sportnota's, het voeren van gesprekken met een ambtelijk contactpersoon en externe deskundigen, het raadplegen van soortgelijk onderzoek in andere gemeenten en het maken een quick scan van een aantal dossiers. Doel was ten eerste om via deze verkenning tot een goede afbakening van het onderzoek te komen. Ten tweede zou de Rekenkamer op basis van die verkenning een eerste inschatting kunnen maken van de omvang van het onderzoek, zowel in tijd als capaciteit. Uit de verkenning bleek vrij snel dat er relatief veel werk aan de winkel zou zijn. Op tal van vragen was uit de dossiers geen antwoord te distilleren. Zo ontbrak bijvoorbeeld een overzicht van het aantal sportverenigingen. Omdat we niet alleen willen weten welke verenigingen subsidie hebben ontvangen maar ook welke niet, betekende dat een grote maar noodzakelijke inspanning van de Rekenkamer. Eveneens ontbrak een registratie van het aantal verstrekte subsidies naar soort en bleek dat er veel uitzonderingen zijn rond de wijze waarop sportaccommodaties in de financiële administratie zijn verwerkt³. Het maken van die overzichten kostte veel tijd. Complicerend is dat sommige clubs hun accommodatie (velden en/of wel gebouwen) in eigen bezit hebben en andere verenigingen die huren van de gemeente. En extra complicerend is dat het wegboeken van gemeentelijke sportaccommodaties in de begroting en jaarstukken niet eenduidig is. In plaats van onder 'sport' valt een enkele sporthal onder 'wijken', terwijl anderzijds een compleet stadspark onder 'sport' valt⁴.

De Rekenkamer is in haar onderzoek teruggegaan tot 2010. Daarmee kunnen we een hele raadsperiode belichten en voorkomen we tegelijkertijd in het mes te lopen van incidentele afwijkingen. Dat maakte al met al dat de eerste bijeenkomst met de klankbordgroep uit de gemeenteraad – de sportwoordvoerders van de verschillende fracties – pas ruim drie maanden na aanvang van het onderzoek kon worden gehouden. In juli 2014 is de eerste bijeenkomst met de klankbordgroep gehouden om de hoofdlijnen van het onderzoek af te stemmen – inzicht geven in de financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente via directe en indirecte subsidies (lees: niet kostendekkende accommodaties) en het gevoerde financiële sportondersteuningsbeleid. Doel van dat gesprek was ook om na te gaan of en zo ja welke aanvullende informatie de raad nodig had. Gezien de omvang van het onderzoek, is een voorbehoud gemaakt om al dan niet verdiepende casestudies te houden bij een beperkt aantal sportverenigingen.

---

³ Enkele voorbeelden:

- een sporthal in een wijkcentrum staat niet op de sportbegroting, maar op die van wijken;
- het stadspark waarin een sportpark is gelegen is in zijn geheel opgenomen in de sportbegroting, terwijl die grotendeels thuis hoort bij openbare ruimte;
- de aanleg van een sportpark is meegenomen in de grondexploitatie voor de stadsbrug en dus niet terug te vinden in de sportbegroting.

⁴ Overigens behoort deze complicatie in het nieuwe programma sport & accommodaties per 1 januari 2015 voor een groot deel tot het verleden.

De zomerperiode is vervolgens besteed aan het maken van een Plan van Aanpak, het verzamelen en analyseren van aanvullende stukken en het selecteren van externe ondersteuning. Het Mulier Instituut⁵ kwam in die selectie als beste uit de bus. Vanaf september is vervolgens veel tijd gestoken in het verzamelen en analyseren van subsidiedossiers en excel-bestanden met gegevens betreffende de accommodaties. In de slotfase van het onderzoek heeft de Rekenkamer gesprekken gevoerd met betrokkenen (klankbordgroep uit de raad, portefeuillehouders sport en financiën en een aantal ambtenaren (zie bijlage 1)) om de bevindingen te toetsen en zicht te krijgen op de uitvoering in de praktijk.

De gehele onderzoeksperiode is er nauw contact onderhouden met de ambtelijke contactpersoon en de klankbordgroep uit de raad. Vanwege het tijdrovende karakter van het onderzoek is in overleg met de klankbordgroep besloten de verdiepende casestudies in dit onderzoek achterwege te laten. Voordeel van het uitlopen op het oorspronkelijke tijdschema is dat de Rekenkamer in het onderzoek ook de meest recent beschikbare gegevens (over 2014) over het Nijmeegse financiële sportondersteuningsbeleid heeft kunnen meenemen.

1.3 LEESWIJZER

De Rekenkamer presenteert in de volgende hoofdstukken haar bevindingen rond de vraag hoe het zit. In hoofdstuk 2 voor wat betreft de financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente; in hoofdstuk 3 met betrekking tot de sturing en verantwoording hierop. Hoofdstuk 4 betreft de slotbeschouwing van de Rekenkamer, waarin de conclusies en aanbevelingen naar aanleiding van die bevindingen opgenomen. De Rekenkamer heeft het college in de gelegenheid gesteld te reageren op haar conclusies en aanbevelingen. De reactie die wij ontvingen is opgenomen in hoofdstuk 5; wij hebben deze voorzien van een nawoord in hoofdstuk 6.

Dit rapport bevat de hoofdlijnen van onze bevindingen. In de bijlagen is meer gedetailleerde en/of achtergrondinformatie opgenomen. Waar dat in het rapport aan de orde is, wordt naar de bijlagen verwezen. Voor diegene die dit rapport digitaal lezen is steeds een link naar de betreffende bijlage opgenomen. Voor de lezer met weinig tijd is aan het begin van elke paragraaf een kader opgenomen met conclusies en aandachtspunten. Deze kaders zijn ook opgenomen in de samenvatting vooraan in het rapport.

---

⁵ Het [Mulier Instituut](#) is een onafhankelijke en landelijk opererende stichting, die werkt zonder winstoogmerk. Het doel van het Mulier Instituut is de bevordering van de sociaal-wetenschappelijke kennisontwikkeling en beleidseffectiviteit op het terrein van sport.

2. FINANCIËLE ONDERSTEUNING VAN SPORTVERENIGINGEN DOOR DE GEMEENTE

De financiële ondersteuning van de gemeente aan sportverenigingen bestaat voor het grootste deel uit subsidies. Daarnaast komt het incidenteel voor dat de gemeente verenigingen op een andere manier financieel ondersteunt. In dit onderzoek is door de Rekenkamer systematisch nagegaan 'hoe het zit' voor de subsidies vanuit het programma sport. Voor de overige vormen van financiële ondersteuning hebben we deze alleen in beeld gebracht voor een selectie van sporttakken. In dit hoofdstuk presenteert de Rekenkamer de resultaten.

2.1 INLEIDING

1. De directe en indirecte subsidies voor sport bedragen jaarlijks circa € 8 miljoen.
2. De bedragen voor de indirecte subsidies zijn jaarlijks vrijwel gelijk en bedragen ruim € 5 miljoen.
3. De directe subsidie voor de exploitatie van de zwembaden bedroeg gemiddeld ruim € 2 miljoen.
4. De directe subsidies voor sportverenigingen en overige (sport)organisaties zijn in de onderzoeksperiode gedaald van ruim € 700.000 in 2010 tot ruim € 400.000 in 2014.

Om de raad meer inzicht te geven, maken wij in dit onderzoek onderscheid naar directe en indirecte subsidies. **Directe subsidies** zijn bijdragen van de gemeente aan activiteiten van sportverenigingen, daaraan gelijk te stellen organisaties⁶ of overige (sport)organisaties⁷. Tot de **indirecte subsidies** rekenen wij de niet gedekte kosten van gemeentelijke sportaccommodaties⁸.

In figuur 1 is de omvang van de directe en indirecte subsidies weergegeven. In totaal gaat het in de onderzoeksperiode (2010 tot en met 2014) jaarlijks om een bedrag van bijna € 8 miljoen:

- € 2.844.255 directe subsidies (gemiddelde over de jaren 2010 tot en met 2014), waarvan:
  - € 2.374.624 voor de NV Sportfondsenbaden voor de exploitatie van de zwembaden; Wij hebben deze subsidie niet in het onderzoek betrokken.
  - € 469.631 voor de overige sportverenigingen, daaraan gelijk te stellen organisaties of overige (sport)organisaties;
- € 5.109.555 indirecte subsidies (voor 2014)⁹.

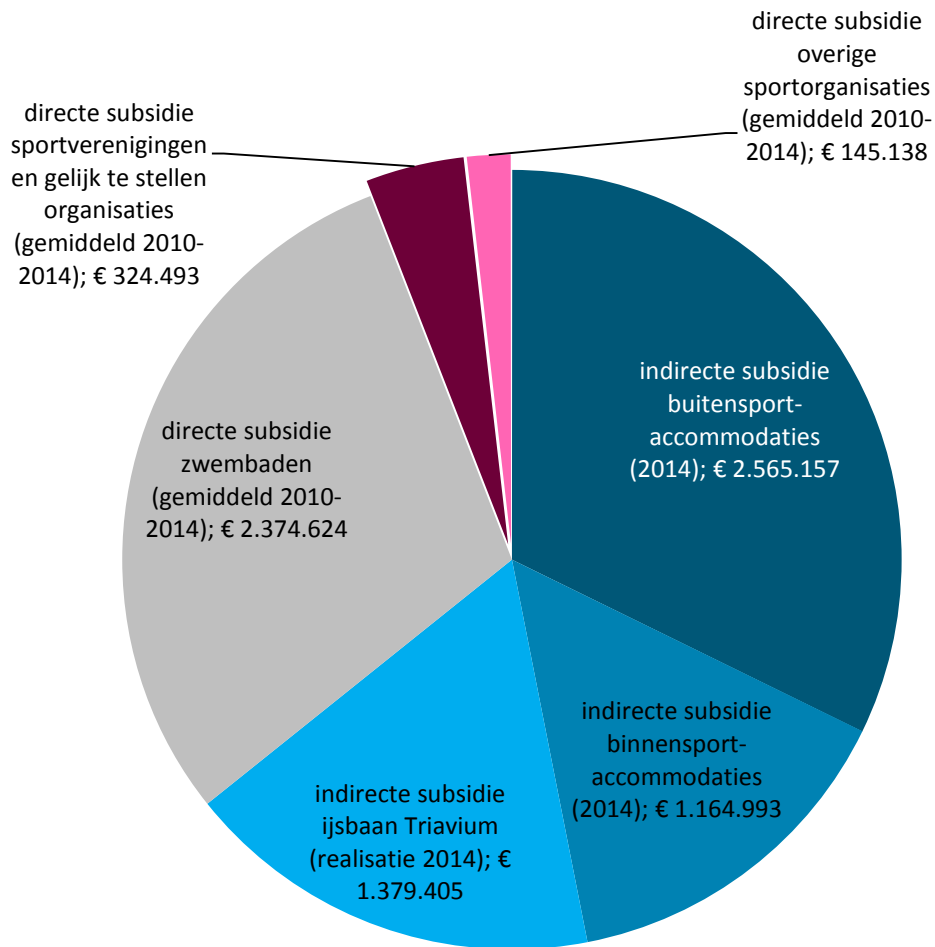
⁶ Alle organisaties die functioneren als wat in de volksmond een sportclub wordt genoemd zijn in de categorie sportverenigingen ondergebracht, ook als ze niet de juridische vorm van een vereniging hebben.

⁷ In de Algemene wet bestuursrecht is een subsidie als volgt gedefinieerd: 'de aanspraak op financiële middelen, door een bestuursorgaan verstrekt met het oog op bepaalde activiteiten van de aanvrager, anders dan als betaling voor aan het bestuursorgaan geleverde goederen of diensten' (artikel 4:21 lid 1).

⁸ Feitelijk gaat het hier om verkapte subsidies, vanwege de negatieve connotatie hebben we gekozen voor het alternatieve begrip 'indirecte subsidies'.

⁹ Dit bedrag is exclusief de directe personeelskosten van de gemeente voor beheer en onderhoud van de gemeentelijke sportaccommodaties. In paragraaf 2.5 leggen we uit waarom deze kosten niet zijn meegenomen.

Figuur 1: Directe en indirecte subsidies sport(verenigingen)

In figuur 1 is niet de *directe* subsidie van de gemeente Nijmegen aan Stichting Jeugdsportfonds¹⁰ opgenomen.

De bedragen voor de *indirecte* subsidies zijn jaarlijks vrijwel gelijk. De verstrekte bedragen aan *directe* subsidies (exclusief die voor de zwembaden) zijn in de onderzoeksperiode met 40% gedaald: van ruim € 700.000 in 2010 tot ruim € 400.000 in 2014. Ambtelijk is ons aangegeven dat minder subsidie is verstrekt, maar dat het volume van het beschikbare budget voor subsidies gelijk is gebleven. In tabel 1 zijn de verstrekte bedragen aan *directe* subsidies weergegeven.

---

¹⁰ Via het 'Jeugdsportfonds' biedt de gemeente Nijmegen kinderen in de leeftijd van 4 – 18 jaar, die opgroeien in een gezin dat leeft op 120% (één kind) of 130% (twee of meer kinderen) van de bijstandsnorm, de mogelijkheid om deel te nemen aan sportieve activiteiten waaronder (vanaf 2012) zwemles. Per kind is maximaal € 225,00 per jaar beschikbaar. De bijdrage wordt in natura verstrekt. Het betreft een open einde regeling in het kader van het gemeentelijke minimabeleid. Het Jeugdfonds wordt voor het grootste deel gevoed vanuit het programma Werk & Inkomen. Daarnaast is er vanaf 2012 een bijdrage gedaan vanuit het programma Sport (zwemfonds), ter compensatie van het beëindigen van het schoolzwemmen door de gemeente Nijmegen. In [bijlage 2](#) is een overzicht opgenomen van de verstrekte subsidies aan het Jeugdsportfonds.

Tabel 1: Verstrekte *directe* subsidies aan sport(verenigingen), exclusief de directe subsidies voor de exploitatie van de zwembaden en het Jeugdsportfonds (in euro's)

	2010	2011	2012	2013	2014
Overige directe subsidies	729.726	650.663	566.077	524.476	431.942

In de paragrafen 2.2 tot en met 2.4. wordt nader inzicht gegeven in de verdeling van de directe subsidies naar ontvangers, doel en type sport. Het gaat hierbij om de directe subsidies, met uitzondering van die aan de NV Sportfondsenbaden en het Jeugdsportfonds.

In paragraaf 2.5 wordt specifiek ingegaan op de indirecte subsidies.

2.2 VERDELING DIRECTE SUBSIDIES NAAR ONTVANGER

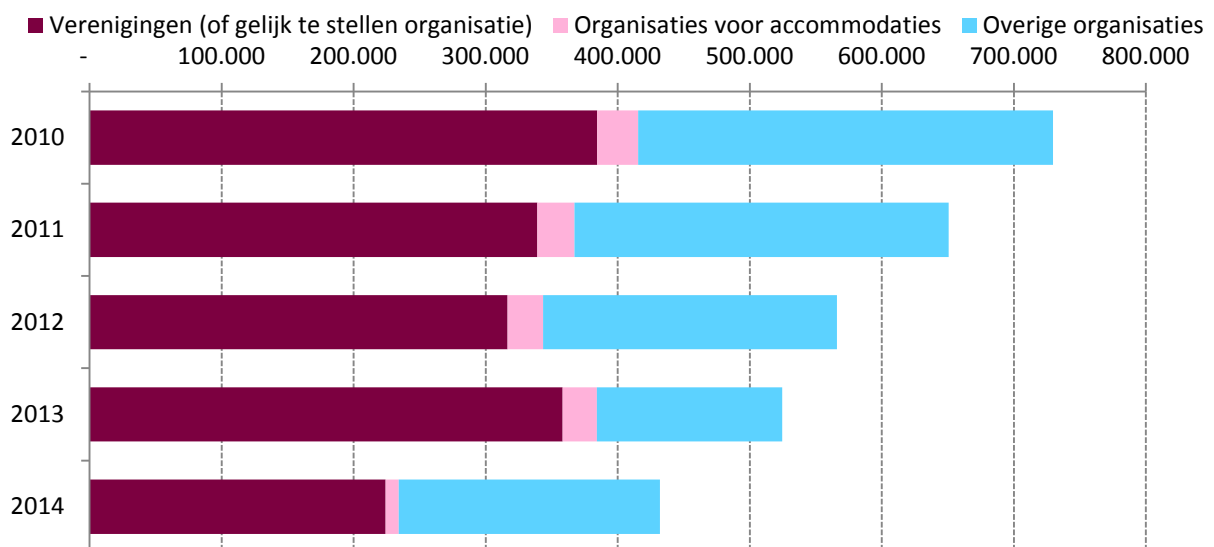
5. Binnen de gemeente is er geen inzicht in de verdeling van de directe subsidies naar categorieën ontvangers.
6. De verstrekte bedragen aan directe subsidies worden voor ongeveer de helft aan sportverenigingen verstrekt, en voor de andere helft aan andere (sport)organisaties.
7. In verhouding zijn de hoogste subsidies vooral aan overige (sport)organisaties verstrekt, en de laagste vooral aan sportverenigingen.
8. Sinds 2010 heeft jaarlijks maximaal een kwart van de Nijmeegse sportverenigingen (circa 350) directe subsidie ontvangen.
9. Er zijn onvoldoende gegevens over ledenaantallen van sportverenigingen beschikbaar om te kunnen bepalen hoeveel leden van sportverenigingen worden bereikt met directe subsidie(s).

Binnen de gemeente is er geen inzicht in de verstrekte *directe* subsidies naar categorieën ontvangers. Met het oog op het vergroten van het inzicht van de raad, hebben wij ervoor gekozen in het onderzoek onderscheid te maken naar de volgende categorieën subsidie-ontvangers:

- Sportverenigingen: voor sportverenigingen en daaraan gelijk te stellen organisaties;
- Organisaties voor sportaccommodaties: voor organisaties die tot doel hebben het exploiteren, beheren en/of onderhouden van sportaccommodaties voor een sportvereniging;
- Overig: voor overige (sport)organisaties. Het gaat hierbij zowel om sportorganisaties (bijvoorbeeld Stichting Zevenheuvelenloop), als om sportbonden, commerciële sportaanbieders, organisaties in zorg (fysiotherapiepraktijken) en onderwijs en professionele organisaties (bijvoorbeeld Matrixx Magixx).

Bij het analyseren van de verstrekte *directe* subsidies blijkt dan dat deze voor ongeveer de helft aan sportverenigingen worden verstrekt, en voor de andere helft aan andere (sport)organisaties.

Figuur 2: Verdeling van de *directe* subsidies naar ontvanger per jaar (in euro's)

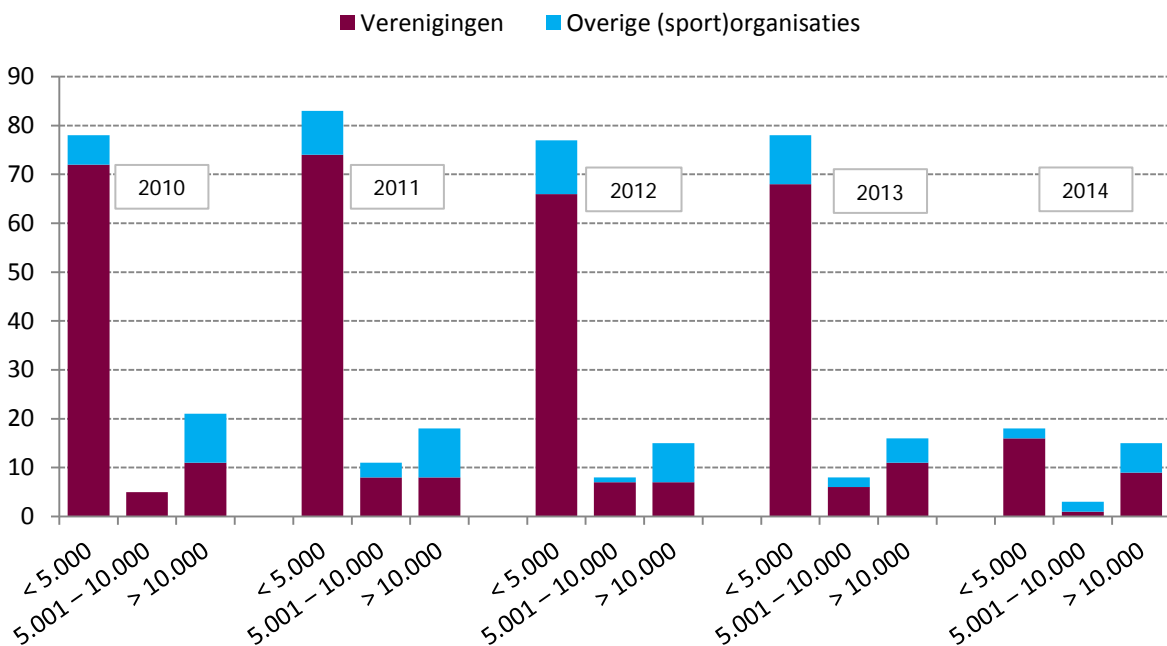
Bij het analyseren van de verstrekte *directe* subsidies blijkt verder dat in verhouding de hoogste subsidies vooral naar overige (sport)organisaties gaan, en de laagste vooral naar sportverenigingen. Dit wordt inzichtelijk gemaakt in de figuren 3 en 4.

In figuur 3 zijn de verstrekte *directe* subsidies voor wat betreft hun omvang verdeeld in drie categorieën (bedragen in euro's):

- tot € 5.000
- € 5001 – € 10.000
- meer dan € 10.001

Per jaar (2010 tot en met 2014) is voor deze categorieën aangegeven hoeveel *directe* subsidies zijn verstrekt (absolute aantallen) en hoeveel daarvan verstrekt zijn aan verenigingen en hoeveel aan overige (sport)organisaties. In [bijlage 3](#) is een overzicht opgenomen waarin de categorie subsidies tot € 5.000 is nader uitgesplitst, omdat in die categorie de meeste subsidies worden verstrekt aan de verenigingen. Het gaat daarbij ook om zeer kleine subsidies (van minder dan € 250).

Figuur 3: Verstrekte *directe* subsidies aan verenigingen en overige sportorganisaties (aantal) naar omvang (voor drie categorieën in euro's)

Figuur 4 op de volgende bladzijde laat voor de jaren 2010 tot en met 2014 de top 5 van de hoogste verstrekte *directe* subsidies zien. Hierin komt een enkele keer een sportvereniging voor. De sportverenigingen die voorkomen zijn:

- Hockeyclubs: in tegenstelling tot bijna alle andere verenigingen, zijn de hockeyclubs zelf eigenaar van hun accommodaties. Begin jaren '80 zijn namelijk, in het kader van een gemeentelijke bezuinigingsoperatie, de hockeyaccommodaties in Nijmegen door de gemeente geprivatiseerd. In Nijmegen geldt verder alleen voor de tennisverenigingen en één tafeltennisvereniging dat zij zelf ook eigenaar zijn van hun accommodaties. Alle andere sportverenigingen sporten in gemeentelijke sportaccommodaties en betalen daarvoor (een niet kostendekkende) huur (de *indirecte* subsidies). Meer daarover in paragraaf 2.5. Omdat bleek dat de hockeyverenigingen onevenredig hoog zijn belast door deze privatisering en dit negatieve effecten had op - de continuïteit van – het aanbod van breedtesportactiviteiten, werd besloten hen met een *directe* subsidie tegemoet te komen in de kosten van de investeringen in de kunstgrasvelden.
- Stichting Koprol: deze aan een sportvereniging gelijk te stellen organisatie ontvangt een *directe* subsidie voor het organiseren van sport- en spelactiviteiten voor mensen met een (lichte) beperking. Het gaat daarbij om mensen die graag willen sporten, maar niet (meer) kunnen deelnemen aan het reguliere sportcircuit. Alle activiteiten vinden plaats onder begeleiding van fysiotherapeuten en bewegingsagogen.

Bij de overig organisaties die één of meerdere jaren in de top 5 voorkomen gaat het om:

- Magixx Playing for Kidsrights: het gaat hier om een basketbalvereniging waar 'topsport wordt beoefend in dienst van breedtesport'. In 2009 is een *directe* subsidie verstrekt voor vier jaar (2009 tot en met 2012) voor 'de versterking van het basketbal' (€ 20.000 per jaar). In 2010 heeft de club eenmalig een aanvullende *directe* subsidie van € 40.000 ontvangen. De club speelde in de seizoenen 2012-2013 en 2013-2014 in Wijchen, en bestaat inmiddels niet meer.
- de Stichting Sportactiviteiten Risicjongeren Rijk van Nijmegen: onder deze Stichting vinden de [Futsal Chabbab-activiteiten](#) plaats. De activiteiten bestaan uit sportactiviteiten (zaalvoetbal) en huiswerkbegeleiding en zijn gericht op het verminderen van schooluitval en vergroten van arbeidsmarktkansen van risicjongeren, verminderen van overlast en verhogen gevoel van veiligheid in de wijken Heseveld, Neerbosch-Oost, Hatert, Dukenburg en Lindenholt. Deze subsidie wordt overigens niet alleen verstrekt vanuit het programma Sport; er wordt ook een bijdrage geleverd vanuit de programma's Zorg & Welzijn en Wijken.
- de Stichting 7 Heuvelenloop: de *directe* subsidie betreft een bijdrage voor de organisatie van de 7 Heuvelenloop en de Marikenloop;
- een fysiotherapiepraktijk: de *directe* subsidie werd verstrekt voor het aanbieden van een beweegprogramma;
- een schoolbestuur: de *directe* subsidies betreffen een vergoeding voor het gebruik van de sportzaal in een schoolgebouw¹¹ door sportverenigingen.

---

¹¹ Als gevolg van de doordecentralisatie zijn in Nijmegen de schoolbesturen sinds 2008 eigenaar van de schoolgebouwen, inclusief eventueel bijbehorende sportzalen.

Figuur 4: Top-5 ontvangers van directe subsidies per jaar

2010	Naam ontvanger	Bedrag
1.	Nijmeegse Mixed Hockeyclub	77.460
2.	Magixx Playing for Kidsrights	60.000
3.	Stichting Sportactiviteiten Risicjongeren Rijk van Nijmegen	56.000
4.	Stichting 7 heuvelenloop	47.373
5.	Fysiotherapie Hatert	36.186

2011	Naam ontvanger	Bedrag
1.	Nijmeegse Mixed Hockeyclub	51.086
2.	Stichting Sportactiviteiten Risicjongeren Rijk van Nijmegen	50.000
3.	Stichting 7 heuvelenloop	44.000
4.	Fysiotherapie Hatert	41.811
5.	RKHV Union	32.101

2012	Naam ontvanger	Bedrag
1.	Nijmeegse Mixed Hockeyclub	51.813
2.	Stichting Sportactiviteiten Risicjongeren Rijk van Nijmegen	50.000
3.	Stichting 7 heuvelenloop	44.000
4.	St. Alliantie Voortgezet Onderwijs voor Nijmegen en het Land van Maas en Waal	30.168
5.	RKHV Union	30.000

2013	Naam ontvanger	Bedrag
1.	Nijmeegse Mixed Hockeyclub	50.685
2.	Stichting 7 heuvelenloop	44.000
3.	St. Alliantie Voortgezet Onderwijs voor Nijmegen en het Land van Maas en Waal	37.000
4.	Stichting Koprol	34.518
5.	RKHV Union	29.450

2014	Naam ontvanger	Bedrag
1.	Stichting Sportactiviteiten Risicjongeren Rijk van Nijmegen	50.000
2.	Stichting Zevenheuvelenloop	44.000
3.	Nijmeegse Mixed Hockeyclub (NMHC)	41.818
4.	St. Alliantie Voortgezet Onderwijs voor Nijmegen en het Land van Maas en Waal	37.000
5.	Stichting Koprol	31.265

Tot slot maakt een analyse van de verstrekte *directe* subsidies naar ontvanger duidelijk dat het grootste deel van de sportverenigingen geen *directe* subsidie krijgt van de gemeente¹². In de jaren 2010 tot en met 2013 kreeg circa 25% van de verenigingen een *directe* subsidie; in 2014 ging het om minder dan 10% van de verenigingen. De Rekenkamer had deze cijfers graag verder in perspectief geplaatst. De verschillen zeggen immers pas echt iets als deze gerelateerd kunnen worden aan het aantal leden van de verenigingen. De ledenaantallen zijn bij de gemeente voor maar een beperkt deel van de verenigingen bekend. Alleen bij de aanvraag voor een subsidie voor 'deskundigheidsbevordering' wordt hier systematisch naar gevraagd. Daarmee wordt niet voldaan aan één van de algemene voorwaarden om voor subsidie in aanmerking te komen, namelijk dat minimaal 75% van de actieve leden van de sportorganisatie woonachtig dient te zijn in Nijmegen. De gemeente zou dus voor de verenigingen die een *directe* subsidie ontvangen moeten weten hoeveel leden deze hebben (en hoeveel er daarvan uit Nijmegen komen)¹³. Er zijn voor ons onvoldoende gegevens beschikbaar om te kunnen bepalen welk aandeel aan leden de sportverenigingen hebben die *directe* subsidie(s) van de gemeente ontvangen.

De terugloop in het aantal verenigingen dat *directe* subsidie van de gemeente ontvangt heeft voor een belangrijk deel te maken met het vervallen van de mogelijkheid subsidie te krijgen voor 'trainingsuren'¹⁴. In de gevoerde gesprekken is een aantal keren aangegeven dat de sportverenigingen zich (na de invoering van de nieuwe beleidsregels per 2013 (zie paragraaf 2.3)) mogelijk onvoldoende bewust zijn van de subsidiemogelijkheden die de gemeente sindsdien biedt. Ons werd aangegeven dat de gemeente de sportverenigingen (en andere (sport)organisaties) hier ook niet actief over informeert. Wij hebben niet nader onderzocht of en hoe de gemeente bekendheid geeft aan de subsidiemogelijkheden. In de bestudeerde dossiers hebben wij wel regelmatig gezien dat een organisatie die in jaar x een *directe* subsidie heeft ontvangen, aan dat einde van het jaar een brief krijgt met daarin de procedure voor het aanvragen van die subsidie voor jaar x + 1. Verenigingen die geen *directe* subsidie hebben ontvangen, krijgen zo'n brief niet. Enkele van onze gesprekspartners zijn van mening dat eigen initiatief weliswaar belangrijk is, maar dat de gemeente wel meer energie zou mogen steken in het bekend maken van de subsidiemogelijkheden. Zeker ook omdat het subsidie-instrument als belangrijk instrument wordt gezien voor het realiseren van de beleidsdoelen.

---

¹² Binnen de gemeente is geen overzicht beschikbaar van sportverenigingen. De Rekenkamer heeft een overzicht samengesteld op basis van een lijst op de [gemeentelijke website](#), de gemeentegids 2013/2014 en de lijst die de afdeling Onderzoek & Statistiek heeft gebruikt voor het uitzetten van de vragenlijsten voor de Sportverenigingsmonitor in 2013. De lijsten komen voor het grootste deel overeen, maar op elke lijst komen ook weer nieuwe verenigingen voor.

¹³ Een andere weg om zicht te krijgen op de ledenaantallen had de Sportverenigingsmonitor van de afdeling Onderzoek & Statistiek kunnen zijn. Hierin wordt onder meer gevraagd naar het aantal leden van een vereniging. Beperking is echter dat voor de Sportverenigingsmonitor niet alle verenigingen worden benaderd, en de respons in 2009 46% was en in 2013 42,5%. Daar komt nog bij dat de afdeling Onderzoek & Statistiek, met het oog op de bescherming van de anonimiteit van de respondenten, ons per vereniging alleen aangeeft in welke categorie het ledenaantal van een bepaalde vereniging valt.

¹⁴ In paragraaf 2.3 wordt uitgebreid ingegaan op de zaken waarvoor de gemeente op het gebied van sport subsidie kan verstrekken.

2.3 VERDELING DIRECTE SUBSIDIES NAAR DOEL

10. Voor de verdeling van de middelen voor sportsubsidies gelden beleidsregels waarin de voorwaarden zijn vastgelegd om voor subsidie in aanmerking te komen.
11. Er zijn door de raad enkele keren subsidieplafonds ingesteld voor (subsidie)regels die in het betreffende jaar niet bestonden.
12. Er wordt gestuurd op het totale saldo van het programma; daardoor wijzigt de hoogte van de subsidieplafonds in de loop der jaren niet, ook niet als meerdere jaren op rij sprake is van over- of onderschrijdingen van een subsidieplafond.
13. Binnen de gemeente bestaat geen inzicht in de omvang van de directe subsidies die per beleidsregel zijn verstrekt.
14. Uit de analyse van de Rekenkamer blijkt dat er voor circa 30% van het totaal verstrekte subsidiebedrag een directe (zichtbare) relatie is met de geldende beleidsregels.
15. Het komt meer dan eens voor dat:
  - subsidies worden verstrekt voor beleidsregels die op dat moment niet van toepassing zijn;
  - uit de beschikking niet kan worden opgemaakt wat het doel van de subsidie is.
16. Voor een deel van de beleidsregels wordt niet of nauwelijks subsidie verstrekt.
17. De meeste subsidies zijn in de onderzoeksperiode verstrekt in de categorie 'overig', waarvoor beleidsregels dus ontbreken.

De gemeente mag pas subsidie verstrekken als er een wettelijke grondslag voor is¹⁵. In Nijmegen zijn de hoofdlijnen voor de subsidieverlening vastgelegd in de Nijmeegse Kaderverordening Subsidies (NKS). Op het terrein van sport is deze nader geregeld in beleidsregels. In de Algemene wet bestuursrecht (Awb) wordt een beleidsregel gedefinieerd als een 'algemene regel niet zijnde een algemeen verbindend voorschrift' omtrent de 'afweging van belangen, (...) bij het gebruik van een bevoegdheid van een bestuursorgaan' en 'welke is vastgesteld bij besluit'. Beleidsregels binden het bestuur; het zijn richtlijnen van een bestuursorgaan om duidelijkheid te scheppen naar de burger. In [bijlage 4](#) is een uitgebreidere toelichting opgenomen op wat beleidsregels zijn wat deze betekenen voor het bestuursorgaan, de sportverenigingen en de overige (sport)organisaties. In de beleidsregels voor de sportsubsidies is vastgelegd voor welke zaken de gemeente Nijmegen subsidie verleent (om zo mede de doelen van haar sportbeleid te realiseren). In de onderzoeksperiode heeft een wijziging van die beleidsregels plaatsgevonden. Vanaf 2013 gelden andere beleidsregels dan daarvoor. In tabel 2 is aangegeven welke beleidsregels wanneer van toepassing waren. In [bijlage 4](#) zijn ook de voorwaarden per beleidsregel opgenomen.

---

¹⁵ Algemene wet bestuursrecht, artikel 4:23, lid 1: Een bestuursorgaan verstrekt slechts subsidie op grond van een wettelijk voorschrift dat regelt voor welke activiteiten subsidie kan worden verstrekt.

Tabel 2: Samenvattend overzicht van de beleidsregels subsidies sport

Een cel is grijs gemaakt als een beleidsregel in het betreffende jaar van toepassing is.

Beleidsregels sportsubsidies	2010	2011	2012	2013	2014
Deskundigheidsbevordering					
Trainingsuren				nvt	nvt
Projectsubsidie voor trainingsuren				nvt	nvt
Sportpromotie				nvt	nvt
Amateurtopsport				nvt	nvt
Experimenten				nvt	nvt
Overgangsregeling trainingsuren	nvt	nvt	nvt		nvt
Sport- en/of beweeginitiatieven	nvt	nvt	nvt		
Trainingsuren aangepast sporten	nvt	nvt	nvt		
Innovatie in sport en samenwerking	nvt	nvt	nvt		
Jubileumsubsidie	nvt	nvt	nvt		
Topsportevenementen	nvt	nvt	nvt		
Partnerships	nvt	nvt	nvt		

Voor een deel van de te verstrekken subsidies heeft de raad een subsidieplafond vastgesteld. Dat gebeurde steeds met het vaststellen van de begroting voor het daaropvolgende jaar. In tabel 3 is aangegeven:

- voor welke beleidsregels de raad subsidieplafonds heeft ingesteld;
- wat hiervan in de onderzoeksjaren de hoogte was;
- hoeveel subsidie in de onderzoeksjaren op grond van de betreffende beleidsregel is verstrekt¹⁶.

Uit tabel 3 blijkt dat de raad een aantal keren een subsidieplafond heeft ingesteld voor een (subsidie)regel die in dat jaar niet bestond. Verder blijkt dat de hoogte van het subsidieplafond niet meer wijzigt als deze eenmaal is vastgesteld, ook niet als meerdere jaren op rij sprake is van over- of onderschrijdingen.

---

¹⁶ Deze gegevens zijn gebaseerd op het bestuderen van de beschikkingen voor subsidies verstrekt vanuit het programma sport. Een toelichting op de werkwijze is op de verderop in deze paragraaf opgenomen.

Tabel 3: Subsidieplafonds en verstrekte subsidies beleidsregels sport

Een cel is **rood** gemaakt als de beleidsregel in het betreffende jaar niet van toepassing was, terwijl er daarvoor wel een plafond is ingesteld en/of subsidie is verstrekt. Wanneer een beleidsregel niet van toepassing was in het betreffende jaar en er ook geen plafond was ingesteld en/of er geen subsidie is verstrekt op grond van die beleidsregel is dit aangegeven met -.

	2010	2011	2012	2013	2014
Trainingsuren					
• plafond	110.000	110.000	110.000	79.000	-
• verstrekte subsidie	121.238	113.362	108.878	38.202 ¹⁷	-
Trainingsuren aangepast sporten					
• plafond	-	-	-	30.000	30.000
• verstrekte subsidie	-	-	-	0	43.637
Deskundigheidsbevordering					
• plafond	11.000	11.000	11.000	11.000	11.000
• verstrekte subsidie	3.912	6.450	5.961	7.405	6.373
OZB-compensatie¹⁸					
• plafond	0	0	52.000	52.000	-
• Verstrekte subsidie	63.880	54.373	61.097	61.162	276

In de NKS is vastgelegd dat het college criteria vaststelt voor de verdeling van het totaal beschikbare subsidiebedrag, voordat de raad besluit over de hoogte van de subsidieplafonds. De Rekenkamer constateert dat dit in de afgelopen jaren niet is gebeurd¹⁹.

Navraag naar de totstandkoming van de subsidieplafonds in de praktijk leert dat de subsidieplafonds maar bij enkele van de geïnterviewden bekend zijn. Als verklaring werd gegeven dat de subsidieplafonds niet in het programma zijn opgenomen, maar in een afzonderlijke paragraaf bijna achteraan in de begroting. Daardoor zijn deze moeilijk te vinden voor mensen die nieuw zijn op het terrein van sport (en niet worden betrokken bij het voorbereiden van de hoogte van het subsidieplafond (dit gebeurt door de programmamanager en de financieel adviseur van het

¹⁷ In 2013 was er ook nog de beleidsregel 'overgangsregeling trainingsuren'. Voor die beleidsregel is geen plafond ingesteld. Op grond van die beleidsregel is in 2013 € 77.347 aan subsidies verstrekt.

¹⁸ De ozb-compensatieregeling was een afzonderlijke regeling en maakt(e) geen deel uit van de beleidsregels subsidie sport.

¹⁹ Voor het programma sport wordt alleen in de Perspectiefnota 2011 ingegaan op de vaststelling van de hoogte van de subsidieplafonds: 'In de Kaderverordening Subsidieverstreking heeft uw Raad vastgelegd dat u op bepaalde beleidsterreinen of onderdelen van beleidsterreinen subsidieplafonds kan instellen. Deze plafonds geven uw Raad een instrument in handen om kaders te bepalen voor de uitvoering van subsidiebesluiten door ons College. Daarnaast kunnen ze op een aantal terreinen bijdragen aan een zorgvuldig subsidiebeheer. Bij het vaststellen van de verordening is afgesproken dat de Perspectiefnota inzicht geeft in de in te stellen subsidieplafonds per programma. Wij hebben op dit moment geen plannen voor veranderingen in de huidige subsidieplafonds. We sluiten niet uit dat maatregelen uit het coalitieakkoord daarop nog invloed hebben. Het is te kort dag om dat nu volledig in beeld te brengen. In de Stadsbegroting zullen wij eventuele aanpassingen alsnog aan u voorleggen'.

programma)). De suggestie werd gedaan om dat anders te gaan doen. Ook werd aangegeven dat er gestuurd wordt op het totale saldo van het programma. De over- of onderschrijding op subsidieplafonds komt niet aan de orde zolang er geen sprake is van een overschrijding op het hele programma. Ook de interne controles zijn niet gericht op over- of onderschrijdingen van de subsidieplafonds. Ons werd aangegeven dat inmiddels is afgesproken dat er voortaan vaker een overzicht wordt gemaakt van de stand van zaken van de verstrekte subsidies: voor subsidies waarvoor een subsidieplafond is ingesteld²⁰, maar ook voor subsidies waarvoor dat niet is gebeurd. De informatie die dit oplevert, zal in elk geval regelmatig gedeeld worden met de portefeuillehouder. Deze kan gebruikt worden om te bepalen of een nadere analyse nodig is, maar ook om bij te sturen.

Binnen de gemeente bestaat geen inzicht in de verstrekte subsidies per beleidsregel. Er wordt namelijk niet geregistreerd op grond van welke beleidsregel een subsidie wordt verstrekt. Er wordt alleen geregistreerd aan welke organisatie een subsidie wordt verstrekt, wat de hoogte hiervan is en onder welk deelproduct uit de begroting deze valt²¹. Overigens wordt dit overzicht enkele malen per jaar ook aan de raad (griffie) verstrekt²². Achteraf wordt niet (steekproefsgewijs) geanalyseerd op grond van welke beleidsregels subsidies zijn verstrekt. Zo'n analyse is ook niet gemaakt toen in 2012 gewerkt werd aan aanpassing van de beleidsregels. Daardoor kon het gebeuren dat in het voorstel voor die nieuwe beleidsregels bijvoorbeeld is aangegeven dat de praktijk van het verstrekken van subsidies voor partnerships en jubilea wordt geformaliseerd, terwijl er in die jaren ervoor nauwelijks subsidies zijn verstrekt voor deze zaken.

Naar onze mening is het om te kunnen (bij)sturen essentieel om inzicht te hebben in de verstrekte subsidie per beleidsregel. Dit zijn immers de zaken waarvan de gemeente heeft besloten dat deze (mede) met behulp van de inzet van het instrument subsidie bijdragen aan het realiseren van de doelen van het sportbeleid. In het kader van dit onderzoek heeft de Rekenkamer daarom besloten zelf een aantal inspanningen te doen om tot dit inzicht te komen. De enige mogelijkheid hiervoor was, gezien de ontbrekende registratie, om alle beschikkingen van de subsidies verstrekt vanuit het programma sport door te nemen. Het resultaat hiervan is opgenomen in tabel 4²³. Een uitgebreider overzicht is opgenomen in bijlage 4.

In de gevoerde gesprekken is ons aangegeven dat binnen de gemeentelijke organisatie inmiddels opdracht is gegeven de registratie zodanig aan te passen dat een overzicht zoals opgenomen in tabel 4 op elk gewenst moment gemaakt kan worden.

---

²⁰ In de gevoerde gesprekken bleek dat één van de medewerkers voor zich zelf wel zo'n overzicht bijhield.

²¹ Overigens bleek tijdens de gesprekken dat twee medewerkers voor zich zelf wel een overzicht bijhouden van verstrekte subsidies voor beleidsregels waarvoor een subsidieplafond is ingesteld.

²² De griffie plaatst dit overzicht onder [facts en figures](#) op www.nijmegen.nl/gemeenteraad.

²³ En ook de rij 'verstrekte subsidies' uit tabel 3 is zo gevuld.

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

Tabel 4: Verstrekte subsidies per beleidsregel (in euro's)

Een cel is **rood** gemaakt als de beleidsregel in het betreffende jaar niet van toepassing was, terwijl er wel subsidie is verstrekt op grond van die beleidsregel. Wanneer een beleidsregel niet van toepassing was in het betreffende jaar en er ook geen subsidie is verstrekt op grond van die beleidsregel is dit aangegeven met -.

	2010	2011	2012	2013	2014
Beleidsregels 2009					
Trainingsuren	121.238	113.362	108.878	38.202	-
Projectsubsidie voor trainingsuren	0	0	0	-	-
Sportpromotie	40.900	36.450	19.515	-	-
Amateurtopsport	28.185	7.570	1.515	10.000	-
Experimenten	1.000	0	0	-	-
Beleidsregels 2013					
Overgangsregeling trainingsuren	-	-	-	77.347	-
Sport- en/of beweeginitiatieven	-	-	-	30.352	0
Trainingsuren aangepast sporten	-	-	-	0	43.637
Innovatie sport en samenwerking	-	-	-	0	0
Jubileumsubsidie	1.500	-	-	0	3.250
Topsportevenementen	-	-	-	0	22.064
Partnerships	-	-	-	0	35.000
Beleidsregel 2009 én 2013					
Deskundigheidsbevordering	3.912	6.450	5.961	7.405	6.373
Geen beleidsregel, wel subsidie					
Overig ²⁴	469.111	432.458	339.111	300.008	321.342
OZB-compensatieregeling	63.880	54.373	61.097	61.162	276
TOTAAL	729.726	650.663	536.077	524.476	431.942

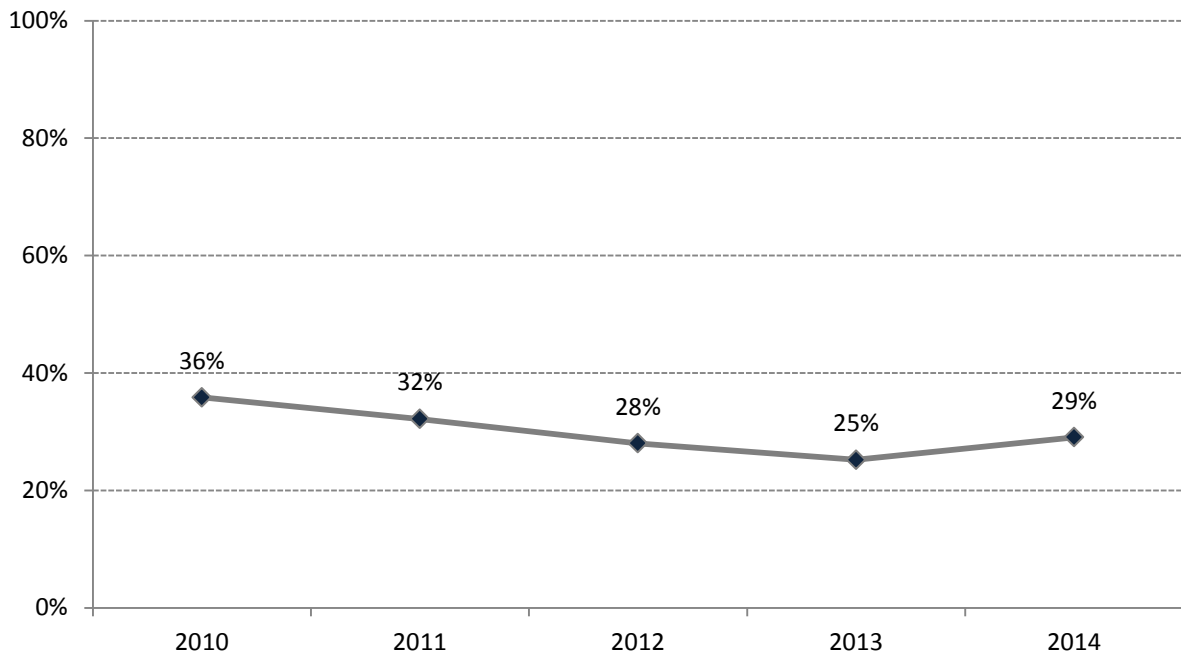
Tabel 4 laat zien dat er enkele categorieën subsidies zijn die niet of nauwelijks verstrekt zijn in de jaren dat de betreffende beleidsregels golden. Verder wordt duidelijk dat het meer dan eens voorkomt dat subsidies worden verstrekt, terwijl er voor het betreffende doel geen beleidsregel bestaat. Het grootste deel daarvan zit in de categorie 'overig'. Het komt ook voor dat een beleidsregel nog niet of niet meer bestaat, terwijl deze in de beschikking wel wordt genoemd als grond voor de te vertrekken subsidie.

²⁴ In de categorie overig zijn de subsidies opgenomen waarvoor voor het genoemde doel in de beschikking geen beleidsregel bestaat, óf waarvoor uit de beschikking niet blijkt wat het doel is waarvoor de subsidie wordt verstrekt. Bij dit laatste punt willen wij benadrukken dat wij alleen naar de beschikkingen hebben gekeken en niet de gehele subsidiedossiers hebben doorgenomen. Het is mogelijk dat uit de rest van het dossier wel duidelijk wordt dat de subsidie voor een specifieke beleidsregel bedoeld is.

In figuur 5 is aangegeven welk percentage van het totaal aan verstrekte subsidies *zichtbaar* betrekking heeft op de in het betreffende jaar bestaande beleidsregels. Dit percentage schommelt rond de 30%.

Figuur 5: Percentage van het totaalbedrag aan uitgekeerde subsidies dat een *zichtbare* relatie heeft met bestaande beleidsregels

De ozb-compensatieregeling was een afzonderlijke regeling en maakt(e) geen deel uit van de beleidsregels subsidie sport. Om een lastenverzwaring bij de amateursportverenigingen te voorkomen heeft het college, naar aanleiding van een motie van de raad, besloten tot een compensatieregeling van de te betalen onroerende zaakbelastingen (ozb) door sportverenigingen (15 juni 2004). De regeling hield in dat amateursportverenigingen met eigen velden, clubhuis en/of kleedkamers voor de jaren 2005 tot en met 2009 in de vorm van een subsidie gecompenseerd werden voor de te betalen ozb. Op 14 december 2010 besloot het college de regeling met één jaar te verlengen en de verenigingen ook in 2010 deze subsidie te verstrekken. In dat voorstel werd aangekondigd dat er in 2011 een voorstel zou worden gedaan voor een verlenging van de regeling voor de jaren 2011 tot en met 2013. Dat voorstel is nooit opgesteld. Wel kwam er een voorstel voor voortzetting van de regeling in 2011, welke door het college is vastgesteld op 21 november 2011. Voor de jaren 2012 en 2013 zijn de subsidies per vereniging in het kader van de ozb-compensatieregeling vastgesteld door de portefeuillehouder. Dit gebeurde binnen de mandaatregeling, op basis waarvan hij subsidies tot € 15.000 kan toekennen.

Met het inzicht dat tabel 4 en figuur 5 geven, rijst de vraag naar het gebruik van de beleidsregels in de praktijk. In de gevoerde gesprekken hebben betrokkenen een toelichting gegeven op de werkwijze bij het verstrekken van directe subsidies op het gebied van sport en bewegen. Aangegeven werd dat een aanvraag in eerste instantie wordt getoetst aan de NKS en de geldende beleidsregels. Wanneer deze hierbinnen past, wordt een voorstel gemaakt voor de te verstrekken

subsidie. Als de aanvraag daar niet in past, dan wordt een 'kwalitatieve afweging' gemaakt. Dat houdt in dat wordt nagegaan in hoeverre de aanvraag past binnen de uitgangspunten van de Sportnota. Aangegeven werd dat hiervoor geen vaste set met criteria geldt²⁵, maar er wel een bepaalde redentielijn wordt gevolgd²⁶. Verder werd aangegeven dat subsidies ook vaak gecontinueerd worden: 'Als aanvragen in het verleden zijn goedgekeurd, de initiatieven succesvol en de omstandigheden ongewijzigd zijn, dan zijn er vaak geen redenen of goede argumenten om het af te keuren'. Tot slot werden ambities van de portefeuillehouder, het college of de raad relevant genoemd bij het beoordelen van subsidie-aanvragen die niet voldoen aan de voorwaarden van de geldende beleidsregels. Binnen kaders (uitgangspunten van de Sportnota) is het mogelijk invulling te geven aan hun ambities.

Het advies van de beleidsmedewerker doorloopt vervolgens een aantal stappen: bespreking met programmamanager, agendering in het managementteam van de afdeling VSA²⁷ (sinds 1 januari 2015) en tot slot voor besluitvorming naar de portefeuillehouder (subsidies tot € 15.000), het college (subsidies van meer dan € 15.000) of de raad (meerjarensubsidies aan de NV Sportfondsenbaden).

De gesprekspartners hebben de beleidsregels specifiek genoemd. De voorwaarden om voor subsidie op grond van één van de beleidsregels in aanmerking te komen, zijn strikt geformuleerd. De meeste subsidie-aanvragen voldoen hier niet aan. Dat verklaart ook het grote aantal subsidies dat, na een 'kwalitatieve afweging', wordt verstrekt in de categorie 'overig'. Een deel van de geïnterviewden gaf aan dit een ongewenste situatie te vinden. Zij zijn van mening dat de categorie overig nu veel te groot is (rond de 70%). Zij pleiten ervoor de beleidsregels en de verstrekte subsidies in de categorie overig nader te analyseren en op basis daarvan tot een herformulering van de beleidsregels te komen. Er bestaan meerdere opvattingen over de noodzaak van de categorie 'overig'. Zo is aangegeven dat een categorie overig nodig zal blijven om maatwerk te kunnen leveren, maar dat daarbij wel criteria worden benoemd waaronder subsidies al dan niet in een categorie overig verstrekt kunnen worden. Een andere opvatting is dat een categorie overig in zijn geheel onwenselijk is; zij zijn ervan overtuigd dat de beleidsregels zodanig geformuleerd kunnen worden dat alle aanvragen verstrekt kunnen worden op grond van een beleidsregel.

---

²⁵ Overigens bleek na afloop van één van de gesprekken dat zeker één (nieuwe) collega voor zich zelf wel een lijst met criteria en aandachtspunten had gemaakt als hulpmiddel voor het beoordelen van subsidie-aanvragen.

²⁶ Een van de geïnterviewden noemde dat bij de kwalitatieve afweging naar de volgende criteria wordt gekeken: Hoe verhoudt het verzoek zich tot wat er al bestaat in de gemeente? Is het anders dan wat we al hebben, en heeft het een meerwaarde? Draagt het initiatief er aan bij dat inwoners structureel gaan sporten en/of bewegen? Welke doelgroep? Is het gericht op groepen inwoners met een sport/beweegachterstand? Een andere geïnterviewde gaf aan dat bij het maken van een kwalitatieve afweging nadrukkelijk wordt nagegaan of het initiatief past binnen de context van de beleidsnota sport. De volgende beleidsdoelstellingen werden leidend genoemd voor de te maken afweging: sterke verenigingen, stimulering sport en bewegen, op peil houden van sportaccommodaties. Een aanvraag moet aan minimaal één van deze doelstellingen voldoen. Sinds de nieuwe beleidsregels (GRN: 2013) geldt voor sportstimuleringsactiviteiten bovendien dat het initiatief ook iets moet opleveren voor mensen buiten de vereniging. De Nijmeegse samenleving moet er ook wat aan hebben.

²⁷ VSA: Vastgoed, Accommodaties en Sport.

Anderen hebben aangegeven dat het voldoende is als de afwegingen voor het verstrekken van overige subsidies meer transparant wordt gemaakt. Tot slot is genoemd dat de huidige werkwijze juist voldoende houvast geeft én ruimte voor initiatieven die niet aan de beleidsregels voldoen.

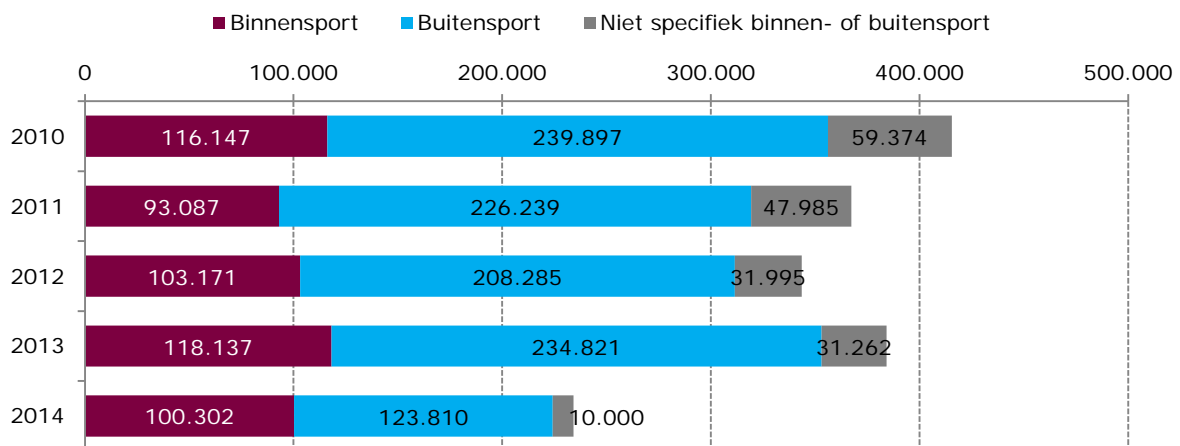
2.4 VERDELING DIRECTE SUBSIDIES NAAR TYPE SPORT

18. Binnen de gemeente bestaat geen zicht op de verstrekte directe subsidies naar typen sport.
19. De meeste directe subsidies worden verstrekt aan verenigingen voor buitensport.
20. Het verschil in verstrekte subsidies aan verenigingen voor binnen- en buitensport wordt steeds kleiner.
21. Er zijn onvoldoende gegevens over ledenaantallen van sportverenigingen beschikbaar om de verschillen in verstrekte subsidies aan verenigingen voor binnen- en buitensport te kunnen duiden.

Binnen de gemeente bestaat er geen zicht op de verstrekte *directe* subsidies naar typen sport. Om het inzicht op hoofdlijnen voor de *directe* subsidies compleet te maken, heeft de Rekenkamer in deze paragraaf op basis van eigen onderzoek aangegeven hoe de verdeling van die subsidies eruit ziet naar type sport.

In figuur 6 zijn de *directe* subsidies opgenomen die zijn verstrekt aan de sportverenigingen en de organisaties voor accommodaties. De subsidies aan de overige (sport)organisaties zijn hierin dus niet meegenomen. Hierbij is onderscheid gemaakt naar binnen- en buitensporten. Bij een deel van de subsidie-ontvangers gaat het niet om specifiek binnen- of buitensport, zoals bij korfbal waarbij 's zomers buiten en 's winters binnen gespeeld wordt.

Figuur 6: Verdeling *directe* subsidies naar type sport in euro's per jaar aan verenigingen en organisaties voor accommodaties

De Rekenkamer had deze cijfers graag verder in perspectief geplaatst. De verschillen zeggen immers pas echt iets als deze gerelateerd kunnen worden aan het aantal leden van de verenigingen voor binnen- en buitensport. Zoals eerder al aangegeven (paragraaf 2.2) zijn bij de gemeente voor maar een beperkt deel van de verenigingen de ledenaantallen bekend. Het is in elk geval onvoldoende om de verschillen in *directe* subsidies aan verenigingen voor binnen- en buitensport te kunnen duiden.

Om toch enig zicht te krijgen op eventuele verschillen tussen de binnen- en buitensporten heeft de Rekenkamer een aantal sporttakken geselecteerd waarvoor zij is nagegaan hoe de ledenaantallen eruit zien. Voor de buitensporten is gekozen voor voetbal en hockey; voor de binnensporten voor judo, turnen en volleybal. De keuze van de sporttakken is gemaakt na overleg met de ambtelijke contactpersoon voor dit onderzoek en de leden van de klankbordgroep uit de raad. Voor deze sporten heeft de Rekenkamer via bureauonderzoek de ledentallen voor de winter 2014/2015 achterhaald²⁸. Voor voetbal betreft het een schatting op basis van het aantal teams en voor hockey zijn ledentalgegevens van de bond gebruikt. De overige ledentallen zijn gebaseerd op zelfrapportage van de verenigingen. Voor drie judoverenigingen is het de Rekenkamer niet gelukt de ledentallen te achterhalen²⁹.

Tabel 5: Ontvangen *directe* subsidie per lid per sporttak in 2014

		Ontvangen <i>directe</i> subsidie per lid per sporttak (2014) ³⁰
Voetbal	(8.378 leden)	€ 0,50
Hockey	(3.612 leden)	€ 23,94
Judo³¹	(1.951 leden)	€ 0,78
Turnen	(1.831 leden)	€ 8,91
Volleybal	(1.451 leden)	€ 0,39

In het vervolg van deze paragraaf is in beeld gebracht hoe het zit met de indirecte subsidies. Ook daarvoor hebben wij berekend hoe die eruit ziet voor de binnen- en de buitensporten en voor de geselecteerde sporttakken.

---

²⁸ Om zicht te krijgen op de ledenaantallen zijn er websites van verenigingen bezocht en er is gebeld of gemailld met verenigingen.

²⁹ Het gaat om de judoverenigingen Judo Ryu Ichidai, Judoshima en Judovereniging Neerbosch Oost.

³⁰ De bijdrage per lid is berekend door de verstrekte *directe* subsidies aan verenigingen in de betreffende sporttak te delen door alle leden van alle verenigingen voor die sporttak. In de berekening zijn dus ook de verenigingen meegenomen die geen *directe* subsidie ontvangen van de gemeente.

³¹ Omdat voor judo niet van alle verenigingen de ledenaantallen achterhaald konden worden, zal de subsidie per lid lager zijn dan hier is aangegeven.

2.5 INDIRECTE SUBSIDIES

22. De indirecte subsidies bestaan uit kosten die niet gedekt worden door inkomsten.

23. De exploitatie van de gemeentelijke sportaccommodaties is niet kostendekkend.

24. De dekkingspercentages voor de binnen- en buitensportaccommodaties zijn:

	Incl. kapitaallasten Incl. dir. personeelslasten	Incl. kapitaallasten Excl. dir. personeelslasten	Excl. kapitaallasten Excl. dir. personeelslasten
Binnensport. acc	30%	36%	66%
Buitensport. acc	8%	10%	24%
Totaal	19%	22%	47%

25. Uit een benchmark tussen Brabantse steden blijkt dat de dekkingspercentages daar hoger liggen.

26. Op de grootste kostenposten - kapitaallasten en directe personele lasten - kan beperkt gestuurd worden.

27. De baten kunnen worden verhoogd door een hogere bezettingsgraad of hogere tarieven. De tarieven zijn recent verhoogd; op de bezettingsgraad wordt tot nu toe niet gestuurd.

De meeste sportverenigingen in Nijmegen maken gebruik van gemeentelijke sportaccommodaties. Voor de buitensportverenigingen geldt dat zij de velden waarop zij spelen huren van de gemeente, ze zijn zelf eigenaar van het clubhuis. Voor de kleedkamers geldt dat sommige buitensportverenigingen daar ook eigenaar van zijn, terwijl andere die ook huren van de gemeente. Zoals al eerder aangegeven zijn de hockey- en tennisverenigingen hierop een uitzondering; zij zijn zelf ook eigenaar van de velden. Voor de binnensportverenigingen geldt dat één tafeltennisvereniging een eigen accommodatie heeft; alle andere binnensportverenigingen huren een accommodatie van de gemeente. De huur die de verenigingen betalen, dekt niet alle kosten die de gemeente voor die sportaccommodaties maakt. Ook met de inkomsten vanuit andere gebruikers (scholen, particulieren) worden niet alle gemeentelijke kosten gedekt. Overigens werd ons in de gevoerde gesprekken aangegeven dat een voorwaarde voor nieuw te bouwen sportaccommodaties is dat deze kostendekkend geëxploiteerd moeten kunnen worden³².

In tabel 6 is de kostendekkendheid van de huidige sportaccommodaties in beeld gebracht. Hierbij is onderscheid gemaakt naar een aantal typen accommodaties, namelijk:

- Binnensport: gymzalen, sportzalen en sporthallen;
- Buitensport: sportparken.

Het dekkingspercentage is vervolgens berekend door het aandeel van de baten (inkomsten) in de lasten (kosten) te bepalen.

---

³² Uitgangspunt daarbij is dat de kapitaallasten gedragen worden door het programma Onderwijs (het onderwijs is namelijk de 'eerste' gebruiker van sportaccommodaties, verderop in deze paragraaf wordt daar uitgebreider op in gegaan).

Het is niet mogelijk (zinvol) om de kostendekkendheid per sportaccommodatie te berekenen. De kosten voor beheer en onderhoud en voor de inzet van gemeentelijke medewerkers worden in de administratie namelijk niet toegerekend aan specifieke accommodaties. Dit geldt ook voor een deel van de kapitaallasten.

Daarnaast is het belangrijk om aan te geven dat niet alle baten en lasten voor sportaccommodaties administratief op één plek verwerkt zijn. Zo zijn de sportaccommodaties in de voorzieningenharten (onder meer de Ark van Oost en De Klif) tot 1 januari 2015 administratief niet in het onderdeel sport van de begroting verwerkt, maar in het onderdeel wijken. Sinds 1 januari 2015 zijn alle gemeentelijke accommodaties wel ondergebracht in één begrotingsprogramma, maar is het in het niet mogelijk de lasten en baten voor sportaccommodaties uit die voor het totale voorzieningshart te filteren. Aan de andere kant zijn er ook lasten in het onderdeel sport van de begroting opgenomen die daar feitelijk niet thuis horen. Het gaat dan om de kosten voor de openbare ruimte van stadsparken waar de sportparken in liggen (bijvoorbeeld Staddijk). Ons is aangegeven 'dat beide uitzonderingen tegen elkaar weggestreept kunnen worden'.

De **baten** bestaan uit³³:

- huuropbrengsten van sportverenigingen en overige sportorganisaties (ruim € 1.2 miljoen);
- huuropbrengsten van het onderwijs (ruim € 650.000);
- opbrengsten uit de verhuur van materialen, pachten en doorberekende gas, water en electra (ruim € 85.000).

De **lasten** bestaan uit:

- de kosten voor het gemeentelijke apparaat (€ 1.9 miljoen);
- afschrijvingen (€ 1.7 miljoen);
- toegerekende rente aan investeringen (€ 1.5 miljoen);
- aangekochte diensten (voor bijvoorbeeld (groot) onderhoud) (€ 1.3 miljoen);
- storting in voorziening (€ 1.3 miljoen);
- kosten voor onderhoud en schoonmaak (€ 0.5 miljoen);
- gas/water/elektra (€ 0.4 miljoen)
- overige lasten voor onder andere verzekeringen en beveiliging (€ 0.2 miljoen).

---

³³ Daarnaast is er nog een post 'opbrengsten verrekeningen tussen producten' (€ 8.2 miljoen). Omdat het hierbij om interne verrekeningen tussen programma's gaat, hebben wij deze post niet meegenomen voor het berekenen van de kostendekkendheid van de sportaccommodaties. Overigens behoren deze interne verrekeningen vanaf 2015 grotendeels tot het verleden, omdat de programma's waartussen de verrekeningen plaatsvonden in de begroting 2015 zijn samengevoegd tot één programma (sport en accommodaties).

In tabel 6 en 7 zijn de dekkingspercentages van de sportaccommodaties gepresenteerd. De dekkingspercentages zijn met en zonder personele lasten (kosten voor het gemeentelijke apparaat) en kapitaallasten³⁴ berekend. Op beide posten kan namelijk niet of nauwelijks gestuurd worden. In het algemeen wordt aangenomen dat bij het verplaatsen, vergroten of verwijderen van (potentiële) sportaccommodaties de directe personele lasten vrijwel gelijk blijven. Dit komt omdat het gemeentelijk apparaat per accommodatie weinig extra taken krijgt. Zeker wanneer - zoals in Nijmegen het geval is - onderhoud grotendeels wordt uitbesteed. Voor de kapitaallasten geldt dat deze worden bepaald door de wijze van afschrijven. In het geval van sportaccommodaties is dat lineair in 40 jaar). De kostendekkendheid neemt dus elk jaar iets toe, ook zonder dat er specifieke maatregelen zouden worden genomen ter verhoging van de kostendekkendheid.

Tabel 6: Baten, lasten, saldo en dekkingspercentage gemeentelijke sportaccommodaties (exclusief personele lasten), bedragen in euro's.

	2014, exclusief personele lasten					
	Baten	Lasten	Saldo	Saldo exclusief kapitaallasten	Dekkings- percentage	Dekkings- percentage exclusief kapitaallasten
Gymzalen	391.266	1.222.381	831.114	368.129	32%	52%
Sportzalen	552.767	1.031.108	478.341	- 100.162	54%	122%
Sporthallen	558.166	1.901.685	1.343.519	489.880	29%	53%
TOTAAL BINNENSPOORT	1.502.199	4.155.174	2.652.975	€ 757.848	36%	66%
Sportparken (BUIENSPOORT)	449.737	4.554.402	4.104.665	1.445.557	10%	24%
Totaal	1.951.936	8.709.576	6.757.640	2.203.405	22%	47%

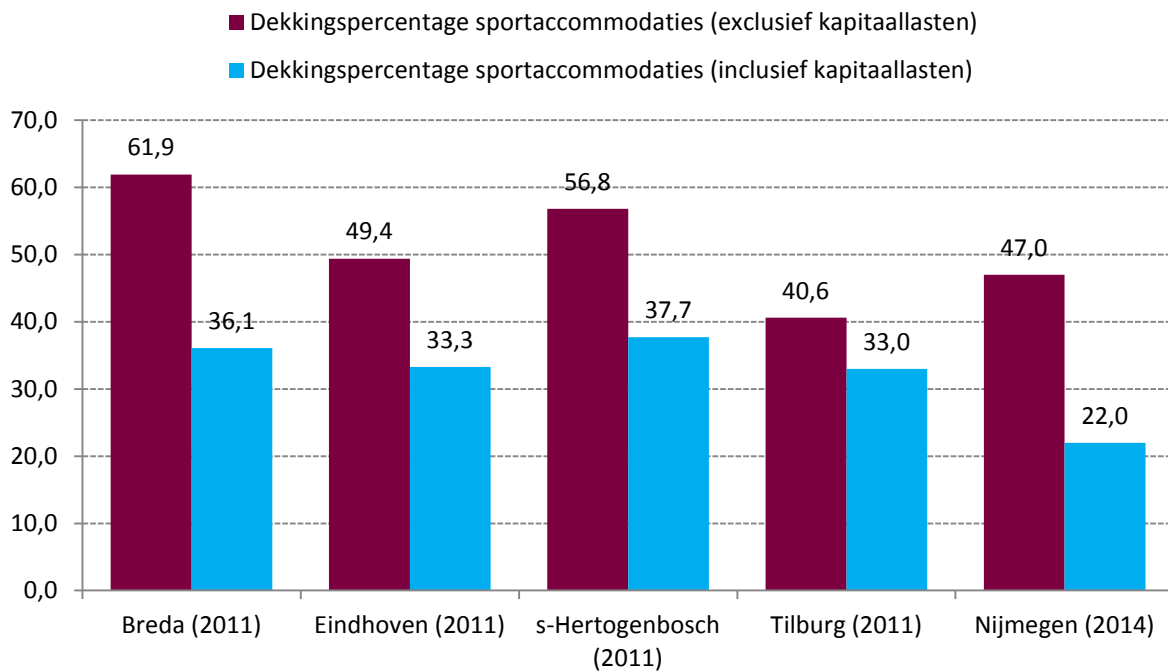
Uit tabel 6 blijkt dat de kostendekkendheid van alle sportaccommodaties (exclusief personele lasten) samen op bijna 25% ligt. Als ook nog eens de kapitaallasten buiten beschouwing worden gelaten, ligt de kostendekkendheid op bijna 50%. In tabel 6 is ook te zien dat er sprake is van een fors verschil tussen de kostendekkendheid van de binnen- en buitensportaccommodaties. De kostendekkendheid van de sportzalen (exclusief personele lasten en exclusief kapitaallasten) valt met zijn 122% op. Dit lijkt voort te komen uit de relatief hoge baten uit sportzalen.

³⁴ Tot de kapitaallasten hebben wij hier de afschrijvingen, rentekosten en de jaarlijkse storting in de onderhoudsvoorziening gerekend.

In de Brabantse gemeenten uit het onderzoek 'Een veld voor de helft' (Hoekman en Romijn, 2011) komt het verschil tussen binnen- en buitensport ook terug. En ook in deze gemeenten blijft het verschil bestaan wanneer kapitaallasten buiten beschouwing worden gelaten (zie figuur 7).

Figuur 7: Dekkingspercentages sportaccommodaties in een aantal gemeenten, exclusief personele lasten en zowel in- als exclusief kapitaallasten.

In het kader van dit onderzoek hebben wij niet onderzocht hoe de verschillen in dekkingspercentage verklaard kunnen worden. Daarvoor is het nodig een vergelijking te maken tussen de hoogte van de lasten en de baten in de verschillende gemeenten. Het dekkingspercentage wordt immers bepaald door het aandeel van de gemaakte kosten dat wordt gedekt door de baten. Een hoger dekkingspercentage kan worden gerealiseerd door lagere lasten en/of hogere baten³⁵.

Wanneer de kostendekkendheid van de Nijmeegse sportaccommodaties samenvattend op een rij wordt gezet, is duidelijk te zien dat er een aanzienlijk verschil is tussen de kostendekkendheid van de binnen- en buitensportaccommodaties. De gemeente Nijmegen ondersteunt op deze wijze de buitensport indirect aanzienlijk meer dan de binnensport.

³⁵ De mogelijkheden om te sturen op de lasten zijn beperkt, zo blijkt uit de gemeentelijke stukken en de gevoerde gesprekken. Hogere baten kunnen gerealiseerd worden door een hogere bezettingsgraad, of hogere tarieven. In het collegebesluit over de tariefsverhoging uit 2011 is aangegeven: 'Uit de vergelijking [met andere gemeenten] kon wel worden geconcludeerd dat de tarieven in Nijmegen substantieel lager zijn dan de tarieven in de omgeving. Om op gelijk niveau te komen moeten de tarieven met ca. 20% stijgen. Indien een verhoging van de eerdergenoemde 20% ineens zou worden doorgevoerd dan zou dit mogelijk kunnen leiden tot een negatief effect op de continuïteit van het sportaanbod. Wij achten dit met het oog op de betekenis van sport niet gewenst.'

Tabel 7:   Dekkingspercentage in perspectief

	Dekkingspercentage inclusief kapitaallasten, inclusief directe pers. lasten	Dekkingspercentage inclusief kapitaallasten, exclusief directe pers. lasten	Dekkingspercentage exclusief kapitaallasten, exclusief directe pers. lasten
Binnensportacc.	30%	36%	66%
Buitensportacc.	8%	10%	24%
Totaal	19%	22%	47%

In de gevoerde gesprekken is aangegeven dat het bewust beleid is om de bestaande sportaccommodaties onder kostprijs aan de sportverenigingen aan te bieden. Voordat een nieuwe sportaccommodatie wordt gebouwd, geldt dat sprake moet zijn van een kostendekkende exploitatie³². Hoe hoog de kostendekkendheid van de bestaande sportaccommodaties is, wisten de meeste gesprekspartners overigens niet (omdat zij daar in de praktijk niet bij betrokken zijn). In de gesprekken met de meest betrokkenen is aangegeven dat het niet altijd mogelijk is om te sturen op kostendekkendheid. Bevestigd werd wat hierover in de Sportnota 2013 – 2016 is aangegeven: ‘Buitensportaccommodaties worden per jaar verhuurd, niet voor een x aantal uren gebruik. Of de gebruiker veel activiteiten heeft of niet, de huur blijft hetzelfde. Wij gaan in een pilot onderzoeken op welke manier de ruimte op sportparken voor een groter deel van de tijd benut kan worden. Voor het totaal aantal velden geldt dat wij hier niet op korte en middellange termijn op kunnen sturen wat betreft gebruik en kosten. De velden liggen meestal op sportparken, waardoor een veld dat niet meer door een vereniging gebruikt zou worden, meestal onderdeel wordt van het groen op een sportpark, waar nog steeds onderhoud voor nodig is. Bovendien lijven de kapitaallasten onverminderd op onze begroting drukken. (...). Voor de binnensportaccommodaties geldt dat op dit moment het totaal aantal van accommodaties primair wordt gestuurd door het aantal en de spreiding van onderwijsvoorzieningen. Het onderwijs is daarmee ook de ‘eerste’ gebruiker van deze binnensportaccommodaties’.

In het verlengde hiervan werd aangegeven dat verenigingen mede door de [tariefsverhogingen](#) van de afgelopen jaren steeds kritischer worden op de huur van velden en kleedkamers (buitensport). Gevolg is dat inmiddels een aantal kleedkamers leegstaat en er zowel op de buiten- als in de binnensportaccommodaties minder velden worden gehuurd. Opgemerkt werd overigens ook dat extra verhuur inkomsten zou kunnen genereren. Tot nu toe is het geen beleid om actief te sturen (acquisitie te voeren) op de verhuur van sportaccommodaties. Aanvragen die bij de verhuurbalie binnenkomen worden behandeld, waarbij geprobeerd wordt zo veel mogelijk rekening te houden met de wensen van de aanvrager en zo nodig actief op zoek gegaan naar alternatieven. Jaarlijks worden in het voorjaar alle vaste huurders van binnensportaccommodaties gevraagd of zij het volgende seizoen weer ruimte willen huren en zo ja, welke en wanneer. Op basis daarvan wordt een rooster gemaakt. De huidige huurders hebben verworven rechten en wanneer bijvoorbeeld drie partijen tegelijkertijd de zaal willen huren dan wordt met hen in gesprek gegaan op zoek naar een oplossing. Overigens gelden daarvoor ook nog wel bepaalde ‘voorrangsregels’: sporten voor de jeugd heeft bijvoorbeeld een hoge prioriteit. Tot nu toe is er ook geen taakstelling voor de te realiseren bezettingsgraden van de sportaccommodaties. Het is dus ook niet duidelijk wanneer aan de bel getrokken zou moeten

worden. De bezetting over het hele seizoen is al langer bekend. Sinds kort maakt een medewerker³⁶ digitaal overzichten van de verhuurde ruimtes. Tot nu toe moest dat handmatig gebeuren. Op basis hiervan bleek dat de piekmomenten tussen maandag en donderdag tussen 18.00 en 22.00 uur zitten, en dat er daarbuiten veel leegstand is (vooral op vrijdagavond en in de weekenden). Aangegeven werd dat dit inzicht de basis kan vormen om actief te gaan acquireren. Ook werd aangegeven dat de afgelopen tijd gewerkt is aan het drukken van de kosten, bijvoorbeeld door het mogelijk maken van het online boeken van een ruimte om te sporten.

---

³⁶ Met een niet door de gemeentelijke ICTafdeling ondersteund database-programma.

2.6 FINANCIËLE ONDERSTEUNING VAN VIJF SPORTTAKKEN

28. Het berekenen van de financiële ondersteuning van de vijf geselecteerde sporttakken kent de nodige beperkingen, maar levert een duidelijk en overzichtelijk beeld op:

	Verstreekte subsidies (directe + indirecte subsidies) 2014	
	Totaal	Per lid (afgerond)
Voetbal	€ 959.221	€ 120
Hockey	€ 126.463	€ 30
Turnen	€ 26.320	€ 15
Judo	€ 6.520	€ 5
Volleybal	€ 90.570	€ 90

29. Uit de gevoerde gesprekken bleek dat er geen bewust beleid aan de verschillen in financiële ondersteuning per sporttak ten grondslag ligt, maar dat deze historisch gegroeid zijn.

De Rekenkamer heeft na overleg met de ambtelijke contactpersoon en de leden van de klankbordgroep uit de raad een aantal sporttakken geselecteerd waarvoor zij in beeld heeft gebracht welke financiële ondersteuning de gemeente aan de sportverenigingen en organisaties voor accommodaties voor deze sporten geeft. Het gaat om:

- Buitensport: hockey en voetbal;
- Binnensport: turnen, judo en volleybal

In deze paragraaf zetten wij op een rij welke financiële ondersteuning deze sporttakken van de gemeente ontvangen. Als eerste wordt ingegaan op de directe subsidies, vervolgens op de indirecte subsidies en de overige vormen van financiële ondersteuning.

DIRECTE SUBSIDIES AAN SPORTVERENIGINGEN GESELECTEERDE SPORTEN

In tabel 8 is aangegeven hoeveel *directe* subsidie in de jaren 2010 tot en met 2014 is verstrekt aan de verenigingen voor de geselecteerde sporten. Na de tabel is een korte toelichting opgenomen op de verdeling van de *directe* subsidies over de verschillende verenigingen en de doelen waarvoor de verenigingen deze hebben ontvangen.

Tabel 8: Verstrekte *directe* subsidies aan sportverenigingen (in euro's)

	2010	2011	2012	2013	2014
Voetbal	58.017	62.270	57.486	74.199	4.221
Hockey	119.565	104.255	103.390	100.737	86.463
Turnen	26.024	15.081	12.762	30.286	16.320
Judo³⁷	1.544	2.127	2.329	2.664	1.520
Volleybal	6.470	3.876	4.140	3.777	570

Voetbal: op een enkele uitzondering na ontvingen de voetbalclubs subsidie in het kader van de (overgangsregeling) trainingsuren. In 2014 ontving één voetbalvereniging subsidie voor trainingsuren aangepast sporten (€ 1.235). In de jaren daarvoor ging het om bedragen onder de € 5.000, variërend van enkele honderden euro's tot bedragen rond de € 1.500 en enkele verenigingen die enkele duizenden euro's subsidie ontvingen. Daarnaast zijn de meeste *directe* subsidies aan voetbalverenigingen verstrekt in het kader van de OZB-compensatieregeling. In de meeste gevallen ging het daarbij om enkele duizenden euro's. Op grond van de overige beleidsregels is een enkele keer een subsidie verstrekt aan één van de voetbalverenigingen.

Hockey: zoals al eerder gemeld zijn de hockeyclubs in tegenstelling tot de meeste andere sportvereniging zelf eigenaar van hun velden. Voor het beheer en de exploitatie daarvan ontvangen de drie Nijmeegse hockeyclubs *directe* subsidie van de gemeente (waar de andere verenigingen indirect gesubsidieerd worden, omdat zij een niet kostendekkende huur betalen). Hierbij gaat het om tienduizenden euro's per vereniging. Daarnaast ontvingen twee van de drie hockeyclubs subsidies op grond van de beleidsregels (overgangsregeling) trainingsuren (aangepast sporten), deskundigheidsbevordering, amateurtopsport en evenementen. Ook ontvingen zij *directe* subsidie op grond van de compensatieregeling OZB. De subsidies voor de (overgangsregeling) trainingsuren varieerde, maar lag tussen de ruim € 5.000 en € 10.000. Voor de trainingsuren aangepast sporten (vanaf 2014) krijgt één van de hockeyverenigingen subsidie; deze bedraagt enkele honderden euro's.

Turnen: het aantal turnverenigingen dat *directe* subsidie krijgt van de gemeente neemt in de loop van de jaren sterk af. In 2010 is dat nog ongeveer de helft, in 2014 gaat het om nog twee verenigingen. Alle verenigingen die subsidie ontvangen, ontvangen deze voor (de overgangsregeling) trainingsuren. Het gaat hierbij om relatief kleine bedragen. De laagst uitbetaalde subsidie bedroeg € 95, de hoogte € 4.983. Diverse verenigingen ontvangen ook

---

³⁷ Het gaat hier om de *directe* subsidies voor judo, exclusief de *directe* subsidies die zijn verstrekt aan de Stichting Top Judo en de landelijke judobond. De Stichting Top Judo is geen klassieke vereniging, maar een overkoepelende organisatie die judoka's uit de regio Nijmegen de mogelijkheid biedt tot het verder ontwikkelen van hun talent als wedstrijdjudoka. De Stichting verzorgt de opleiding van jonge, talentvolle judoka's en werkt gestructureerd aan de ontwikkeling van wedstrijdjudoka's.

subsidie voor deskundigheidsbevordering. Ook hierbij gaat het om kleine bedragen (als gevolg van het feit dat de gemeentelijke bijdrage maximaal € 240 bedraagt). De twee verenigingen die in 2014 nog subsidie ontvangen, hebben in de jaren daarvoor ook subsidies ontvangen voor evenementen, amateurtopsport en 'overig'. In die laatste categorie gaat het om hogere bedragen variërend van enkele duizenden tot bijna 15.000 euro.

Judo: Net als bij turnen ontving in 2010 ongeveer de helft van de judoverenigingen subsidie van de gemeente, vooral voor trainingsuren. Het gaat ook hier om relatief kleine bedragen; variërend van circa € 100 tot enkele honderden euro's. Een enkele judovereniging ontving ook subsidie voor deskundigheidsbevordering. In 2014 ontving nog maar één judovereniging subsidie van de gemeente; het ging daarbij om trainingsuren aangepast sporten.

Behalve aan judoverenigingen, verstrekt de gemeente ook subsidie aan de (landelijke) Judobond (jaarlijks € 17.500 'overige' subsidie) en in 2010, 2011 en 2012 jaarlijks (ruim) € 25.000 subsidie aan de Stichting Top Judo voor evenementen, experimenten en 'overig'. De subsidies aan de Judobond en de Stichting Top Judo zijn overigens niet opgenomen in het overzicht in tabel 8.

Volleybal: circa een kwart van de volleybalverenigingen kreeg in 2010 tot en met 2013 directe subsidie van de gemeente. In elk geval voor (de overgangsregeling) trainingsuren, maar een enkele vereniging ook voor deskundigheidsbevordering of het organiseren van een evenement. Het ging steeds om bedragen ruim onder de € 1.000. De enige volleybalvereniging die in 2014 nog een *directe* subsidie ontving, ontving in de eerdere jaren een subsidie tussen de circa € 2.000 en € 2.500 voor (de overgangsregeling) trainingsuren. In 2014 ontving deze vereniging een subsidie van € 570 voor trainingsuren aangepast sporten.

Een deel van de *directe* subsidies wordt verstrekt aan organisaties die het beheer, onderhoud en/of de exploitatie van de accommodatie voor een vereniging verzorgen. We noemen dat hier 'omwegsubsidie', omdat de subsidie uiteindelijk ten gunste komt van de betreffende sportvereniging (ook al is deze formeel niet de ontvanger). In tabel 9 is aangegeven welke organisaties voor accommodaties van sportverenigingen er binnen Nijmegen zijn³⁸, en aan welke sportvereniging deze gelieerd zijn.

---

³⁸ In de tabel zijn de organisaties opgenomen die in de periode 2010 tot en met 2014 minimaal één keer een *directe* subsidie van de gemeente hebben ontvangen. Mogelijk zijn er meer verenigingen die een organisatie voor beheer, onderhoud en/of accommodatie of een stichting voor een ander doel naast zich hebben staan; de gemeente heeft hier echter geen overzicht van.

Tabel 9: Overzicht van organisaties voor sportaccommodaties en bijbehorende sportverenigingen³⁸

Organisaties voor sportaccommodaties	Bijbehorende vereniging(en):
Stichting Accommodaties en Faciliteiten OSC Oosterhout	s.v. O.S.C. (voetbal)
Sportpark De Dennen B.V.	Omnisportvereniging Quick 1888
Stichting VeldsportAccommodaties Nijmegen (S.V.A.N.)	N.M.H.C. (hockey)
Stichting Parkbeheer Nijmegen Quick	Tennisclub Quick Nijmegen (Nijmeegse baan 141)
Stichting Clubhuis Brakkenstein	R.K.S.V. Brakkenstein (voetbal)
Stichting Tennispark Valkenburg	T.V. Avanti '55 (tennis)
Stichting beheer en exploitatie Orion	s.v. Orion (voetbal)

De organisaties voor accommodaties komen alleen voor bij buitensporten: hockey, voetbal, tennis en een omnisportvereniging. Dat is logisch, omdat – op een enkele uitzondering na- alleen de buitensporten eigenaar zijn van (een deel) van de accommodatie (clubhuis, en soms ook de kleedkamers en voor hockey ook de velden). Voor de door ons geselecteerde buitensporten is in tabel 10 aangegeven hoeveel omwegsubsidies zijn verstrekt. Na de tabel is een korte toelichting opgenomen op de verdeling van de subsidies over de verschillende organisaties voor accommodaties en de doelen waarvoor zij omwegsubsidies hebben ontvangen.

Tabel 10: Verstrekte omwegsubsidies aan de geselecteerde sporten (in euro's)³⁹

	2010	2011	2012	2013	2014
Voetbal	20.904	21.238	20.044	19.782	10.000
Hockey	4.881	3.206	2.931	2.659	0

Alle organisaties voor sportaccommodaties ontvingen in de jaren 2010 tot en met 2013 subsidie op grond van de OZB-compensatieregeling. Één organisatie ontving daarnaast jaarlijks nog € 10.000 'overige' subsidie voor 'toekomst gericht bouwen'. Die organisatie ontving die subsidie ook in 2014.

Een van de voorwaarden uit het NKS om voor subsidie van de gemeenten in aanmerking te komen, is dat het eigen vermogen van de subsidie-ontvanger niet meer mag zijn dan 10% mag zijn van de omzet van de subsidie-ontvanger⁴⁰. Verder kan de subsidie 'worden geweigerd, later worden vastgesteld of ingetrokken indien gegronde redenen bestaan aan te nemen dat de aanvrager ook zonder subsidieverstrekking over voldoende gelden – hetzij uit eigen middelen, hetzij uit middelen van derden – kan beschikken om de kosten van de activiteiten te dekken; het college stelt nadere

³⁹ Omwegsubsidies zijn niet aan de orde voor de geselecteerde binnensporten.

⁴⁰ Uitwerking van artikel 16 uit de NKS: Het college kan regels stellen over de omvang van het totale eigen vermogen bij de subsidieontvanger, de maximale omvang en het maximum van de hieraan periodiek toe te voegen bedragen.

regels met betrekking tot het begrip voldoende gelden' (artikel 11 NKS)⁴¹. Uit ons onderzoek blijkt dat niet in alle gevallen een volledige check daarop plaatsvindt. Zo komt het voor dat een stichting die in het leven is geroepen als organisatie voor beheer en exploitatie van een sportaccommodatie van een vereniging haar jaarverslagen op verzoek van de gemeente overlegt, maar dat de jaarverslagen van de eraan gekoppelde vereniging – en nog een andere aan de vereniging gelieerde stichting – niet in het dossier zitten. Het gaat bij stichtingen en verenigingen weliswaar om verschillende juridische entiteiten, maar hun inkomsten komen allemaal aan één en dezelfde sportvereniging ten goede. We stellen vast dat de gemeente op deze manier geen volledig inzicht kan hebben in hoe de vereniging er financieel voor staat c.q. wat deze (samen met de betreffende stichtingen) aan totaal eigen vermogen en totale inkomsten heeft uit bijvoorbeeld bar- en sponsorinkomsten. Daarmee is dus ook niet te beoordelen in hoeverre een gemeentelijke subsidie aan de vereniging te rechtvaardigen is.

INDIRECTE SUBSIDIES AAN SPORTVERENIGINGEN GESELECTEERDE SPORTEN

Zoals gezegd noemen wij de niet gedekte kosten van de gemeentelijke sportaccommodaties indirecte subsidies. Anders als de directe subsidies worden deze niet verstrekt aan de verenigingen en overige (sport)organisaties. Om hier zicht om te krijgen, moeten deze berekend worden. De Rekenkamer heeft dat gedaan voor de geselecteerde sporten hockey, voetbal, judo, turnen en volleybal. Wij hebben becijferd hoeveel *indirecte* subsidie van de gemeente er zou neerslaan per lid van een sporttak. De Rekenkamer is daarbij als volgt te werk gegaan:

1. Berekenen factor huuropbrengsten per vereniging

De factor huuropbrengsten betreft het aandeel van de huuropbrengsten van de betreffende accommodatie dat wordt opgebracht door de vereniging. Deze zijn berekend door op basis van de verhuurschema's over 2014 na te gaan welke uren de vereniging de betreffende accommodatie heeft gehuurd, deze te vermenigvuldigen met de tarieven die bij die uren horen en vervolgens af te zetten tegen de totale huuropbrengsten van die accommodatie.

2. Berekenen saldo per accommodatie

Het saldo per accommodatie betreft de totale lasten van de accommodatie (exclusief kapitaals- en personeelslasten) minus de totale opbrengsten van de accommodatie.

3. Berekenen indirecte ondersteuning vereniging per accommodatie

Deze berekening is gemaakt door de factor huuropbrengsten uit stap 1 te vermenigvuldigen met het saldo per accommodatie uit stap 2.

4. Berekenen totale indirecte ondersteuning per vereniging

Deze berekening is gemaakt door de indirecte ondersteuning van de vereniging voor de verschillende accommodaties waar de vereniging gebruik van maakt bij elkaar op te tellen.

---

⁴¹ In de uitvoeringsvoorschriften zijn (nog) geen nadere regels opgenomen met betrekking tot het begrip 'voldoende gelden'.

5. Berekenen indirecte ondersteuning per lid per vereniging

Deze is berekend door de totale indirecte ondersteuning per vereniging zoals berekend in stap 4 te delen door het aantal leden van de vereniging. Omdat de ledenaantallen bij de gemeente niet bekend zijn, hebben wij deze verzameld via de sportbonden en de websites van de verenigingen.

6. Berekenen indirecte subsidie per lid per sporttak

In deze laatste stap zijn per sporttak de resultaten uit stap 5 bij elkaar opgeteld.

Bij de verschillende sporttakken liep de Rekenkamer bij het maken van de berekeningen tegen een aantal uitzonderingen en/of complicaties aan. Hierna is toegelicht welke dat zijn, hoe we hiermee zijn omgegaan en wat dit betekent voor het eindresultaat van de berekening.

Voetbal: Binnen de gemeente Nijmegen zijn 20 amateur voetbalverenigingen actief. Hiervan zijn 18 verenigingen meegenomen bij het berekenen van de indirecte subsidies aan de sporttak voetbal. De studenten voetbalvereniging en de amateurafdeling van N.E.C. zijn niet meegenomen. Voor de studenten voetbalvereniging geldt de argumentatie zoals beschreven bij hockey. Voor de amateurafdeling van N.E.C. geldt dat zij hun accommodatie niet van de gemeente huren, maar van de Betaald Voetbal Organisatie N.E.C. Omdat ook de organisatie niet voorkomt in de verhuurschema's van de gemeente, kon deze niet worden meegenomen in de berekening. Hoe die constructie exact in elkaar zit zijn wij niet nagegaan.

Hockey: Binnen de gemeente Nijmegen zijn er drie reguliere hockeyverenigingen en een studenten hockeyvereniging. Daarnaast speelt een hockeyvereniging uit een buurgemeente op een Nijmeegse sportaccommodatie. De studentenhockeyvereniging is niet meegenomen in de analyse van de indirecte subsidies, omdat deze vereniging speelt op de accommodatie van de Radboud Universiteit Nijmegen (RU) en niet op een gemeentelijke sportaccommodatie. De gemeente maakt geen kosten voor deze accommodatie, en ontvangt er ook geen baten voor. De overige vier verenigingen zijn betrokken bij het berekenen van de indirecte subsidies aan sporttakken. De drie Nijmeegse hockeyverenigingen zijn weliswaar zelf eigenaar van hun velden, maar huren daarnaast kleedkamers op gemeentelijke sportaccommodaties, en incidenteel een extra veld van de gemeente.

Turnen (exclusief gymnastiek): Er zijn vier turnverenigingen in Nijmegen waarvan er drie meegenomen worden in de analyse. Net als bij hockey en voetbal, is de studenten turnvereniging buiten beschouwing gelaten, omdat deze geen gebruik maakt van een gemeentelijke sportaccommodatie.

Judo: In Nijmegen zijn negen judoverenigingen actief. Van hen zijn in de analyse alleen die judoverenigingen meegenomen, waarvan de huurgegevens bij de gemeente bekend zijn (vijf). Navraag naar de vier overige judoverenigingen leverde op dat voor de binnensport geldt dat een ruimte gehuurd kan worden op een verenigingsnaam of een eigen naam. Het is goed mogelijk dat de overige vier judoverenigingen niet huren op naam van de vereniging, maar op naam van degene die binnen de vereniging de accommodaties regelt. De totale indirecte subsidie voor de

sporttak judo is in dat geval groter dan verder in deze paragraaf gesteld. Het is ook mogelijk dat deze vier judoverenigingen in een eigen of commerciële ruimte spelen en niet financieel ondersteund worden door de gemeente. De door de Rekenkamer berekende indirecte subsidie per lid is echter realistisch, omdat de geanalyseerde judoverenigingen qua ledenaantallen representatief zijn voor alle judoverenigingen.

Volleybal: In de gemeente Nijmegen zijn zestien volleybalverenigingen actief. In de analyse hebben we twaalf van deze verenigingen mee kunnen nemen. Voor één van de verenigingen die niet in de berekening is meegenomen geldt dat we weten dat deze de sporthal in een voorzieningshart huurt. En van een andere vereniging weten we dat één van de accommodaties die deze huurt in een voorzieningshart is. Zoals al eerder aangegeven (paragraaf 2.5) is het niet mogelijk de lasten en baten voor sportaccommodaties uit die voor het totale voorzieningshart te filteren. Daarmee is het dus ook niet mogelijk de (volledige) indirecte subsidie voor deze verenigingen te berekenen. Voor de drie andere volleybalverenigingen geldt dat ze niet voorkomen in de verhuurschema's van de gemeente. Mogelijk dat zij niet onder de verenigingsnaam een ruimte huren (zie de toelichting bij de judoverenigingen), of dat zij in een eigen of commerciële ruimte spelen (en niet door de gemeente ondersteund worden met een indirecte subsidie). Voor het totaalbedrag aan indirecte subsidie naar volleybal zal het ontbreken van deze verenigingen enig verschil maken. Echter het gemiddelde aantal leden van de verenigingen die in de berekeningen zijn meegenomen, is nagenoeg gelijk aan het gemiddeld aantal leden per vereniging van alle volleybalverenigingen. De berekende indirecte subsidie per lid is om die reden wel realistisch.

De berekening levert op dat de indirecte subsidies aan de voetbalverenigingen veruit het grootst is: bijna 9,5 ton. De indirecte subsidie aan de hockeyverenigingen bedraagt minder dan 5 procent hiervan (circa € 40.000). Het gaat hierbij om de huur van enkele kleedkamers en incidentele 'bijhuur' van velden door de hockeyverenigingen⁴². Dit is zoveel lager, omdat de Nijmeegse hockeyverenigingen zelf eigenaar zijn van hun accommodaties en alleen enkele kleedkamers huren van de gemeente en incidenteel een veld op een gemeentelijke sportaccommodatie. Verder huurt een hockeyvereniging uit een buurgemeente velden op een sportaccommodatie van de gemeente Nijmegen.

Voor de geselecteerde binnensporten is de indirecte subsidie het grootst voor volleybal: bijna een ton. Dit komt voornamelijk door de VoCASA-hal waarvoor de gelijknamige vereniging een verwaarloosbare huur betaalt in ruil voor het beheer in de zaal, maar waar de gemeente wel de lasten voor het buitenonderhoud draagt. Turnen en judo worden nauwelijks ondersteund met indirecte subsidies: respectievelijk circa € 10.000 en € 5.000.

---

⁴² NB. Het huren van binnensportaccommodaties door de hockeyverenigingen is niet meegenomen, omdat 'binnenhockey' accommodatietechnisch te beschouwen is als een andere sport.

Zoals eerder aangegeven hebben wij in de analyse niet alle verenigingen per sporttak mee kunnen nemen. Daarmee zijn de totalen enigszins 'vervuild', maar de verschillen zijn dermate groot dat de belangrijkste indicatie - een relatief hoge indirecte subsidie voor voetbal - overeind blijft.

Tabel 11: Totaal indirecte subsidies 2014 voor de geselecteerde sporttakken (in euro's, afgerond op € 5.000⁴³)

Voetbal	€ 945.000
Hockey	€ 40.000
Turnen	€ 10.000
Judo	€ 5.000
Volleybal	€ 90.000

OVERIGE FINANCIËLE ONDERSTEUNING AAN GESELECTEERDE SPORTEN

Naast de directe en indirecte subsidies is het verstrekken van leningen en garantstellingen een andere vorm van financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente Nijmegen. Veelal gaat het daarbij om het voorschieten van geld of het borg staan bij investeringen in accommodaties, bijvoorbeeld het realiseren van kleedkamers of een kunstgrasveld. In de onderzochte periode ging het om meerjarige leningen aan bijvoorbeeld Union (hockey) en Orion (voetbal) onder voorwaarde van het betalen van (marktconforme) rente en aflossing en het geven van inzage in de jaarstukken. Een enkele keer – in 2014 – heeft de gemeente Nijmegen in overleg € 6.000 verlies genomen door aflossing en rentebetaling een jaar uit te stellen (Union hockey). De gemeente had een belang van 125.000 euro in Union door in 1999, 2001 en 2012 verstrekte leningen plus – in afwijking van het beleidskader – een garantstelling zonder zekerstelling. Feitelijk is bij het verstrekken van leningen dus geen sprake van financiële ondersteuning zoals bij de hiervoor besproken instrumenten, maar biedt de gemeente ondersteuning in de facilitaire en randvoorwaardelijke sfeer om het verenigingen mogelijk te maken zelf investeringen te doen.

Het recente [collegebesluit](#) om de komende jaren € 1,2 miljoen bij te dragen aan de investeringen van de hockeyverenigingen in hun kunstgrasvelden is wel een andere vorm van het geven van financiële ondersteuning, namelijk in de vorm van lastgevingen. Bij een lastgeving verricht de ene partij (de lasthebber) voor rekening van een andere partij (de lastgever) rechtshandelingen. In dit geval zijn de hockeyverenigingen de lasthebber en is de gemeente de lastgever. De rechtshandeling die de hockeyverenigingen voor de gemeente verricht is het verstrekken van opdrachten voor het onderhoud van de hockeyvelden. Het college heeft er voor gekozen deze bijdrage aan de investering in de kunstgrasvelden te verstrekken, omdat de hockeyclubs zelf eigenaar zijn van hun velden. Bijna alle andere verenigingen huren (onder kostprijs) hun velden bij de gemeente.

---

⁴³ De bedragen zijn afgerond, omdat niet alle benodigde gegevens voor het berekenen van de indirecte subsidie volledig beschikbaar zijn. Een toelichting is voorafgaand aan tabel 11 opgenomen.

Overigens zijn dergelijke bijdragen in het verleden verstrekt in de vorm van *directe* subsidies⁴⁴. In 2009 is met één [collegebesluit](#):

- een éénmalige investeringssubsidie verstrekt voor investeringen die in het verleden (2000 tot 2009) door de hockeyclubs zijn gedaan in hun velden;
- een meerjaren subsidie voor investeringen in de kunstgrasvelden verstrekt voor de periode 2009 tot en met 2012.

In 2012 [besloot](#) het college deze meerjaren subsidie aan de hockeyverenigingen te continueren voor de periode 2013 tot en met 2015: 'In 2009 hebben wij geconstateerd dat de hockeyverenigingen onevenredig hoog zijn belast door deze privatisering en dat dit negatieve effecten had op - de continuïteit van - het aanbod van breedtesportactiviteiten. Om die reden hebben wij in 2009 een meerjarige budgetsubsidie verleend voor de periode 2009 t/m 2012 als bijdrage in de kosten van investeringen in de kunstgrasvelden. Wij constateren dat de situatie ongewijzigd is en de subsidie - na aftrek van een kortingspercentage in verband met de bezuinigingen - dient te worden voortgezet'. In de gevoerde gesprekken is aangegeven dat de situatie bij de hockeyclubs ook de komende jaren niet zal veranderen en dat dit feitelijk vraagt om een debat tussen college en raad over een structurele oplossing.

TOTAAL-OVERZICHT FINANCIËLE ONDERSTEUNING GESELECTEERDE SPORTEN

In tabel 12 worden de verschillende vormen van financiële ondersteuning aan de geselecteerde sporttakken bij elkaar gebracht.

Tabel 12: Totale financiële ondersteuning door gemeente aan geselecteerde sporten (2014, in euro's)

	Directe subsidies	Omwegsubsidies	Indirecte subsidies (afgerond op € 5.000)	Totaal
Voetbal	4.221	10.000	945.000	959.221
Hockey	86.463	0	40.000	126.463
Turnen	16.320	0	10.000	26.320
Judo	1.520	0	5.000	6.520
Volleybal	570	0	90.000	90.570

Het optellen van de verschillende vormen van financiële ondersteuning laat zien dat de geselecteerde buitensporten het meest financieel ondersteund worden vanuit de gemeente. De ondersteuning van voetbal zit met name in de *indirecte* subsidies. De voetbalverenigingen huren buitensportaccommodaties waarvan de kostendekkendheid 24% is⁴⁵, die overige 76% is *indirecte* subsidie. Hockey wordt juist het meest ondersteund via *directe* subsidies. Dat wordt verklaard vanuit het feit dat de hockeyverenigingen zelf eigenaar zijn van hun accommodaties. Zij ontvangen

---

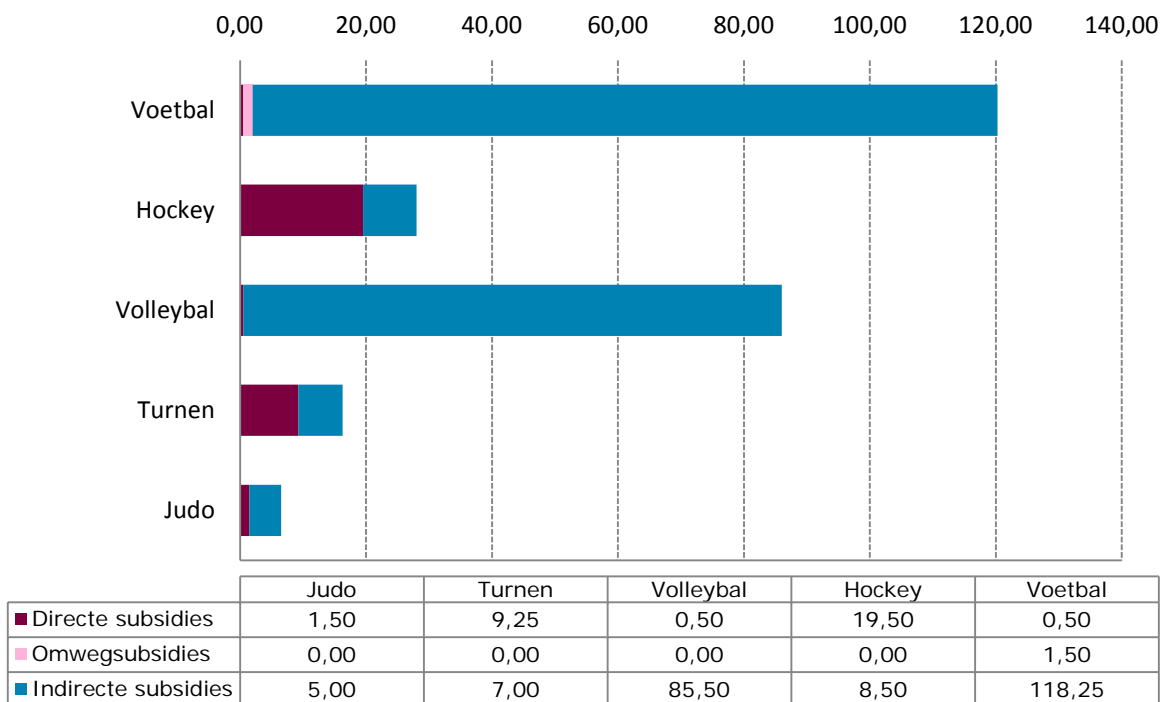
⁴⁴ In de gevoerde gesprekken is ons aangegeven dat er binnen de subsidiebegroting geen ruimte was voor het verstrekken van deze bijdrage aan de hockeyverenigingen en er daarom voor een andere constructie.

⁴⁵ De kostendekkendheid van de buitensportaccommodaties is exclusief kapitaallasten en exclusief directe personele lasten 24% (zie tabel 7).

een vergoeding van de gemeente voor investeringen in en beheer en onderhoud van die accommodaties (kunstgrasvelden). Tot nu toe was dat in de vorm van een *directe* subsidie. De financiële ondersteuning van de geselecteerde binnensporten judo en turnen ligt veel lager; deze sporttakken ontvangen relatief weinig financiële ondersteuning van de gemeente. Van de geselecteerde binnensporten is de financiële ondersteuning van volleybal het grootst. Zoals gezegd bestaat de kans dat deze hoger is dan € 90.000, omdat niet alle gehuurde uren bekend zijn of berekend kunnen worden (voor zover verenigingen in een voorzieningshart spelen).

In figuur 8 is de totale financiële ondersteuning per lid van de geselecteerde sporttakken in beeld gebracht⁴⁶. Ook hier blijkt de ondersteuning van voetbal het grootst: bijna € 120 per lid in 2014. De gemeentelijke financiële ondersteuning voor hockey als geheel is groter als voor volleybal (zie tabel 12). Wanneer gekeken wordt naar de financiële ondersteuning per lid, dan ondersteunt de gemeente volleybal meer dan hockey. Bij volleybal betreft het circa € 90 per lid, en bij hockey bijna € 30. De financiële ondersteuning van turnen en judo ligt ook per lid ruim onder deze bedragen. Deze is namelijk circa € 15 (turnen) en ruim € 5 (judo).

Figuur 8: Ontvangen financiële ondersteuning per lid naar type subsidie en sporttak (2014, in euro's) De bedragen zijn afgerond op € 5.000 (totaal per sporttak) en € 0,25 (per lid per sporttak)⁴³

⁴⁶ Er is gerekend met de ledentallen van de verenigingen die in de berekeningen zijn meegenomen. In totaal gaat het per sporttak dan om: voetbal 7.999, hockey 4.400, turnen 1.761, judo 1.044 en volleybal 1.068.

Hoewel de Rekenkamer bij het berekenen van de financiële bijdragen aan de sportverenigingen tegen de nodige beperkingen aanliep, heeft dit een duidelijk en overzichtelijk beeld opgeleverd. De verschillen in financiële bijdragen van de gemeente aan de sportverenigingen in de geselecteerde sporttakken zijn aanzienlijk. In de gevoerde gesprekken is aangegeven dat hier geen bewust beleid aan ten grondslag ligt, maar dat de verschillen historisch gegroeid zijn. Voorbeelden hiervan zijn de huurtarieven voor de gemeentelijke sportaccommodaties en de privatisering van de hockey-accommodaties. In het collegebesluit over de laatste 'extra' verhoging van de tarieven voor de gemeentelijke binnen- en buitenaccommodaties is letterlijk aangegeven: 'Voor wat betreft de opbouw/samenstelling van de tarieven voor het gebruik van de gemeentelijke sportaccommodaties is in Nijmegen in het verleden geen relatie gelegd met de (opbouw van de) kostprijs. De tarieven hebben zich feitelijk 'historisch' ontwikkeld. Sinds jaar en dag zijn de tarieven jaarlijks geïndexeerd op basis van het door de Raad vastgestelde indexcijfer'. Het besluit eind jaren '80 om de hockey-accommodaties te privatiseren heeft er toe geleid dat de hockeyverenigingen in de onderzoeksperiode (maar ook al daarvoor) een relatief hoge *directe* (meerjaren)subsidie hebben ontvangen, en voor de komende jaren een gemeentelijke bijdrage ontvangen voor de investeringen in de kunstgrasvelden.

3. STURING EN VERANTWOORDING OP FINANCIËLE ONDERSTEUNING SPORTVERENIGINGEN

3.1 FINANCIËLE ONDERSTEUNING VAN VERENIGINGEN IN HET SPORTBELEID

30. Het sportbeleid van de gemeente Nijmegen is vastgelegd in een afzonderlijke nota. In de onderzoeksperiode golden twee verschillende sportnota's:
- 2007 – 2012: Accenten beleidsnota sport – Verbinden en versterken ... bruggen bouwen in de sport
  - 2013 – 2016: Nijmegen sportief en vitaal – beleidsplan sport en bewegen
31. Beide sportnota's kennen een aantal hoofdlijnen van beleid die zijn uitgewerkt in een aantal (sub)doelstellingen.
32. In de beleidsnota's is geen expliciet beleid opgenomen voor de financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente; ook is niet aangegeven welke financiële instrumenten (ten aanzien van de verenigingen) worden ingezet om welke gemeentelijke beleidsdoelen te realiseren.
33. Voor de directe subsidies zijn beleidsregels geformuleerd. Een specifieke relatie met de doelen van het beleid is daarin niet gelegd.

Het sportbeleid van de gemeente Nijmegen is vastgelegd in een afzonderlijke nota. In de loop van de onderzoeksperiode is een nieuwe nota vastgesteld. In de jaren 2010 tot en met 2012 gold de nota 'Accenten beleidsnota sport – Verbinden en versterken ... bruggen bouwen in de sport'. Oorspronkelijk was de nota vastgesteld voor de periode 2007 tot en met 2010; het beleid is in 2011 en 2012 gecontinueerd. In de nota is aangegeven dat geen nieuw beleid is geformuleerd, maar dat gekozen is voor versterking van de programmalijnen uit de Sportnota 2002 – 2006. Sinds 2013 geldt de nota 'Nijmegen sportief en vitaal – beleidsplan sport en bewegen'. Specifiek voor het sportaccommodatiebeleid is in 2006 de nota 'Kiezen voor kwaliteit' vastgesteld door de raad. Het beleid voor sportaccommodaties maakt sinds 2013 integraal onderdeel uit van de sportnota.

Beide sportnota's kennen een aantal hoofdlijnen die uitgewerkt zijn in een aantal (sub)doelstellingen. De hoofdlijnen van beleid zijn hieronder opgenomen. In de [bijlagen 5 en 6](#) vindt u de (sub)doelstellingen per hoofdlijn van beleid voor respectievelijk de Sportnota 2007 en de Sportnota 2013.

Hoofdlijnen Sportnota 2007 – 2010 (2012)	Hoofdlijnen Sportnota 2013 - 2016
Verhogen sportdeelname	Breedtesport, sport en bewegen voor iedereen
Versterken sportverenigingen	Sport, bewegen en welzijn
Goede sportaccommodaties	Relatie topsport – breedtesport
Topsport	Infrastructuur voor sport en bewegen
	Sport voor de stad, citymarketing en evenementen

In de beleidsnota's is geen expliciet beleid opgenomen voor de financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente. Ook is niet aangegeven welke financiële instrumenten (ten aanzien van verenigingen) worden ingezet om welke gemeentelijke beleidsdoelen te realiseren. Wel wordt een aantal instrumenten kort genoemd:

	Genoemde financiële instrumenten
Sportnota 2007 – 2010 (2012)	<p>Indirecte subsidies (overgenomen uit Nota sportaccommodatiebeleid):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Indien alle buitensportaccommodaties voldoen aan de Nijmegen Norm wordt een gefaseerde verhoging van de sportveldtarieven ingevoerd naar een niveau dat vergelijkbaar is met de omliggende gemeenten, zodat er financiële ruimte ontstaat om o.a. de kwaliteit van de sportaccommodaties op het niveau van de Nijmegen Norm te houden. • Gedifferentieerde tarieven en een daltarief worden ingevoerd om de sportdoelstellingen te realiseren. • In overleg met de voetbalverenigingen wordt tot invoering van een bonus/malussysteem gekomen, waardoor er een zekere relatie wordt gelegd tussen goed gedrag en de verkapte – indirecte – subsidie die voetbalclubs krijgen in de vorm van een maatschappelijk tarief voor de huur van hun sportaccommodatie.
Sportnota 2013 - 2016	<p>Indirecte subsidies: Het dekkingspercentage wordt in de komende jaren geleidelijk iets hoger, doordat wij besloten hebben tot tariefsverhogingen voor sportverenigingen. Wij hebben dit deels al uitgevoerd en zullen dit conform eerdere besluitvorming verder doorvoeren.</p> <p>Leningen: In 2011⁴⁷ hebben wij een kader vastgesteld voor leningen aan maatschappelijke organisaties, waaronder sportverenigingen. Voor sportverenigingen betekent dit, dat de gemeente Nijmegen investeringen van verenigingen mede mogelijk kan maken. Het uitgangspunt hierbij is dat de gemeente Nijmegen zich terughoudend opstelt bij het verstrekken van garantstellingen en leningen, en een afweging maakt op basis van het gemeentelijk risicoprofiel op het gebied van garantstellingen en geldleningen. Onder strikte voorwaarden kan een lening of garantstelling worden verstrekt. Dat doen wij omdat we verenigingen en instellingen met haalbare maatschappelijke doelstellingen, die bijdragen aan onze doelstellingen zoals beschreven in het Coalitieakkoord en/of de diverse beleidsprogramma's, willen ondersteunen. Dit temeer omdat wij in toenemende mate verantwoordelijkheden neerleggen bij deze organisaties</p> <p><i>Aanvullend wordt in het hoofdstuk bezuinigingen aangegeven welke financiële maatregelen vanuit het Coalitie-akkoord 2010 – 2014 inmiddels gerealiseerd zijn en tot welke financiële maatregelen is besloten in de Perspectiefnota 2013.</i></p>

⁴⁷ Navraag naar dit stuk leverde op dat in 2011 ambtelijk een beleidslijn is opgesteld, die nooit geformaliseerd is. Op 24 april 2012 heeft het College het [beleidskader](#) gemeentegaranties/verstrekkingen vastgesteld. Tijdens ons onderzoek bleek dat dit beleidskader nog gepubliceerd moet worden in het Gemeentebled en op www.overheid.nl.

Voor de *directe* subsidies zijn beleidsregels geformuleerd⁴⁸. Een specifieke relatie met de doelen van het beleid is daarin niet gelegd. In het raadsvoorstel voor de beleidsregels Sport en Recreatie 2009 is inhoudelijk opgemerkt: 'Deze regeling vervangt de Sportsubsidieregeling 1974 en de subsidieregelingen voor amateurtopsport, sportstimulering en bijzondere sportmanifestaties waarvan in de loop van de jaren is gebleken dat deze aan herziening toe waren. (...)'⁴⁹. De nieuwe verordening beoogt een integratie te zijn van de vroegere regelingen'. In het collegevoorstel voor de beleidsregels Sport en Bewegen 2013 is over de achtergrond van de beleidsregels aangegeven: 'We willen subsidies inzetten als één van de instrumenten voor de realisering van de beleidsdoelen uit ons Beleidsplan Sport en Bewegen 2013 – 2016. (...). Hiervoor hebben wij de beleidsregels voor sport opnieuw geformuleerd. (...) De volgende activiteiten / initiatieven, die bijdragen aan de realisatie van onze beleidsdoelen, willen wij stimuleren door de mogelijkheid van het verstrekken van subsidie op basis van de beleidsregels voor subsidies op het terrein van sport en bewegen: (...)'

Voor bijdragen aan investeringen die door sportverenigingen zelf worden uitgevoerd, is geen specifiek beleid geformuleerd.

In hoofdstuk 2 zijn we uitgebreid ingegaan op de praktijk van de inzet van deze instrumenten.

---

⁴⁸ Voor een toelichting op de (toepassing van de) beleidsregels: zie paragraaf 2.3.

⁴⁹ GRN: voor een aantal regelingen zijn de geconstateerde knelpunten beschreven en is aangegeven hoe deze opgelost (kunnen) worden. Het gaat hierbij vooral om 'subsidietechnische' zaken; in beperkte mate wordt een link gelegd met het beoogde effect van de subsidie.

3.2 VERTALING VAN HET SPORTBELEID IN DE BEGROTING

34. De hoofdlijnen van beleid uit de Sportnota 2007 – 2012 komen één op één terug als hoofddoelstellingen in het programma sport in de begrotingen voor 2010, 2011 en 2012.
35. Ook al zijn de hoofdlijnen van beleid uit de Sportnota 2013 – 2016 gewijzigd, de hoofddoelstellingen in het programma sport in de begrotingen 2013 en 2014 zijn hetzelfde gebleven.
36. De subdoelstellingen uit de sportnota's komen nauwelijks terug in de begrotingen.
37. De indicatoren waarmee de streefcijfers per hoofddoelstelling in de begroting worden weergegeven kennen geen lange levensduur: geen enkele indicator wordt langer dan twee jaar achtereen gebruikt.
38. De topindicatoren zoals vastgesteld door de auditcommissie komen niet of beperkt terug in de begrotingen.
39. Het komt voor dat het te realiseren doel in de begroting voor jaar x pas is opgenomen in de begroting voor jaar x + 1 (of nog later).

De begroting is het sturingsinstrument van de raad. Met het vaststellen van de begroting besluit hij over welk budget het college kan beschikken bij het realiseren van de maatschappelijke doelen. Die maatschappelijke doelen worden veelal in specifieke beleidsnota's bepaald. Om daar als raad daadwerkelijk op te kunnen (bij)sturen, dienen die doelen dus overgenomen of vertaald te worden in de begroting. De Rekenkamer is nagegaan in hoeverre dat voor het sportbeleid is gebeurd. De bevindingen zijn opgenomen in deze paragraaf.

De hoofdlijnen van beleid uit de Sportnota 2007 – 2010 (2012) komen één op één terug als hoofddoelstellingen in het programma sport in de begrotingen voor 2010, 2011 en 2012. Ook al zijn de hoofdlijnen van beleid uit de Sportnota 2013 – 2016 gewijzigd, de hoofddoelstellingen in het programma sport in de begrotingen 2013 en 2014 zijn hetzelfde gebleven. Dit ligt niet in de lijn met wat in de begroting 2012 was aangegeven: 'Ten tijde van het opmaken van de begroting 2012 is de nieuwe beleidsnota Sport nog in de maak. Hierdoor is het niet mogelijk om al een concrete vertaling van de nieuwe beleidsnota en de genoemde ambities in de begroting te verwerken. Om die reden zijn vooralsnog de bestaande vier programmalijnen (*GRN: hoofddoelstellingen*) aangehouden'. In de begroting 2015 is sport niet langer een zelfstandig programma, maar onderdeel van het programma Sport en Accommodaties. Voor het onderdeel sport zijn de hoofdlijnen van beleid uit de Sportnota 2013 – 2016 genoemd, hier zijn geen (hoofd)doelstellingen aan gekoppeld. De subdoelstellingen uit de sportnota's komen nauwelijks terug in het programma sport in de begrotingen. In [bijlage 7](#) is een overzicht opgenomen waaruit voorgaande blijkt. In de gesprekken die wij hebben gevoerd met de portefeuillehouders en betrokken ambtenaren werd verschillend gereageerd op het beeld uit de analyse van de Rekenkamer. Enerzijds was er verbazing: men was in de veronderstelling dat er een veel directere relatie zou zijn tussen beleid en begroting. Aan de andere kant werd aangegeven dat het ontbreken van relaties op papier tussen beleid en begroting (en jaarstukken) niet hoeft te betekenen dat de sturing in de praktijk niet goed verloopt en ook dat het niet nuttig en nodig is alle doelstellingen uit een beleidsplan terug te laten komen in de begroting, omdat de begroting anders onhanteerbaar wordt. Ook werd opgemerkt dat het wel belangrijk is dat de gemeente open en transparant moet zijn over de zaken die (niet) worden opgepakt. Overigens wordt dit op dit moment niet vastgelegd, er is geen uitvoeringsprogramma of ander document waarmee in de uitvoering gewerkt wordt.

Per hoofddoelstelling zijn in de begroting één of meer indicatoren opgenomen om de streefcijfers aan te geven. Een analyse van de begrotingen maakt duidelijk dat deze indicatoren geen lange levensduur kennen: geen enkele indicator wordt langer dan twee jaar achtereen gebruikt. De topindicatoren zoals vastgesteld door de auditcommissie in het voorjaar van 2011 komen niet (begroting 2012 en 2015) of beperkt (begroting 2013 en 2014) terug. In [bijlage 8](#) is een overzicht opgenomen waaruit voorgaande blijkt. Wij hebben dit beeld ook aangesneden in de gesprekken die wij met de portefeuillehouders en betrokken ambtenaren hebben gevoerd. Diverse gesprekspartners gaven voorafgaand aan of tijdens het gesprek aan dat zij onze vragen over sturing, verantwoording en indicatoren niet konden of wilden beantwoorden, omdat zij daar in de praktijk niet mee van doen hebben (gehad). Niet alle betrokkenen waren zich bewust van het beeld uit de analyse van de Rekenkamer. Meer in zijn algemeenheid (dus niet specifiek voor het programma sport) werd aangegeven dat het vaak voorkomt dat indicatoren met veel enthousiasme benoemd worden, maar dat er daarna nauwelijks mee gewerkt wordt. Vaak wordt bij het formuleren van de indicatoren te weinig gekeken naar de meetbaarheid ervan (op zichzelf, frequentie), zo werd opgemerkt. Er werd voor gepleit om bij het (her)formuleren van indicatoren goed te kijken waarom je iets wilt weten, hoe (vaak) je dat dan zou moeten meten en welke kosten en inspanningen dat dan met zich meebrengt. Op die manier zouden goede afwegingen gemaakt worden over de te hanteren indicatoren. Opgemerkt werd dat de raad zelf een belangrijke rol speelt: bij het formuleren van de indicatoren, maar zeker ook bij het (signaleren van het niet) gebruik ervan. Een goede ondersteuning daarbij vanuit de ambtelijke organisatie werd daarbij onontbeerlijk genoemd.

Het komt voor dat het te realiseren doel in de begroting in jaar x pas is opgenomen in de begroting voor jaar x + 1 (of nog later). In [bijlage 9](#) is per indicator aangegeven wanneer er wel en geen streefcijfers in de begroting was opgenomen.

Naar aanleiding van bovenstaande constatering is de Rekenkamer nagegaan in hoeverre de raad voorafgaand aan de behandeling van de begroting vragen heeft gesteld over het inzicht dat de begroting geeft over de te realiseren doelen voor het sportbeleid en het gebruik van de topindicatoren. Dat bleek niet het geval. In het groepsgesprek dat wij met de leden van de klankbordgroep voerden, werd aangegeven dat de begroting nauwelijks een rol speelt bij de sturing. Aangegeven werd dat ze eigenlijk pas in actie komen als een club in moeilijkheden aan de bel trekt. Sturen werd in het algemeen lastig genoemd. Er werd gesproken over incidentenpolitiek, waarbij context en integraal beeld ontbreken. De leden van de klankbordgroep gaven aan in plaats van kaderstellend vooral reactief bezig te zijn. Het instrument dat af en toe wordt gebruikt, is het stellen van schriftelijke vragen aan het college of het indienen van een amendement of motie bij een specifiek voorstel van het college. Maar in hoofdzaak ageert de raad ook hier reactief: als het college iets agendeert op het gebied van sport. 'Maar sport is weinig in de raad'. Daarnaast wordt het gemis ervaren aan 'dossiers' waarin iets makkelijk terug te vinden is.

3.3 VERANTWOORDING VAN HET SPORTBELEID IN DE JAARSTUKKEN

40. Over de doelstellingen in de begrotingen wordt nauwelijks verantwoording afgelegd in de jaarstukken.
41. Het komt vaak voor dat de verantwoording in de jaarstukken over jaar x pas is opgenomen in de begroting of de jaarstukken van het daarop volgende jaar.
42. Er is niet in alle gevallen een een-op-een relatie tussen begroting en jaarstukken: in een enkel geval wordt in de jaarstukken verantwoording afgelegd over zaken die niet in de begroting waren opgenomen.

Met de jaarstukken legt het college verantwoording af aan de raad. Een belangrijke eis is dat de jaarstukken een spiegel van de begroting zijn: er moet verantwoording afgelegd worden over de voornemens uit de begroting. Op deze manier krijgt de raad inzicht in de mate waarin de maatschappelijke doelen worden bereikt. Hij heeft deze informatie nodig om te kunnen besluiten of bijsturing nodig is. Eenvoudig gezegd moet hij op basis van de jaarstukken volgende vragen kunnen beantwoorden: zitten we op koers en kunnen we doorgaan op de ingeslagen weg? Of lopen we achter en moeten we extra inspanningen plegen (of onze ambities naar beneden bijstellen)? Of lopen we juist voor? En wat doen we dan met dat gegeven? De Rekenkamer is nagegaan in hoeverre over de voornemens uit de begrotingen verantwoording is afgelegd in de jaarstukken. De bevindingen zijn opgenomen in deze paragraaf.

Hiervoor werd al duidelijk dat de (sub)doelstellingen uit de sportnota's maar beperkt terugkomen in het programma sport in de begrotingen. Uit de analyse van de Rekenkamer blijkt verder dat hierover nog beperkter verantwoording wordt afgelegd in de jaarstukken. Het komt vaak voor dat de verantwoording in de jaarstukken over jaar x ontbreekt; regelmatig wordt daar wel later over gerapporteerd, bijvoorbeeld in de begroting van jaar x + 2 of in de jaarstukken van jaar x + 1. In een enkel geval wordt er in de jaarstukken verantwoording afgelegd over zaken die niet in de begroting voorkwamen. In [bijlage 10](#) is een overzicht opgenomen waaruit voortgaande blijkt. In die bijlage is tevens aangegeven in hoeverre de jaarstukken een spiegel van de begroting zijn. In de gesprekken die wij hebben gevoerd met de portefeuillehouders en betrokken ambtenaren werd onder andere als verklaring gegeven dat niet voor alle indicatoren elk jaar een meting wordt uitgevoerd. Een andere verklaring die werd gegeven was dat de jaarstukken vaak eerder gereed zijn dan de meetgegevens voor de indicatoren bekend zijn. Dat laatste lijkt de meest plausibele verklaring, omdat de realisatiecijfers in de meeste gevallen wel in de jaarstukken van jaar x + 1 zijn opgenomen. Aanvullend werd opgemerkt dat het niet alleen gaat om de cijfers, maar ook om toelichtende of verklarende teksten (los van het feit of de indicator gevuld is) in het programma. Ook werd aangegeven dat de indicatoren vooral als thermometer voor het sportbeleid voor een hele beleidsperiode worden gezien. Tegen deze verklaringen werd in een deel van de gesprekken ingebracht dat de genoemde werkwijze duidelijk gemaakt zou moeten worden aan de gebruikers van de jaarstukken. Als suggestie werd gedaan dat de indicatoren die wel elk jaar worden gemeten opgenomen worden in het format en dat daaronder wordt aangegeven welke indicatoren één keer per twee of vier jaar worden gemeten (en wanneer dan de eerstvolgende meting plaatsvindt).

Overigens waren er ook geïnterviewden die aangaven het geschetste beeld niet verwacht te hebben. Zij waren in de veronderstelling dat indicatoren goed gevuld zouden zijn en dat daar ook een trend uit af te lezen zou zijn.

Naar aanleiding van bovenstaande constatering is de Rekenkamer nagegaan in hoeverre de raad voorafgaand aan de behandeling van de jaarstukken vragen heeft gesteld over het inzicht dat de jaarstukken geven over de stand van zaken voor de realisatie van de doelen voor het sportbeleid. Dat bleek niet het geval. Aan controle van het sportbeleid, naast kaderstellen een andere hoofdtaak van de raad, wordt weinig of niets gedaan. Niet naar aanleiding van de jaarstukken, maar ook niet los daarvan. In het gesprek dat wij met de leden van de klankbordgroep voerden varieerden de antwoorden van 'Nijmegen heeft mooie sportaccommodaties', 'het zal wel goed zijn' en 'de deelname aan sportactiviteiten is toch hoog' tot 'het zal wel goed zijn, maar je weet het niet' en 'je weet niet wat je niet weet'. Dat zo gewerkt wordt, wordt volgens de raadsleden mede veroorzaakt door het ontbreken van inzicht en overzicht ('we weten niet waar we moeten beginnen'). In de overige gevoerde gesprekken kwam onder meer naar voren dat men door deze werkwijze van de raad juist de indruk heeft dat de raad geen behoefte heeft aan jaarlijks geactualiseerde cijfers in de jaarstukken.

Overigens gaven enkelen in de door ons gevoerde interviews ook aan dat een gesprek nodig is over de informatiebehoefte die er is voor beleid, financiën en sturing. Nagegaan zou moeten worden wie (raad, college, ambtelijk) wat zou willen hebben, met welk doel en in elke frequentie. Op die manier zouden betrokkenen op het goede moment over de juiste informatie kunnen beschikken.

3.4 MONITORING EN EVALUATIE VAN HET SPORTBELEID

43. Naast de jaarlijkse verantwoording over de voortgang van het sportbeleid in de jaarstukken, wordt via monitoring en evaluatie nagegaan in hoeverre het sportbeleid de gewenste resultaten boekt.
44. Een analyse van de evaluatie van de Sportnota 2007 – 2012 levert op dat deze ingaat op zaken die:
- niet of nauwelijks in de Sportnota zelf aan de orde waren;
  - niet of nauwelijks in de begroting aan de orde waren;
  - niet of nauwelijks in de jaarstukken aan de orde waren;
  - niet of nauwelijks in de Stads- en wijkmonitor aan de orde waren.

Naast de jaarlijkse verantwoording over de voortgang van het sportbeleid in de jaarstukken, wordt via monitoring en evaluatie nagegaan in hoeverre het sportbeleid de gewenste resultaten boekt. Zo heeft in het kader van het opstellen van de Sportnota 2013 – 2016 een evaluatie van de Sportnota 2007 – 2010 (2012) plaatsgevonden. De resultaten uit de evaluatie zijn aan de raad voorgelegd in de startnotitie voor de nieuw op te stellen sportnota. Bij een analyse van de bevindingen uit de evaluatie blijkt dat deze ingaat op zaken die:

- niet of nauwelijks in de Sportnota zelf aan de orde waren;
- niet of nauwelijks in de begroting aan de orde waren;
- niet of nauwelijks in de jaarstukken aan de orde waren;
- niet of nauwelijks in de Stads- en wijkmonitor⁵⁰ aan de orde waren.

In [bijlage 11](#) is een overzicht opgenomen waar dit uit blijkt.

Verder is het zo dat:

- de meeste doelstellingen uit de Sportnota niet voorkomen in de evaluatie;
- de meeste doelstellingen uit de begroting niet voorkomen in de evaluatie;
- de meeste verantwoordingsinformatie uit de jaarstukken niet voorkomt in de evaluatie, juist omdat de verantwoordingsinformatie vaak te laat beschikbaar is om op te nemen in de jaarstukken, was de evaluatie een goede gelegenheid geweest om het totaalbeeld van de ontwikkeling te schetsen met de inmiddels wel beschikbare gegevens;
- de meeste informatie uit de stads- en wijkmonitor niet voorkomt in de evaluatie.

Inhoudelijk wordt in de evaluatie een aantal zaken benoemd dat een relatie heeft met de financiële situatie van de sportverenigingen. Het gaat om:

- De subsidiesystematiek vergt relatief veel tijd in verhouding tot wat het een vereniging oplevert. De voorkeur gaat uit naar een efficiënter systeem, waarin het subsidiebudget vooral naar ondersteuning van nieuwe activiteiten en ontwikkelingen gaat.

Deze constatering heeft niet geleid tot aanpassingen in de subsidiesystematiek in 2013. Alleen de doelen waarvoor subsidie verstrekt kan worden, zijn aangepast. In de gevoerde gesprekken hebben wij hier navraag naar gedaan, te meer daar het aantal verstrekte subsidies en de

---

⁵⁰ Sport is altijd een onderdeel van de Stads- en wijkmonitor die de afdeling Onderzoek & Statistiek elke twee jaar uitvoert. Het onderdeel sport richt zich op de sportdeelname van volwassenen en jongeren, het sportaanbod, sportevenementen en topsport.

hoogte van de subsidies na 2012 verder is afgenomen. Geen van de gesprekspartners kon aangeven waarom de subsidiesystematiek niet is gewijzigd naar aanleiding van deze constatering in de evaluatie. Naar aanleiding van deze vraag van de Rekenkamer werd aangegeven dat er momenteel wordt gewerkt aan een aanpassing van de Nijmeegse Kaderverordening Subsidies (NKS). In de nieuwe versie van de NKS zal worden opgenomen dat kleine subsidies (tot € 5.000) bij de verstrekking gelijk ook vastgesteld worden. Er is dan geen verantwoording meer nodig. Na vaststelling van de NKS zullen de beleidsregels sport en bewegen hiermee in lijn worden gebracht. Zoals duidelijk werd in paragraaf 2.2 is het merendeel van de sportsubsidies lager dan € 5.000.

- Contributie is de belangrijkste bron van inkomsten, verenigingen verwachten een terugloop van inkomsten uit sponsoring;
- De financiële situatie is, als gevolg van de economische recessie, bij veel topclubs zwaar.

De afdeling Onderzoek & Statistiek voert één keer in de vier jaar de Sportverenigingsmonitor uit. Op het moment dat de Rekenkamer een start maakte met dit onderzoek, was juist de Sportverenigingsmonitor 2013 verschenen⁵¹. Een aantal bevindingen uit die monitor was mede aanleiding om in het onderzoek te focus te leggen op de financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente:

- Het aantal verenigingen, dat aangeeft dat de financiële situatie van de vereniging in de voorgaande vier jaar verslechterd is (31), is groter dan het aantal, dat aangeeft dat er sprake is van een verbetering (16).
- Een verslechtering van de financiële situatie komt relatief veel voor bij verenigingen binnen de sporttakken tafeltennis, volleybal, hockey, badminton en turnen/gymnastiek en bij verenigingen die zwaarte sporten bieden.
- De meest aangekruiste redenen voor de verslechtering zijn: 'hogere kosten huur/ onderhoud accommodatie', 'minder subsidie', 'minder leden' en 'afname sponsorgeld'. De meest aangekruiste redenen voor een verbetering zijn: 'bezuinigingen op de kosten', 'verhoging contributie' en 'meer leden'.
- Bij in totaal 29 van de 74 clubs die deelnamen aan de Sportverenigingsmonitor is de huidige financiële situatie niet gezond.
- 52 verenigingen geven aan dat er op dit moment knelpunten binnen de vereniging spelen (70%, tegenover 60% in 2009).
- Knelpunten op het gebied van financiën en de accommodatie komen het meest voor.

---

⁵¹ In het voorjaar van 2013 beschikten wij al over een concept, dat voor '99% staat'. De Sportverenigingsmonitor is met de vaststelling door het college op 28 oktober 2014 openbaar geworden.

4. SLOTBESCHOUWING

Wat niet weet, wat niet deert. De uitspraak van een Nijmeegs raadslid 'je weet niet wat je niet weet' lijkt er enigszins op, maar toch is de strekking heel anders. Dat laatste niet weten wordt juist als een last ervaren, zo niet een gebrek. Het is precies die verzuchting die ten grondslag heeft gelegen aan dit onderzoek: raadsleden hadden nauwelijks een idee hoe het zit met de financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente en vroegen de Rekenkamer daar inzicht in te geven.

De Rekenkamer geeft met dit onderzoek antwoord op de vraag 'hoe het zit'. In de eerste plaats door duidelijk te maken hoe de financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente in elkaar zit: wat wordt er aan directe en indirecte subsidies uitgegeven? Op basis van welke beleidsregels is subsidie verstrekt? Aan wie komt het ten goede? Waar zitten verschillen in de mate en hoogte van (in)directe subsidies aan diverse takken van sport? Kunnen die worden verklaard? Verder geeft de Rekenkamer antwoord op die 'hoe zit het'-vraag door te laten zien hoe er op het gebied van sport wordt gestuurd en verantwoord. Daarmee krijgt de gemeenteraad een betere basis om te kunnen (bij)sturen⁵² in zowel het stellen van de kaders van het sportbeleid als in het controleren van de uitvoering van het vastgestelde sportbeleid.

In deze slotbeschouwing zoemen we respectievelijk in op de beleidsvoorbereiding, de beleidsuitvoering en de beleidsverantwoording ten aanzien van de financiële ondersteuning van sportverenigingen en de rollen van het college en de gemeenteraad daarin.

BELEIDSVOORBEREIDING

Laten we beginnen bij het begin: bij de vastgestelde sportnota's. Die nota's, met daarin maatschappelijke doelen, vormen de basis van het te voeren sportbeleid. Om daar als raad daadwerkelijk op te kunnen sturen, dienen die doelen te worden overgenomen of vertaald in de begroting – het sturingsinstrument bij uitstek van de raad. Met het vaststellen van de begroting besluit de raad immers over welk budget het college kan beschikken bij het realiseren van de maatschappelijke doelen.

De eigenlijke basis voor het in deze eeuw gevoerde sportbeleid ligt in de beleidsnota sport 2002-2006. Die bevat relatief heldere doelstellingen – 'er wordt gesubsidieerd op basis van doelen en behaald resultaat', waarbij er een duidelijke focus op topsport ligt. De beleidsnota sport 2007-2010 (2012)⁵³ is er in feite een voortzetting van. De focus lijkt van topsport echter te verschuiven naar breedtesport. De bijbehorende doelstellingen zijn minder helder geformuleerd. De hoofdlijnen van

---

⁵² Voor de leesbaarheid gebruiken wij in het vervolg van de Slotbeschouwing alleen de term sturen.

⁵³ Het beleid uit de sportnota 2007 – 2010 is voortgezet in 2011 en 2012; voor de periode 2013 – 2016 is een nieuwe sportnota vastgesteld.

beleid uit de Sportnota 2007–2010 (2012) komen vervolgens één op één terug als hoofddoelstellingen in het programma sport in de begrotingen voor 2010, 2011 en 2012. En ook al zijn de hoofdlijnen van beleid uit de Sportnota 2013–2016 gewijzigd (grotendeels van sporten naar bewegen), de hoofddoelstellingen in het programma sport in de begrotingen 2013 en 2014 zijn hetzelfde gebleven.

De opeenvolgende beleidsnota's laten zien dat er niet altijd een directe relatie is tussen beleid en begroting. Dit onderzoek van de Rekenkamer toont aan dat veel van de in sportnota's geformuleerde doelstellingen – en nieuwe accenten – in de onderzochte periode 2010-2014⁵⁴ niet als zodanig terugkomen in de begrotingen. In die zin gaat er van de gemeentebegrotingen over de jaren heen weinig sturing uit. De bevinding dat weinig van de hoofdpunten uit de sportnota's als doelstellingen terug te vinden zijn in de begroting, toont aan dat achtereenvolgende colleges in de beleidsvoorbereiding niet altijd even nauwgezet en consequent te werk gaan. Gesteld moet ook worden dat de gemeenteraad dat laat gebeuren en daardoor inconsistente besluiten neemt.

BELEIDSUITVOERING

Het onderzoek van de Rekenkamer naar de financiële ondersteuning van sportverenigingen laat op vele fronten zien hoe de middelen worden verdeeld. Een overzicht daarvan bestond niet. Het blijkt dat van het totaalbedrag van 8 miljoen euro voor de financiële ondersteuning van sport jaarlijks 5 miljoen euro aan indirecte subsidies wordt verstrekt, er ruim 2 miljoen euro bestemd is voor de exploitatie van zwembaden en er rond de 5 ton aan directe subsidies wordt verstrekt – variërend van 700.000 euro in 2010 tot 400.000 in 2014.

De verstrekte bedragen aan directe subsidies worden voor ongeveer de helft aan sportverenigingen verstrekt, en voor de andere helft aan andere (sport)organisaties. De meeste directe subsidies aan verenigingen worden verstrekt aan verenigingen voor buitensport. De meeste verenigingen ontvangen echter, om wat voor redenen dan ook, geen subsidie: 90% in 2014. Dit roept de vraag op hoe activerend het huidige financiële sportondersteuningsbeleid is.

Zoals gezegd, de meeste financiële ondersteuning vindt plaats in de vorm van indirecte subsidies: kosten die niet door inkomsten worden gedekt. Vooral bij de buitensportaccommodaties legt de gemeente fors geld bij: nog geen kwart van de kosten is gedekt. Bij binnensportaccommodaties ligt de kostendekkendheid op 66%. Al met al is de exploitatie van de gemeentelijke sportaccommodaties voor 47% kostendekkend. In sommige andere gemeenten, zoals Den Bosch en Breda, ligt die kostendekkendheid respectievelijk 10 tot 15% hoger. Het zou voor de gemeente Nijmegen interessant kunnen zijn om te ontdekken hoe andere gemeenten tot een hogere kostendekkingsgraad komen.

Kijken we naar de verstrekte subsidies (zowel direct als indirect) per sporttak – de Rekenkamer selecteerde er voor dit onderzoek vijf – dan blijkt dat in 2014 per lid het meeste gaat naar voetbal (120 euro) en volleybal (90 euro). Omgerekend 'krijgt' een hockeylid 30 euro per jaar, een turnlid 15 euro en een judolid 5 euro. Een bewust beleid blijkt aan de verschillen in financiële

---

⁵⁴ In het onderzoek zijn ook de begroting 2015 (die in 2014 is vastgesteld) en de jaarstukken 2014 (die in 2015 zijn vastgesteld) meegenomen.

ondersteuning per sporttak niet ten grondslag te liggen. De verklaring is dat de verschillen historisch zo zijn gegroeid. Het oordeel over hoe wenselijk deze geconstateerde verschillen zijn, is aan de politiek. De Rekenkamer wijst er wel nadrukkelijk op dat een voortzetting van ongedifferentieerde tariefsverhogingen leidt tot een verder uiteenlopen van de verschillen.

BELEIDSVERANTWOORDING

De basis voor een goede verantwoording is een goede registratie. Wat het onderzoek eerst en vooral laat zien, is dat veel informatie ten aanzien van sportsubsidies – in de breedste zin van het woord – niet voor het oprapen ligt. Al meteen bij de start van het onderzoek naar de financiële ondersteuning van sportverenigingen werd de Rekenkamer duidelijk dat veel van de gevraagde overzichten die een antwoord moeten geven op 'hoe het nu zit' niet konden worden geleverd.

Wat de overzichtelijkheid bepaald niet verbetert, is dat niet alle baten en lasten voor sportaccommodaties administratief op één plek worden verwerkt. Daarmee is het lastig de omvang en verdeling van de indirecte subsidies te bepalen. Zo werden de sportaccommodaties in de zogeheten Voorzieningsharten tot 1 januari 2015 administratief niet in het onderdeel sport van de begroting verwerkt, maar in het onderdeel wijken. Aan de andere kant zijn er ook lasten in het onderdeel sport van de begroting opgenomen die daar feitelijk niet thuis horen. Het gaat dan bijvoorbeeld om de kosten voor de openbare ruimte van stadsparken waar de sportparken in liggen.

Een andere complicatie is dat binnen de gemeente geen inzicht bestaat in de verstrekte *directe* subsidies naar categorieën ontvangers en ook niet in de verstrekte subsidies per beleidsregel. Er wordt namelijk niet geregistreerd op grond van welke beleidsregel een subsidie wordt verstrekt. Om ambtelijk en bestuurlijk te kunnen sturen is het essentieel inzicht te hebben in de verstrekte subsidie per beleidsregel. Inzet van het instrument subsidie beoogt immers bij te dragen aan het realiseren van de doelen van het sportbeleid.

Bij het opstellen van de overzichten van de verstrekte subsidies vanuit het programma sport, bleek dat ambtenaren soms voor zich zelf wel een overzicht bijhielden. Waar veel personele wisselingen zijn – en dat was op het terrein van sport in vooral 2014 zo – , is dat een risico. Gezien de tijd en moeite die het kost informatie van meer systematische aard boven tafel te krijgen, schuilt hierin nog een ander gevaar – niet alleen voor de gemeente maar juist ook voor de sportbeoefening die men zo graag wil steunen. Die kans is namelijk niet denkbeeldig dat meer clubs in financiële nood dreigen te raken. De Sportverenigingsmonitor 2013 laat zien dat er bij de helft van de verenigingen sprake is van een ledendaling en dat bij inmiddels ruim een derde van de verenigingen de financiële situatie zorgen baart. In een dergelijke situatie is het van groot belang dat de gemeente, waarop een financieel beroep wordt gedaan en/of waarvan generieke maatregelen worden gevraagd, zijn informatiebehoefte op orde heeft: een systematische registratie, nauwgezet dossierbeheer en een eenduidige hantering van beleidsregels. Dat voorkomt ad-hoc beleid.

Hiervoor werd al duidelijk dat de (sub)doelstellingen uit de sportnota's maar beperkt terugkomen in het programma sport in de begrotingen. Uit de analyse van de Rekenkamer blijkt verder dat hierover nog beperkter verantwoording wordt afgelegd in de jaarstukken.

Sommige verenigingen ontvangen wel subsidie, maar zonder dat aan alle voorwaarden wordt voldaan. Zo wordt bijvoorbeeld niet gevraagd om het aantal in Nijmegen woonachtige leden of om een overzicht van alle inkomsten van de aan verenigingen gelieerde stichtingen. Een van de voorwaarden uit de Nijmeegse Kaderverordening Subsidieverstrekking (NKS) om voor subsidie in aanmerking te komen, is dat het eigen vermogen van de subsidieontvanger niet meer mag zijn dan 10 procent mag zijn van de omzet van de subsidieontvanger. Verder kan de subsidie 'worden geweigerd, later worden vastgesteld of ingetrokken indien gegronde redenen bestaan aan te nemen dat de aanvrager ook zonder subsidieverstrekking over voldoende gelden – hetzij uit eigen middelen, hetzij uit middelen van derden – kan beschikken om de kosten van de activiteiten te dekken; het college stelt nadere regels met betrekking tot het begrip voldoende gelden' (artikel 11 NKS). Overigens zijn die nadere regels nog niet opgesteld. Uit ons onderzoek blijkt dat niet in alle gevallen een volledige check plaatsvindt op de middelen waar verenigingen over kunnen beschikken. Zo komt het voor dat een stichting die in het leven is geroepen als organisatie voor beheer en exploitatie van een sportaccommodatie van een vereniging (en subsidie van de gemeente ontvangt) haar jaarverslagen op verzoek van de gemeente overlegt, maar dat de jaarverslagen van de eraan gekoppelde vereniging (die ook subsidie van de gemeente ontvangt) – en nog een andere aan de vereniging gelieerde stichting – niet in het dossier zitten. Het gaat bij stichtingen en verenigingen weliswaar om verschillende juridische entiteiten, maar hun inkomsten komen allemaal aan één en dezelfde sportvereniging ten goede. We stellen vast dat de gemeente op deze manier geen volledig inzicht kan hebben in hoe de vereniging er financieel voor staat c.q. wat deze (samen met de betreffende stichtingen) aan totaal eigen vermogen en totale bar- en sponsorinkomsten en dergelijke heeft. Daarmee is dus ook niet te beoordelen in hoeverre een gemeentelijke subsidie aan de vereniging te rechtvaardigen is.

Aangewezen indicatoren, die een tussenstand van het streefcijfer per hoofddoelstelling moeten aangeven, blijken ook niet stelselmatig te worden bijgehouden. Het komt ook voor dat er opeens andere indicatoren worden gehanteerd, hetgeen het overzicht of de beoogde resultaten die worden bereikt niet ten goede komt. Veelgehoord binnen de muren van het stadhuis is dat indicatoren in de praktijk vaak met veel enthousiasme worden benoemd, maar dat er daarna nauwelijks mee wordt gewerkt.

VOORZETTEN REKENKAMER

Raadsleden in onze klankbordcommissie hebben bij herhaling aangegeven in het duister te tasten met betrekking tot het Nijmeegse sportondersteuningsbeleid. Gezien het gemis aan 'dossiers' waarin eenvoudig iets terug te vinden is, is dat niet verwonderlijk. Toch moet gezegd dat de raad in de onderzochte periode ook weinig heeft gedaan licht in die duisternis te krijgen. Verduidelijkende vragen aan het college over de sportbegroting en –jaarrekening zijn op de vingers van een hand te tellen. Als het al gebeurt, is het op basis van incidenten: in reactie op sportclubs die problemen melden. De raad zou op het gebied van het sportondersteuningsbeleid een veel prominentere rol kunnen spelen dan tot nu toe gebeurt: bij het bepalen van (meetbaar) beleid en doelstellingen, bij het formuleren van de indicatoren, bij het (signaleren van het niet) gebruik ervan, en bij het serieus nemen van de verantwoording. Het ontbreken van inzicht en overzicht

(‘we weten niet waar we moeten beginnen’) is geen excuus. Eerder nog: door het uitblijven van vragen kan bij het college de indruk ontstaan dat de raad geen behoefte heeft aan meer informatie. Te prijzen valt dat de raad kritisch op zichzelf durft te zijn door eerlijk te zeggen dat ze op sportgebied met een kennisgat zitten. Nu dat gat – in elk geval deels – is gedicht, zijn de beletsels voor een meer actieve houding weg, zowel in kaderstellende als controlerende zin.

Heeft de gemeenteraad de ambitie om in de toekomst te gaan sturen en de wil om doelgericht- en doeltreffend te zijn op het gebied van sportondersteuning, dan biedt de nieuwe Sportnota die in 2016 opgesteld moet worden een uitgelezen kans. De Rekenkamer geeft ter afronding van dit onderzoek een aantal voorzetten voor mogelijke denkrichtingen.

Met betrekking tot de indirecte subsidies raadt de Rekenkamer aan om uit te zoeken hoe andere gemeenten tot een hogere kostendekkendheid komen, en om eventueel met die informatie tot een besluit te komen over te treffen maatregelen. Daarbij dient dan in ogenschouw te worden genomen wat maatregelen, op korte én lange termijn, doen met de verschillen in financiële ondersteuning van de verschillende sporttakken en hoe wenselijk dat is.

De raad doet er volgens de Rekenkamer goed aan zich te buigen over de fundamentele vraag naar het nut van directe subsidies. Gezien de relatief geringe som geld die er in Nijmegen mee is gemoeid – afgezet tegen de indirecte subsidies – kan een onderzoek naar alternatieve manieren van financiële ondersteuning interessant zijn. In de evaluatie van de Sportnota 2007-2010 (2012) werd al gesignaleerd dat de subsidiesystematiek relatief veel tijd vergt ten opzichte van wat het oplevert. Inmiddels wordt gewerkt aan een aanpassing in de NKS met als stelregel subsidies onder een bedrag van 5.000 euro voortaan direct vast te stellen. Er zijn ook gemeenten die zijn gestopt met het verstrekken van directe subsidies aan sportverenigingen en alleen nog een budget beschikbaar hebben voor calamiteiten.

In relatie hiermee zou de raad zich eveneens kunnen buigen over de schijnexactheid die met (te) gedetailleerde beleidsregels en subsidieplafonds wordt gewekt. Nu komt het meer dan eens voor dat subsidies worden verstrekt, terwijl er voor het betreffende doel geen beleidsregel bestaat en omgekeerd. Tegelijkertijd acht de Rekenkamer, als het instrument van directe subsidies gehandhaafd blijft, een nadere analyse van de categorie ‘overig’ nodig, omdat het grootste deel (70%) van de verstrekte subsidies in de afgelopen jaren in die categorie terecht kwam. Een bruikbare beperkte set regels op hoofdlijnen is wel zo helder.

Zinvol acht de Rekenkamer het om vóór het vaststellen van de Sportnota 2016 als gemeenteraad een antwoord te zoeken op de vraag hoe de subsidiënten – de Nijmeegse sportclubs – het gemeentelijke sportondersteuningsbeleid ervaren. Het feit dat verreweg de meeste sportverenigingen (90 procent) geen directe subsidie aanvragen dan wel ontvangen, geeft op zich voldoende aanleiding nader onderzoek te doen naar de achterliggende reden. Dat doet ook het gegeven dat de subsidiebedragen voor de sportverenigingen ten opzichte van eerdere jaren in 2014 fors zijn gedaald, zonder dat er sprake is van gemeentelijke bezuinigingen.

De Rekenkamer vindt het verder van belang bij het formuleren van nieuw beleid direct ook te kijken naar de meetbaarheid ervan. Nagegaan zou moeten worden wie (raad, college, ambtelijk) welke informatie wil hebben, met welk doel en in elke frequentie.

Wat volgens de Rekenkamer aparte aandacht verdient, is het beleid van privatisering van sportverenigingen in het Nijmeegse. Dat is begonnen met de hockeyverenigingen. Hockey werd destijds – begin jaren tachtig van de 20^e eeuw – als eerste tranche gezien, waarna meer takken van sport het privatiseringspad zouden moeten inslaan. Dat is er, met uitzondering van tennisverenigingen, nooit van gekomen. Een evaluatie hoe succesvol het privatiseringsbeleid is geweest en waarom het bij hockey en tennis is gebleven, is op zijn plaats. Het gegeven dat de gemeente al jarenlang financieel moet bijspringen bij de hockeyclubs – en dat in de gevoerde gesprekken is aangegeven dat die situatie ook de komende jaren niet zal veranderen – vraagt om een zoektocht naar meer structurele oplossingen. Sommige andere gemeenten hebben die privatisering inmiddels overigens weer teruggedraaid.

Verder acht de Rekenkamer het raadzaam om het begrip ‘voldoende gelden’ uit artikel 11 van de NKS uit te werken in nadere regels, om een afwegingskader te hebben voor het toetsen van subsidieaanvragen.

Het sportbeleid in Nijmegen vraagt om een meer systematisch beleid van doelstellingen, sturing en registratie op hoofdlijnen, in combinatie met heldere overwegingen over het wenselijk nut van (directe) subsidiëring en het (wenselijke) effect op sportverenigingen en het sportklimaat in Nijmegen. Voor zover dat nog niet duidelijk is geworden, wil de Rekenkamer het belang benadrukken van een goede, transparante, eenvoudig te ontsluiten en controleerbare registratie van verstrekte subsidies. Dit om als college en raad te allen tijde te kunnen onderbouwen welke keuzes er zijn en nog gemaakt moeten worden. Voor wat betreft het inzicht in de verstrekte subsidies zijn inmiddels de eerste aanzetten gemaakt.

5. REACTIE VAN HET COLLEGE

Wij hebben het college in de gelegenheid gesteld om te reageren op de conclusies en aanbevelingen uit het Rekenkameronderzoek naar de financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente. Wij ontvingen de volgende reactie van het college:

Geachte leden van de rekenkamer,

Onlangs hebt u in het kader van de bestuurlijke hoor- en wederhoor procedure uw onderzoek '*Sport geld en de stad. Financiële ondersteuning sportverenigingen door de gemeente*' aan ons college verzonden. Deze brief bevat onze reactie op het onderzoek.

Voordat wij inhoudelijk ingaan op de in het rapport gemaakte constatering, willen wij u danken voor het uitgebreide onderzoek. Wij begrijpen dat u hierin veel tijd en energie heeft gestoken. We zien in het rapport diverse punten die we oppakken en vertalen in concrete acties om het inzicht te verbeteren in de besteding van middelen en de effecten van beleid.

Algemeen

In uw onderzoek geeft u terecht aan, dat de gemeente Nijmegen géén beleidsdoelstellingen geformuleerd heeft ten aanzien van de financiële ondersteuning van sportverenigingen. In het Beleidsplan 'Sport en Bewegen 2013-2016' staat: "*We blijven een basis bieden voor sport en bewegen. De inzet van middelen vanuit het programma Sport is voor een groot deel gericht op het in stand houden van een kwalitatief goed aanbod aan gemeentelijke sportaccommodaties.*" Met het laatste duiden we op de zogenaamde indirecte subsidies, waardoor we accommodaties tegen een niet-kostendekkend tarief beschikbaar kunnen stellen.

Reactie op analyse en bevindingen

U geeft aan dat een aantal gegevens niet (eenvoudig) voor handen zijn. Wij nemen dit punt ter harte en hebben inmiddels een model ontwikkeld waarmee we inzichtelijk maken aan wie we subsidie geven en wat de grondslag hiervoor is binnen de beleidsregels Sport en Bewegen.

De afgelopen jaren zijn we binnen de totale sportbudgetten gebleven en heeft sturing op het totaalbudget plaats gevonden. Hierdoor hebben er beperkte overschrijdingen op subsidieplafonds plaats gevonden. Door het model kunnen we actief sturen op de subsidieplafonds en onderbenutting van budgetten. Vooruitlopend op de bevindingen van de rekenkamer volgen we sinds eind 2014 periodiek de uitputting van de subsidiebudgetten.

In aanvulling op de budgetten gekoppeld aan specifieke beleidsregels ramen we ook een budget 'Overig'. Dat doen we om initiatieven, die niet direct hun grondslag vinden in de beleidsregels maar wel passen in de ambitie van het beleidsplan Sport en Bewegen, te kunnen ondersteunen. Na implementatie van het model kunnen we op ieder gewenst moment presenteren aan wie en met welk doel subsidie is verstrekt.

In het rapport constateert u dat 70% van de verstrekte, directe subsidies onder de categorie 'overig' vallen. Hierdoor lijkt er voor een ruime meerderheid van de verstrekte subsidies geen grondslag te zijn binnen de huidige beleidsregels. Wij menen dat wij dit beeld moeten nuanceren. U hebt voor deze categorisering gekeken naar de specificering in de toekenningsbeschikking. Bij geen/onvoldoende specificering in de beschikking valt de subsidie in de categorie 'overig'. Deze werkwijze is begrijpelijk, gezien de omvang van het onderzoek. Wij willen u er op wijzen dat de gekozen onderzoeksmethodiek één belangrijke beperking heeft. De aanwezige onderbouwing in alle onderliggende stukken, waar vaak wel een expliciete relatie met de betreffende beleidsregel wordt gemaakt, valt hiermee buiten de scope van uw onderzoek. Dit laat uiteraard onverlet, dat wij uw oproep voor een consequente registratie en monitoring ondersteunen. Wij verwachten in de nabije toekomst eenvoudig de gegevens te kunnen presenteren door in de toekenningsbeschikking én het ontwikkelde model expliciet de relatie met de betreffende beleidsregel op te nemen. Wij zullen de eerste resultaten hiervan in ieder geval presenteren in de Rekening 2015. Onze verwachting is dat door verbeterde registratie de

verstrekke subsidies duidelijk herleidbaar zijn naar een specifieke beleidsregel, waardoor de categorie 'overig' aanzienlijk zal afnemen. Deze informatie zal een afweging tot herziening van de beleidsregels ten goede komen. Logisch moment hiervoor is naar onze mening de oplading van een nieuw sportbeleidsplan.

In het rapport constateert u een daling in verstrekte directe subsidies van € 729.726 in 2010 naar € 431.942 in 2014. In afstemming met de ambtelijk secretaris van uw Rekenkamer hebben we deze daling onderzocht. Voor een substantieel deel wordt deze daling verklaard door het wegvallen van (vaak a-structurele) middelen uit andere programma's voor beweegprogramma's en sport gerelateerde activiteiten. Een voorbeeld hiervan is de inzet in Hatert voor een beweegprogramma, waarvoor Vogelaar-middelen beschikbaar waren. Kijkend naar de begrotings- en realisatiecijfers van het programma Sport & Accommodaties zien wij een kleinere, gestage daling waarbij de realisatiecijfers (oftewel de verstrekte directe subsidies) de begrotingstechnische trend volgt.

Tabel 1

	Begroting	Realisatie
2010	593.303	591.147
2011	502.047	472.909
2012	484.587	484.534
2013	495.348	464.553
2014	453.898	408.048

Ontwikkeling begroting en realisatie 2010-2014, exclusief zwembaden.

De daling in het budget is voor een aanzienlijk deel te verklaren uit beleidsmatige keuzes, wegvallen van a-structurele middelen en beperkte bezuinigingen, zoals:

- Beëindiging tijdelijke OZB-compensatie: € 52.000
- Generieke gemeentebrede bezuiniging op subsidies € 20.000
- Perspectiefnota 2013: structurele bezuiniging op sportsubsidies € 50.000

In 2013 zijn tevens de nieuwe beleidsregels Sport en Bewegen van kracht geworden. De generieke subsidie voor trainingsuren is daarbij afgeschaft en vervangen door een subsidie voor trainingsuren aangepast sporten. Dit heeft tot een daling in het aantal aanvragen geleid, aangezien de generieke subsidie voor trainingsuren zowel qua aantal als financieel de grootste subsidie categorie was. De afgelopen twee jaar hebben we, conform de toen geldende bestuurlijke lijn, de verenigingen niet actief aangeschreven over subsidiemogelijkheden. We gaan de ontwikkeling van de subsidieaanvragen monitoren en zullen op basis hiervan clubs tussentijds informeren over de huidige subsidiemogelijkheden.

Ten aanzien van onze sportaccommodaties is en blijft het uitgangspunt dat we deze op een goed kwalitatief niveau willen houden en ze tegen een maatschappelijk tarief beschikbaar stellen aan verenigingen en burgers. Hiermee houden we sport betaalbaar. In 2011 hebben we al geconcludeerd dat de tarieven voor binnensportaccommodaties lager zijn dan de (gemiddelde) tarieven bij andere gemeenten. We hebben hierop de afgelopen jaren al diverse acties ondernomen. Zo hebben we een 'piektarief' ingevoerd voor de populaire huurtijden in de binnensport. Daarnaast hebben we in 2012 een gefaseerde tariefsverhoging ingevoerd voor binnen- en buitensport. Voor de binnensport is een eenmalige verhoging van 5% doorgevoerd, de huurtarieven voor buitensportaccommodaties worden tot 2022 jaarlijks met 5% verhoogd.

In het rapport constateert u dat er aanzienlijke verschillen zijn in dekkingsgraad tussen binnen- en buitensport. Net als bij de door u aangehaalde Brabantse gemeenten hebben wij in Nijmegen een lagere dekkingsbijdrage voor buitensport als voor binnensport. De belangrijkste oorzaak hiervoor is dat verhuurwijze voor binnen- en buitensportaccommodaties anders is vormgegeven. Sportvelden worden door verenigingen voor een heel seizoen gehuurd. Naast huur door scholen is er voor

buitensportaccommodaties amper alternatief gebruik, welke inkomsten genereert. Bij binnensport huurt een sportvereniging de zaal per uur. Naast sportverenigingen en onderwijs zijn er diverse informele sportgroepen en groepen burgers die verspreid over het hele jaar gebruik maken van de binnensportvoorzieningen. Dit leidt tot een hogere dekkingsgraad voor binnensportaccommodaties. Overigens menen wij dat de verschillen tussen sporten bij directe subsidies voornamelijk te verklaren zijn uit verschillen in initiatieven vanuit de sporten zelf. Uitgezonderd hockey, waarvoor we een subsidie verstrekken om de kwaliteit van basisinfrastructuur op orde te houden, zijn directe subsidies een bijdrage aan initiatieven van sportverenigingen en sportorganisaties om bewegen en sporten in Nijmegen te stimuleren.

In uw onderzoek geeft u aan dat het sportbeleid onvoldoende in de begroting is vertaald en de topindicatoren van de auditcommissie niet zijn opgenomen. Hierdoor is de relatie met de verantwoording onvoldoende. Tekstueel hebben we inderdaad de hoofddoelstellingen in de begroting onvoldoende aangepast aan het nieuwe sportbeleidsplan. Vanwege de vaststelling van het nieuwe sportbeleidsplan zijn in de Stadsbegroting 2013-2016 wel nieuwe indicatoren geformuleerd die aansluiten bij doelstellingen in dit beleidsplan. Op dat moment is ervoor gekozen om gebruik te gaan maken van gegevens uit de GGD-monitoren op het vlak van gezondheid en leefstijl. Dit ter aanvulling op een andere belangrijke bron: onze tweejaarlijkse Burgerpeiling onder volwassenen (inmiddels onder personen vanaf 15 jaar). Hiervoor hadden we twee gegronde redenen.

Ten eerste hadden we met het stopzetten van de lokale Jeugdmonitor al enkele jaren geen eigen gegevens meer over de ontwikkeling van de sportdeelname bij de jeugd. Door gebruik te maken van de GGD-monitoren konden we indicatoren opnemen over drie leeftijdsgroepen: de basisschoolkinderen, de leerlingen in het voortgezet onderwijs en de volwassenen.

Ten tweede leveren dergelijke grootschalige bevolkingsonderzoeken betrouwbare gegevens op over de ontwikkeling van het sporten en bewegen bij deelgroepen en deelgebieden door de jaren heen, waarbij de mogelijkheden voor vergelijking met andere steden en landelijke cijfers steeds groter worden. Om verschillende redenen worden dergelijke onderzoeken niet jaarlijks gehouden (kosten, voorkomen van enquêtemoeieid, van jaar tot jaar te weinig verschuivingen, enzovoorts). Hierdoor kunnen in de stadsbegroting niet jaarlijks nieuwe realisatiecijfers worden getoond.

Wij nemen de door u gemaakte constatering mee bij het opstellen van de begroting 2016 om de relatie met de doelstellingen uit het beleidsplan nadrukkelijker te leggen. De Stadsbegroting kent vanaf 2015 gemeente breed een andere opgezet dan voorheen: toevoeging strategische thema's, nadruk op wat de gemeente in het kader van die thema's gaat doen, kortere teksten en minder indicatoren bij de hoofdstukken over de programma's. Desondanks gaan we er vanuit dat de begroting én jaarrekening 2016 voor het onderdeel Sport inzichtelijker kunnen maken voor de Raad.

Afsluiting

Als afsluiting wijzen wij u er overigens graag op dat het goed gaat met sport en bewegen in Nijmegen. In de Stadsmonitor 2014 (thema Sport) blijkt het aandeel volwassenen dat aan sport doet opnieuw is toegenomen. In totaal doet nu 76% van de Nijmegenaren minstens één keer per maand aan sport (tegenover 65% in 2009 en 67% in 2011). In de afgelopen tien jaar is de sportdeelname het sterkst gestegen bij de 65-plussers. Uit de factsheet Bewegen en Sporten van de GGD, welke dit voorjaar gepubliceerd is, blijkt dat 66% van de volwassen Nijmegenaren voldoende beweegt. Nijmegen behoort met deze sport- en beweegdeelname tot één van de koplopers in Gelderland-Zuid.

Sterke sportverenigingen zijn uiteraard van belang om onze gemeentelijke doelstellingen te realiseren en de beweeg- en sportdeelname op niveau te houden. Sportverenigingen hebben in Nijmegen een belangrijke en stabiele positie. Uit de meest recente verenigingsmonitor blijkt dat bij een meerderheid van de verenigingen het ledental in de voorgaande vier jaar weinig is veranderd (55%). Het aantal verenigingen met een toename van het ledental is zelfs iets groter dan het aantal verenigingen met een afname. Verenigingen hebben behoefte aan specifieke ondersteuning, bijvoorbeeld om jeugdleden met een gedrags- of ontwikkelingsstoornis beter te kunnen begeleiden.

Naast directe subsidie zetten we ook andere instrumenten in om sporten en bewegen te stimuleren, waarvan de Nijmeegse verenigingen gebruik kunnen maken. Voorbeelden hiervan zijn trainingen op het gebied van deskundigheidsbevordering, de inzet van een consulent die zich richt op aangepast sporten (Uniek Sporten) en de inzet van de combinatiefunctionarissen.

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,

drs. H.M.F. Bruls

De Gemeentesecretaris,

drs. B. van der Ploeg

6. NAWOORD VAN DE REKENKAMER

De Rekenkamer dankt het college voor zijn reactie op het rapport *Sport, geld en de stad* en de waardering voor vele het werk dat in die reactie wordt uitgesproken. De Rekenkamer constateert dat het college de centrale conclusies van het onderzoek niet weerspreekt en daarmee ondersteunt. Datzelfde geldt voor de aanbevelingen die erop zijn gericht de gemeenteraad meer en betere sturingsmogelijkheden te geven. Die gevoelde tekortkoming van de raad op het gebied van inzicht en dus sturing was de belangrijkste aanleiding voor de Rekenkamer dit onderzoek te starten. Het stemt de Rekenkamer positief dat in de organisatie inmiddels wordt gewerkt aan een betere en consequente registratie van de sportsubsidies, zodat inzichtelijk wordt aan wie subsidie wordt gegeven en wat de grondslag daarvoor is. Dat maakt sturing door de raad beter mogelijk. Hoopvol stemt het voornemen van het college om naar aanleiding van dit onderzoek de begroting en jaarrekening 2016 voor het onderdeel sport inzichtelijker te maken voor de raad. Naar de mening van het college zal mede door een betere registratie het aantal directe subsidies verminderen die niet te relateren zijn aan een beleidsregel en de basis vormen voor een eventuele herziening van de beleidsregels in de nieuwe sportnota.

De Rekenkamer kijkt uit naar de wijze waarop raad en college invulling gaan geven aan de aanbeveling om bij de ontwikkeling van de nieuwe sportnota in elk geval te bepalen hoe wordt omgegaan met kostendekkendheid, hoe wordt omgegaan met het instrument directe subsidies en welke sturingsinformatie de raad nodig heeft. De aanbeveling van de Rekenkamer om bij de potentiële subsidiënten – de Nijmeegse sportverenigingen – na te gaan hoe zij gemeentelijke sportondersteuningsbeleid ervaren, is een belangrijk onderdeel bij de ontwikkeling van het nieuwe sportbeleid. Dit kan immers duidelijk maken in hoeverre er behoefte is aan het werken met het instrument directe subsidies.

Het college sluit in zijn reactie af met de constatering dat het goed gaat met sport en bewegen in de stad. Dit oordeel baseert het college op indicatoren die niet eerder als doelen in het sportbeleid zijn gehanteerd. De conclusie wringt ook met de meest recente Sportverenigingsmonitor waaruit blijkt dat bij vier op de tien verenigingen de financiële situatie is verslechterd en bij 10% zelfs ronduit ongezond is. Doordat sturingsinformatie op dit moment ontbreekt, is niet eenduidig te bepalen hoe het is gesteld met sport en bewegen in Nijmegen. En daardoor is ook niet vast te stellen of de resultaten dankzij, los van of ondanks het financiële sportondersteuningsbeleid zijn gerealiseerd. Met de nieuwe sportnota moet dit tot het verleden behoren.

BIJLAGE 1: LIJST VAN GEÏNTERVIEWDEN

Onderdeel van het onderzoek was het voeren van gesprekken met een aantal betrokkenen binnen de gemeente. De Rekenkamer heeft gesproken met:

R. Helmer - Englebert	in haar hoedanigheid als portefeuillehouder sport en accommodaties
H. Tiemens	in haar hoedanigheid als portefeuillehouder financiën
H. Boon van Ostade	hoofd afdeling Vastgoed, Sport en Accommodaties en programmamanager sport en accommodaties (sinds 1 januari 2015)
J. van Boxtel	bureauhoofd Sportservice Nijmegen, voormalig programmamanager Sport (tot 1 januari 2015)
A. van Gaal	beleidsmedewerker sport (sinds juni 2013)
R. Scherpenborg	bureauhoofd bedrijfsondersteuning afdeling Vastgoed, Sport en Accommodaties (sinds 2014)
J. Gerrits	kwaliteitsmedewerker subsidies afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling (sinds maart 2014)
B. Kersten	financieel adviseur sport (tot het voorjaar van 2014)

BIJLAGE 2: SUBSIDIE STICHTING JEUGDSPOORTFONDS

De gemeentelijke subsidie aan Stichting Jeugdsportfonds is niet in het overzicht in figuur 1 in het hoofdrapport meegenomen. Op deze plaats is toelichting op het Jeugdsportfonds opgenomen en de reden waarom deze niet is meegenomen in het onderzoek.

Via het 'sportfonds' biedt de gemeente Nijmegen kinderen in de leeftijd van 4 – 18 jaar, die opgroeien in een gezin dat leeft op 120% (één kind) of 130% (twee of meer kinderen) van de bijstandsnorm, de mogelijkheid om deel te nemen aan sportieve activiteiten waaronder (vanaf 2012) zwemles. Per kind is maximaal € 225,00 per jaar beschikbaar. De bijdrage wordt in natura verstrekt. Het betreft een open einde regeling in het kader van het gemeentelijke minimabeleid. Het Jeugdfonds wordt voor het grootste deel gevoed vanuit het programma Werk & Inkomen. Daarnaast wordt er vanaf 2012 een bijdrage gedaan vanuit het programma Sport (zwemfonds), ter compensatie van het beëindigen van het schoolzwemmen door de gemeente Nijmegen.

Aan Stichting Jeugdsportfonds zijn de volgende subsidies verleend:

	2010	2011	2012	2013	2014
Zwemfonds	0	0	30.000	70.000	70.000
Sportsubsidie	285.000	337.500	260.465	281.172	280.000
Totaal	285.000	337.500	290.465	351.172	350.000

In 2012 is een lagere subsidie verstrekt, omdat de Stichting Jeugdsportfonds naar de normen uit de Nijmeegse Kaderverordening Subsidies een te hoog eigen vermogen had en deze eerst zelf moest inzetten. Wij hebben niet kunnen vinden waarom het verstrekte subsidiebedrag in 2011 hoger was als in de andere jaren.

BIJLAGE 3: VERDELING DIRECTE SUBSIDIES NAAR ONTVANGER EN OMVANG

In onderstaande tabel is aangegeven hoeveel subsidies van een bepaalde omvang (in euro's) zijn verstrekt aan sportverenigingen (V) en hoeveel aan overige (sport)organisaties (O).

	2010		2011		2012		2013		2014	
< 250	13		12		13		17		1	
	V: 13	O: 0	V: 12	O: 0	V: 13	O: 0	V: 17	O: 0	V: 1	O: 0
251 - 500	16		17		13		13		1	
	V: 15	O: 1	V: 17	O: 0	V: 11	O: 2	V: 12	O: 1	V: 1	O: 0
500 – 1.000	19		18		14		16		9	
	V: 14	O: 5	V: 15	O: 3	V: 11	O: 3	V: 12	O: 4	V: 9	O: 0
1.001 – 2.500	23		24		26		19		6	
	V: 23	O: 0	V: 21	O: 3	V: 24	O: 2	V: 18	O: 1	V: 5	O: 1
2.501 – 5.000	7		12		11		13		1	
	V: 7	O: 0	V: 9	O: 3	V: 7	O: 4	V: 9	O: 4	V: 0	O: 1
5.001 – 10.000	5		11		8		8		3	
	V: 5	O: 0	V: 8	O: 3	V: 7	O: 1	V: 6	O: 2	V: 1	O: 2
10.001 – 20.000	10		7		5		8		7	
	V: 6	O: 4	V: 3	O: 4	V: 2	O: 3	V: 6	O: 2	V: 5	O: 2
> 20.001	11		11		10		8		8	
	V: 5	O: 6	V: 5	O: 6	V: 5	O: 5	V: 5	O: 3	V: 4	O: 4

BIJLAGE 4: BELEIDSREGELS SUBSIDIES SPORT: VOORWAARDEN EN VERSTREKTE BEDRAGEN

In voorliggende bijlage zijn opgenomen:

- I Gedetailleerd overzicht subsidies sport en recreatie 2009, waarin is opgenomen wat de voorwaarden zijn voor verstrekking van subsidie op grond van de betreffende beleidsregel en tevens is aangegeven hoeveel subsidie onder deze noemer is verstrekt (NB. De Rekenkamer heeft niet onderzocht of aan alle geldende voorwaarden voor subsidieverstrekking is voldaan).

- II Gedetailleerd overzicht subsidies sport en recreatie 2013, waarin is opgenomen wat de voorwaarden zijn voor verstrekking van subsidie op grond van de betreffende beleidsregel en tevens is aangegeven hoeveel subsidie onder deze noemer is verstrekt (NB. De Rekenkamer heeft niet onderzocht of aan alle geldende voorwaarden voor subsidieverstrekking is voldaan)

In de tabellen is een cel rood gemaakt als de betreffende beleidsregel niet van toepassing was in enig jaar (voor overige (sport)organisaties).

I Gedetailleerd overzicht Beleidsregels subsidiëring Sport en Recreatie 2009

De beleidsregels Sport en Recreatie 2009 zijn een vertaling van de Subsidieverordening Sport en Recreatie 1995. Qua inhoud hebben geen wijzigingen plaatsgevonden. Het vervangen van de subsidieverordening door de beleidsregels had een 'technische' aanleiding, namelijk de aanpassing aan de nieuwe Kaderverordening Subsidies (die de Algemene Subsidieverordening verving). In het raadsvoorstel is inhoudelijk over de beleidsregels sport en recreatie het volgende opgemerkt: 'Deze regeling vervangt de Sportsubsidieregeling 1974 en de subsidieregelingen voor amateurtopsport, sportstimulering en bijzondere sportmanifestaties waarvan in de loop van de jaren is gebleken dat deze aan herziening toe waren¹. De nieuwe verordening beoogt een integratie te zijn van de vroegere regelingen'.

Beleidsregels subsidiëring Sport en Recreatie 2009						
Waarvoor	TRAININGSUREN					
Voorwaarden²	Een subsidie voor trainingsuren kan worden toegekend voor ten hoogste twee sporturen per week per groep met een maximum van 40 weken per jaar, indien een groep bestaat uit gemiddeld zoveel deelnemers als bij de desbetreffende sport gebruikelijk is. Het maximum subsidiebedrag in 2009 is € 1,77 per uur. Het bedrag wordt vanaf 2010 jaarlijks geïndexeerd. Voor sportactiviteiten van in Nijmegen woonachtige gehandicapte deelnemers kan het college ook subsidie verstrekken voor de extra kosten die deelname aan die activiteiten met zich meebrengt. Gezien de hogere kosten voor gehandicaptensport is het bedrag per trainingsuur ook hoger, zijnde maximaal € 9,44 per uur in 2009. Het bedrag wordt vanaf 2010 jaarlijks geïndexeerd.					
Verstrekt	2010		2011		2012	
	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties
	119.956	1.282	112.175	1.187	107.322	1.556
Hoewel de beleidsregel niet meer van toepassing was, is in 2013 € 38.202 subsidie aan sportverenigingen verstrekt.						

¹ GRN: voor een aantal regelingen zijn de geconstateerde knelpunten beschreven en is aangegeven hoe deze opgelost (kunnen) worden. Het gaat hierbij vooral om 'subsidietechnische' zaken; in beperkte mate wordt een link gelegd met het beoogde effect van de subsidie.

² In deze rubriek zijn niet de specifieke voorwaarden opgenomen voor indiening (termijnen, te hanteren aanvraagformulier, te overleggen informatie en dergelijke).

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

Beleidsregels subsidiëring Sport en Recreatie 2009						
Waarvoor	PROJECTSUBSIDIE TRAININGSUREN					
Voorwaarden	De projectsubsidie is bedoeld voor trainingsuren; het college bepaalt het bedrag per trainingsuur. Het college kan voor het eerste jaar van het project subsidie toekennen voor ten hoogste twee trainingsuren per week per groep met een maximum van 40 weken per jaar. De subsidie wordt elk volgend jaar afgebouwd met 25%. Na ten hoogste vier jaren wordt het project geacht zonder subsidie te kunnen worden uitgevoerd. Het college kan nadere eisen stellen ten aanzien van de kwalitatieve en organisatorische opzet van het project. De deelnemers aan het project dienen voor ten minste 75% uit de doelgroep afkomstig te zijn. Een sportorganisatie kan in aanmerking komen voor een projectsubsidie, indien het aannemelijk maakt dat het project zonder financiële ondersteuning van de kant van de gemeente geen kans van slagen heeft.					
Verstrekt	2010		2011		2012	
	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties
	0	-	0	-	0	-
Waarvoor	DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING					
Voorwaarden	Voor sportorganisaties die de deskundigheid van het bestuurlijk en/of sporttechnisch kader willen bevorderen. Subsidie kan worden toegekend in de kosten van: 1) deelname van individuele deelnemers aan niet op beroepsopleiding gerichte cursussen of sportopleidingen, 2) het laten organiseren van opleidingen en thema-avonden door derden en 3) deelname aan cursussen gericht op verbetering van de bestuurlijke kwaliteit. Voorwaarden is dat de opleiding of cursus is erkend. De subsidie bedraagt 50% van de goedgekeurde cursuskosten met een maximum van € 235,97 in 2009. Het bedrag wordt vanaf 2010 jaarlijks geïndexeerd.					
Verstrekt	2010		2011		2012	
	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties
	3.912	-	6.450	-	5.264	697
	Deze beleidsregel komt ook voor in de beleidsregels 2013. In 2013 is € 7.405 subsidie verstrekt aan sportverenigingen en in 2014 € 4.373 subsidie verstrekt aan sportverenigingen en € 2.000 aan andere organisaties.					

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

Beleidsregels subsidiëring Sport en Recreatie 2009						
Waarvoor	SPORTPROMOTIE					
Voorwaarden	Subsidie voor evenementen. Organisaties die voldoen aan de volgende voorwaarden komen in aanmerking voor de subsidie: <ul style="list-style-type: none"> • het evenement: <ul style="list-style-type: none"> • is organisatorisch goed van opzet; • trekt naar verwachting een groot aantal bezoekers; • is voor iedereen – al dan niet tegen betaling – toegankelijk; • wordt in ruime mate bekend gemaakt, zowel in Nijmegen als in het land; • zonder subsidie is de begroting van het topsportevenement niet sluitend; • de organisator van het evenement heeft een ten minste 50% van de kosten dekking. 					
Verstrekt	2010		2011		2012	
	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties
	29550	11.350	32300	4.150	16915	2.600
Waarvoor	AMATEURTOPSPORT					
Voorwaarden	Voor subsidie ten behoeve van amateursport komen organisatie in aanmerking die leden hebben die individueel of in teamverband amateursport bedrijven, indien de kosten van maatschappelijke of medische begeleiding, huur van benodigde oefenaccommodatie of training voor hen een belemmering vormen voor deelname aan sport op topniveau. Het subsidiebedrag wordt bepaald aan de hand van de geraamde kosten.					
Verstrekt	2010		2011		2012	
	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties
	28.185	-	7.570	-	1.515	-
	Hoewel de beleidsregel niet meer van toepassing was, is in 2013 € 10.000 subsidie verstrekt aan sportverenigingen.					

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigen door de gemeente

Waarvoor	EXPERIMENTEN					
Voorwaarden	Aan een organisatie die sportactiviteiten met een innovierend of experimenteel karakter ontwikkelt of met die activiteiten een voorbeeldfunctie vervult, kan eenmalig subsidie worden toegekend tot ten hoogste een door het college nader vast te stellen bedrag.					
Verstrekt	2010		2011		2012	
	Sportorganisaties	Andere organisaties	Sportorganisaties	Andere organisaties	Sportorganisaties	Andere organisaties
	1.000	-	0	-	0	-

II Beleidsregels subsidiëring sport en bewegen 2013

In het collegevoorstel is over de achtergrond van de beleidsregels aangegeven: 'We willen subsidies inzetten als een van de instrumenten voor de realisering van de beleidsdoelen uit ons Beleidsplan Sport en Bewegen 2013 – 2016. (...). Hiervoor hebben wij de beleidsregels voor sport opnieuw geformuleerd. (...) De volgende activiteiten / initiatieven, die bijdragen aan de realisatie van onze beleidsdoelen, willen wij stimuleren door de mogelijkheid van het verstrekken van subsidie op basis van de beleidsregels voor subsidies op het terrein van sport en bewegen:

- sport- en beweegevenementen die een meerwaarde hebben voor de wijk of de stad en die bijdragen aan het verhogen van de sport- en/of beweegdeelname en/of de promotie van de sport;
- deskundigheidsbevordering om het bestuurlijk en/of sporttechnisch kader te bevorderen;
- trainingsuren aangepast sporten, omdat de trainingskosten hiervoor hoger zijn (kleinere groepen en meer begeleiding);
- nieuwe ontwikkelingen en samenwerkingsvormen in sport;
- jubileumsubsidie, omdat onze waardering willen laten blijken voor de betekenis voor de sport in Nijmegen;
- topsportevenementen die Nijmegen op de kaart zetten als sportieve stad;
- partnerships met als doel het versterken van de topsport en secundair het versterken van de breedtesport'.

(...). 'De nieuwe beleidsregels sluiten aan bij het (...) Beleidsplan Sport en Bewegen 2013 – 2016, waarin de focus van het beleid onder andere wordt verbreed naar bewegen en de wijk'.

De **verschillen tussen de nieuwe en de huidige beleidsregels zijn** (samengevat door Rekenkamer):

- ook niet sportorganisaties, zoals onderwijs- en wijkorganisatie, kunnen subsidies aanvragen;
- de subsidies voor trainingsuren, projectsubsidies trainingsuren en amateurtopsport zijn vervallen;
- de subsidies voor trainingsuren aangepast sporten (in de beleidsregels 2009 onderdeel van de beleidsregel 'trainingsuren') en deskundigheidsbevordering blijven gehandhaafd;
- subsidie voor sportevenementen wordt verbreed naar beweegevenementen;
- de bestaande praktijk van subsidie voor topsportevenementen (2010: 0, 2011: 0, 2012: 0), partnerships (2010: 0, 2011: 0, 2012: 0) en jubilea (2010: 1500, 2011: 0, 2012: 0) wordt in de beleidsregels opgenomen.

Voor sportorganisatie die in 2012 een subsidie hebben ontvangen voor trainingsuren en die op grond van de nieuwe beleidsregels met ingang van 2013 hiervoor geen subsidie meer kunnen aanvragen is een overgangsregeling in de nieuwe beleidsregels opgenomen.

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

BELEIDSREGELS SUBSIDIERING SPORT EN BEWEGEN 2013				
Waarvoor	SPORT- EN BEWEEGINITIATIEVEN			
Voorwaarden³	Voor organisaties die voldoen aan de volgende voorwaarden: <ul style="list-style-type: none"> • Zonder subsidie is begroting van het initiatief niet sluitend • De organisator van het initiatief heeft voor ten minste de helft van de kosten een financiële dekking • Het sportevenement is voor iedereen – al dan niet tegen betaling – toegankelijk • Het sportevenement heeft een meerwaarde voor de wijk of de stad en draagt bij aan het verhogen van de sport- en /of beweegdeelname en/of de promotie van sport. 			
Verstrekt	2013		2014	
	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties
	27.700	2.652	0	0

³ In deze rubriek zijn niet de specifieke voorwaarden opgenomen voor indiening (termijnen, te hanteren aanvraagformulier, te overleggen informatie en dergelijke).

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

BELEIDSREGELS SUBSIDIËRING SPORT EN BEWEGEN 2013				
Waarvoor	DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING			
Voorwaarden	<p>Voor sportorganisaties die de deskundigheid van het bestuurlijk en/of sporttechnisch kader willen bevorderen. Subsidie kan worden toegekend in de kosten van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • deelname van individuele deelnemers aan niet op beroepsopleiding gerichte cursussen of sportopleidingen; • het laten organiseren van opleidingen en thema-avonden door derden; • deelname aan cursussen gericht op verbetering van de bestuurlijke kwaliteit. <p>Voorwaarden zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de opleiding of cursus is erkend; • de subsidie bedraagt 50% van de goedgekeurde cursuskosten met een maximum van € 240,00 			
Verstrekt	2013		2014	
	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties
	7.405	0	5.264	2.000
	Deze beleidsregel kwam ook voor in de beleidsregels 2009. In 2010 is € 3.912, in 2011 € 6.450 en in 2012 € 5.264 subsidie verstrekt aan sportverenigingen.			
In 2012 is ook € 697 subsidie verstrekt aan andere organisaties (hoewel de beleidsregels daar toen nog geen ruimte voor gaven).				

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

BELEIDSREGELS SUBSIDIËRING SPORT EN BEWEGEN 2013				
Waarvoor	TRAININGSUREN AANGEPAST SPORTEN			
Voorwaarden	De subsidie kan worden verstrekt aan sportorganisaties voor trainingsuren aangepast sporten. De subsidie kan eveneens verstrekt worden aan organisaties die sportmogelijkheden aanbieden aan mensen met een beperking. De subsidie kan worden toegekend voor ten hoogste twee sporturen per week per groep met een maximum van 40 weken per jaar, indien een groep bestaat uit gemiddeld zoveel deelnemers als bij de desbetreffende sport gebruikelijk is. Het maximum subsidiebedrag is € 9,50 per trainingsuur.			
Verstrekt	2013		2014	
	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties
	0	0	43.637	0
Waarvoor	OVERGANGSREGELING TRAININGSUREN (GELDT ALLEEN VOOR 2013)			
Voorwaarden	Voor sportorganisatie die in 2012 een subsidie hebben ontvangen voor trainingsuren en die op grond van de nieuwe beleidsregels met ingang van 2013 hiervoor geen subsidie meer kunnen aanvragen is een overgangsregeling in de nieuwe beleidsregels opgenomen.			
Verstrekt	2013			
	Sportverenigingen	Andere organisaties		
	76.569	778		

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

BELEIDSREGELS SUBSIDIERING SPORT EN BEWEGEN 2013				
Waarvoor	INNOVATIE IN SPORT EN SAMENWERKING			
Voorwaarden	<p>De innovatiesubsidie is gericht op stimulering van nieuwe ontwikkelingen en samenwerkingsvormen in de sport. Deze subsidie is behalve door sportverenigingen ook aan te vragen door andere organisaties, zoals bijvoorbeeld onderwijsinstellingen. Voorwaarde is dat de 'andere organisatie' samenwerking zoeken met een of meerdere sportorganisaties om samen een innoverend project op te starten. Verdere voorwaarden zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de organisator heeft voor ten minste 50% van de kosten dekking; • de subsidie wordt maximaal twee jaar verstrekt; <p>Doelstelling is dat het eind van de periode van 1 of 2 jaar de samenwerking en/of het vernieuwde aanbod staat en door de partijen zelf gecontinueerd kan worden.</p>			
Verstrekt	2013		2014	
	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties
	0	0	0	0
Waarvoor	JUBILEUMSUBSIDIE			
Voorwaarden	Wanneer een sportvereniging (een veelvoud van) 25 jaar bestaat kan deze subsidie aanvragen als bijdrage aan de jubileumactiviteiten. De hoogte van de subsidie is € 10 per leeftijdsjaar van de organisatie.			
Verstrekt	2013		2014	
	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties
	0	-	3.250	-
Hoewel de beleidsregel niet van toepassing was, is in 2010 € 1.500 subsidie verstrekt.				

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

BELEIDSREGELS SUBSIDIËRING SPORT EN BEWEGEN 2013				
Waarvoor	TOPSPORTEVENEMENTEN			
Voorwaarden	<p>Door topsportevenementen te subsidiëren promoot de gemeente de betreffende sport en wordt Nijmegen op de kaart gezet als sportieve stad. Sportorganisaties die voldoen aan de volgende voorwaarden komen in aanmerking voor subsidie voor topsportevenementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het topsportevenement: <ul style="list-style-type: none"> • is organisatorisch goed van opzet; • vindt in Nijmegen plaats; • is van nationale of internationale betekenis; • heeft aantoonbare meerwaarde voor de breedtesport in Nijmegen; • trekt naar verwachting een groot aantal bezoekers; • is voor iedereen – al dan niet tegen betaling – toegankelijk; • wordt in ruime mate bekend gemaakt, zowel in Nijmegen als in het land; • zonder subsidie is de begroting van het topsportevenement niet sluitend; • de organisator van het evenement heeft voor ten minste 50% van de kosten dekking; • de organisator zoekt in het kader van het topsportevenement samenwerking met de breedtesport. 			
Verstrekt	2013		2014	
	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties
	0	0	18.100	2.714

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

BELEIDSREGELS SUBSIDIERING SPORT EN BEWEGEN 2013				
Waarvoor	PARTNERSHIPS			
Voorwaarden	<p>Voor partnerships komen in beginsel alle sporten in aanmerking. Primair doel is het versterken van de topsport, secundair doel het versterken van de breedtesport. De partnerships dienen om een bepaald doel in de partnershipperiode te bereiken. Uitgangspunt is dat de sportorganisatie na afloop van het partnership in staat is om de ingeslagen weg voort te zetten, zonder verdere bijdrage van de gemeente. Om voor subsidie in aanmerking te komen, moet de sportorganisatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zowel top- als breedtesport aanbieden; • Beschikken over een beleidsplan waarin duidelijk visie, topsport, breedtesport, maatschappelijke ambities, het organisatorisch vermogen en het meerjaren financiële beleid is omschreven; • Al geruime tijd een groei van leden doormaken; • In staat zijn op eigen kracht te professionaliseren; • In staat zijn om naast het aanbieden van sport, ook andersoortige activiteiten te organiseren en andere sportverenigingen te ondersteunen • In staat zijn om autonoom te werken en om samenwerking met de gemeente aan te gaan op basis van wederkerigheid. <p>De subsidie wordt verleend voor een periode van maximaal vier jaar. Bij het aangaan van het partnership wordt een samenwerkingsovereenkomst tussen de sportorganisatie en de gemeente opgesteld. In deze overeenkomst worden concreet de doelen en tegenprestaties beschreven. Met Sportservice Nijmegen wordt jaarlijks het activiteitenplan opgesteld. Aan het eind van de periode wordt vastgesteld in hoeverre doelen en tegenprestaties zijn behaald.</p>			
Verstrekt	2013		2014	
	Sportverenigingen	Andere organisaties	Sportverenigingen	Andere organisaties
	0	0	25.000	10.000

BIJLAGE 5: DOELSTELLINGEN SPORTNOTA 2007 – 2010 (2012) ¹

Hieronder zijn de doelstellingen uit de Sportnota 2007 – 2010 (2012) opgenomen. De doelstellingen zijn overgenomen uit de overzichtstabel in het samenvattend overzicht op bladzijde 20 en 21 (kolom resultaat 2010). Die doelstellingen komen niet volledig overeen met de doelstellingen uit de toelichtende tekst in de hoofdstukken 1 tot en met 4 van de Sportnota. Ook de inhoud van de doelstelling komt niet altijd overeen. De extra genoemde (punten in) doelstellingen in de hoofdstukken 1 tot en met 4 zijn in onderstaand overzicht opgenomen in [blauw](#).

DOELSTELLINGEN SPORTNOTA 2007 – 2010 (2012)
HOOFDLIJN 1: VERHOGEN SPORTDEELNAME
Het percentage sportdeelname op wijkniveau (per doelgroep) van vandaag (stadspeiling 2007) is de ondergrens van 2010
Hoger percentage inwoners dat sport in Nijmegen dan het landelijke gemiddelde in Nederland in 2010
Samenwerking scholen en sportverenigingen: 26 basisscholen met een vakdocent
6 sportambassadeurs
Sportstimulering allochtone jeugd: <ul style="list-style-type: none">
• 56% van de niet-westerse allochtone leerlingen (PO-groep 5 t/m 8) is lid van een sportvereniging;
• 60% van de niet-westerse allochtone leerlingen van 12 – 17 jaar sport wekelijks;
• 41% van de niet-westerse allochtone leerlingen van 12 – 17 jaar is lid van een sportvereniging;
• 59% van de niet-westerse allochtonen tussen 18 en 23 jaar sport wekelijks;
• 29% van de niet-westerse allochtonen tussen 18 en 23 jaar is lid van een sportvereniging.
Het verhogen van de sportdeelname van inwoners met een verstandelijke en/of fysieke beperking met 5%
HOOFDLIJN 2: VERSTERKEN SPORTVERENIGINGEN
Concreet ondersteuningsaanbod per sportvereniging gericht op ledenwinst
Toename van het aantal verenigingen met een stabilisatie of toename van het ledenaantal met 10% (van 70 naar 80%)
2 fte aan sportnetwerkers
Uitbreiding van het huidige ondersteuningsaanbod door samenwerking met (commerciële) partners
HOOFDLIJN 3: GOEDE SPORTACCOMMODATIES
Multifunctionele binnensportaccommodaties: alle sportaccommodaties voldoen aan de Nijmegen norm in 2009 Alle sportaccommodaties volden aan alle onderdelen van de Nijmegen norm waarbij geldt dat de gemiddelde waarde van 2006 de ondergrens is van 2010
Tarieven en subsidies: alle sportaccommodaties voldoen aan de Nijmegen norm in 2009
Het onderhoud van alle sportaccommodaties is per 2009 op orde

---

¹ De beleidsnota is opgesteld voor de periode 2007 – 2010 en betreft een versterking van de programmalijnen uit de nota Breedtesport op topsportniveau die voor de periode 2002 – 2006 gold; het beleid is gecontinueerd in 2011 en 2012.

DOELSTELLINGEN SPORTNOTA 2007 – 2010 (2012)
HOOFDLIJN 3: GOEDE SPORTACCOMMODATIES – vervolg -
Alle gemeentelijke natuurgrasvoetbalvelden voldoen aan de vigerende normeringen
Meer sportaanbod voor de jeugd in binnensportaccommodaties
Structurele netwerksamenwerking tussen betrokken partijen
HOOFDLIJN 4: TOPSPORT
Verbinding top- en breedtesport: nader te concretiseren
Paralympische ploegen in Nijmegen: <ul style="list-style-type: none">
• Bredere belangstelling voor deelname aan aangepast sporten;
• Topsport als vliegwiel voor breedtesport;
• Bijdrage aan versterking topsportstructuur;
• Zwem- en rolstoelbasketballacademie.
Huis van de Topsport: ontwikkeling gereed op besteks- en aanbestedingsniveau Het realiseren van het Huis van de Topsport
In 2010 presteren 10 Nijmeegse sportverenigingen in de hoogste klasse van de competitie van de betreffende tak van sport
In 2010 worden zes topsportevenementen georganiseerd waarbij er drie substantiële impact hebben voor de stad. Het gaat dan om sportevenementen van het niveau NK, EK, WK of evenementen met een internationaal topdeelnemersveld

BIJLAGE 6: DOELSTELLINGEN SPORTNOTA 2013 – 2016

Hieronder zijn de doelstellingen uit de Sportnota 2013 – 2016 opgenomen. De doelstellingen zijn Overgenomen uit de overzichtstabel uit hoofdstuk 4 (kolom wat willen we bereiken). Deze doelstellingen komen niet volledig overeen met de doelstellingen uit de toelichtende tekst in hoofdstuk 3. Ook de inhoud van de doelstelling komt niet altijd overeen. De extra genoemde (punten in) doelstellingen in hoofdstuk 3 zijn opgenomen in [blauw](#).

DOELSTELLINGEN SPORTNOTA 2013 – 2016
BELEIDSLIJN 1: BREEDTESPORT, SPORT EN BEWEGEN VOOR IEDEREEN
Op peil houden van het huidige niveau van sportdeelname (op het niveau van 2011: 70% van de volwassenen sport)
Verhogen beweegdeelname
In stand houden van het huidige kwaliteitsniveau van sportorganisaties
Sportverenigingen in staat stellen investeringen te doen
Het percentage Nijmegenaren dat zich vrijwillig inzet in de sport blijft minimaal op het niveau van 2011
BELEIDSLIJN 2: SPORT, BEWEGEN EN WELZIJN
Sporten en gezonde leefstijl verbeteren onder leerlingen
Toename aantal scholen met structurele aanpak voor sport en bewegen, zo mogelijk binnen het concept Gezonde School
Versterken van verenigingen en bevordering gezondheid
Ontwikkelen van twee wijkgerichte sport- en beweeginitiatieven gericht op preventie van gezondheidsproblemen
Gezamenlijk programma opzetten en uitvoeren met zorgverzekeraars gericht op gezondheid en bewegen
BELEIDSLIJN 3: RELATIE TOPSPORT - BREEDTESPORT
100 talentvolle sporters ondersteunen
Netwerk rond talentontwikkeling versterken
5 partnerships uitvoeren
Topsporttrainingsaccommodatie ontwikkelen met ondersteunende activiteiten
Verdere versterking van de professionaliteit van topsport(organisaties) in Nijmegen
Inzet van topsporters en topsportorganisaties als ambassadeur voor maatschappelijke doelen

DOELSTELLINGEN SPORTNOTA 2013 – 2016
BELEIDSLIJN 4: INFRASTRUCTUUR VOOR SPORT EN BEWEGEN
Kwalitatief hoogwaardig aanbod aan accommodaties behouden
Optimale exploitatie van zwembaden realiseren
Openbare ruimte die uitnodigt tot sport en bewegen
Optimaal gebruik accommodaties
Watersportvisie
BELEIDSLIJN 5: SPORT VOOR DE STAD, CITYMARKETING EN EVENEMENTEN
Sportief imago van Nijmegen versterken, in elk geval rond loopsport
Betere afstemming en bekendheid (sport)evenementen
De loopsport is bepalend voor het sportieve imago van Nijmegen en wordt vanuit die optiek ondersteund door de gemeente
Side-events voor alle Nijmegenaren voorafgaand aan en tijdens sportevenementen, bij voorkeur verspreid door de stad
Evenementenkalender bijhouden voor sport- en andere evenementen om afstemming en synergie tussen evenementen te bevorderen

BIIJLAGE 7: OVERZICHT VAN DE RELATIES TUSSEN DE DOELSTELLINGEN UIT DE SPORTNOTA'S MET DE DOELSTELLINGEN UIT DE BEGROTINGEN

In deze bijlage zijn twee overzichten opgenomen:

1. Overzicht doelstellingen Sportnota 2007 – 2010 (2012) en hun relatie met de doelstellingen uit de begrotingen 2010, 2011 en 2012
2. Overzicht doelstellingen Sportnota 2013 – 2016 en hun relatie met de doelstellingen uit de begrotingen 2013, 2014 en 2015

OVERZICHT 1: Doelstellingen Sportnota 2007 – 2010 (2012)¹ en hun relatie met de doelstellingen uit de begrotingen 2010, 2011 en 2012

In onderstaand overzicht is per doelstelling uit de Sportnota 2007 - 2013² aangegeven of deze terugkomt in de begroting. Een cel is **groen** gemaakt als de doelstelling is opgenomen in de begroting, een cel is **rood** gemaakt als dat niet het geval is.

Relatie doelstellingen SPORTNOTA 2007 – 2010 (2012) met doelstelling begrotingen 2010, 2011 en 2012
HOOFDLIJN 1: VERHOGEN SPORTDEELNAME
Het percentage sportdeelname op wijkniveau (per doelgroep) van vandaag (stadspeiling 2007) is de ondergrens van 2010
Hoger percentage inwoners dat sport in Nijmegen dan het landelijke gemiddelde in Nederland in 2010
Samenwerking scholen en sportverenigingen: 26 basisscholen met een vakdocent
6 sportambassadeurs
Sportstimulering allochtone jeugd: <ul style="list-style-type: none">
• 56% van de niet-westerse allochtone leerlingen (PO-groep 5 t/m 8) is lid van een sportvereniging;
• 60% van de niet-westerse allochtone leerlingen van 12 – 17 jaar sport wekelijks;
• 41% van de niet-westerse allochtone leerlingen van 12 – 17 jaar is lid van een sportvereniging;
• 59% van de niet-westerse allochtonen tussen 18 en 23 jaar sport wekelijks;
• 29% van de niet-westerse allochtonen tussen 18 en 23 jaar is lid van een sportvereniging.
Het verhogen van de sportdeelname van inwoners met een verstandelijke en/of fysieke beperking met 5%

---

¹ De beleidsnota is opgesteld voor de periode 2007 – 2010 en betreft een versterking van de programmalijnen uit de nota Breedtesport op topsportniveau die voor de periode 2002 – 2006 gold; het beleid is gecontinueerd in 2011 en 2012.

² De doelstellingen zijn overgenomen uit de overzichtstabel in het samenvattend overzicht op bladzijde 20 en 21 (kolom resultaat 2010). Die doelstellingen komen niet volledig overeen met de doelstellingen uit de toelichtende tekst in de hoofdstukken 1 tot en met 4 van de Sportnota. Ook de inhoud van de doelstelling komt niet altijd overeen. De extra genoemde (punten in) doelstellingen in de hoofdstukken 1 tot en met 4 zijn in onderstaand overzicht opgenomen in **blauw**.

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

Relatie doelstellingen SPORTNOTA 2007 – 2010 (2012) met doelstelling begrotingen 2010, 2011 en 2012	
HOOFDLIJN 2: VERSTERKEN SPORTVERENIGINGEN – vervolg -	
Concreet ondersteuningsaanbod per sportvereniging gericht op ledenwinst	
Toename van het aantal verenigingen met een stabilisatie of toename van het ledenaantal met 10% (van 70 naar 80%)	
2010, 2011	2012
2 fte aan sportnetwerkers	
Uitbreiding van het huidige ondersteuningsaanbod door samenwerking met (commerciële) partners	
HOOFDLIJN 3: GOEDE SPORTACCOMMODATIES	
Multifunctionele binnensportaccommodaties: alle sportaccommodaties voldoen aan de Nijmegen norm in 2009 Alle sportaccommodaties volden aan alle onderdelen van de Nijmegen norm waarbij geldt dat de gemiddelde waarde van 2006 de ondergrens is van 2010	
2010, 2011	2012
Tarieven en subsidies: alle sportaccommodaties voldoen aan de Nijmegen norm in 2009	
Het onderhoud van alle sportaccommodaties is per 2009 op orde	
Alle gemeentelijke natuurgrasvoetbalvelden voldoen aan de vigerende normeringen	
Meer sportaanbod voor de jeugd in binnensportaccommodaties	
Structurele netwerksamenwerking tussen betrokken partijen	
HOOFDLIJN 4: TOPSPORT	
Verbinding top- en breedtesport: nader te concretiseren	
Paralympische ploegen in Nijmegen: <ul style="list-style-type: none"> • Bredere belangstelling voor deelname aan aangepast sporten; • Topsport als vliegwiel voor breedtesport; • Bijdrage aan versterking topsportstructuur; • Zwem- en rolstoelbasketballacademie. 	
Huis van de Topsport: ontwikkeling gereed op besteks- en aanbestedingsniveau Het realiseren van het Huis van de Topsport	
2010, 2011	2012

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

Relatie doelstellingen SPORTNOTA 2007 – 2010 (2012) met doelstelling begrotingen 2010, 2011 en 2012	
HOOFDLIJN 4: TOPSPORT – vervolg -	
In 2010 presteren 10 Nijmeegse sportverenigingen in de hoogste klasse van de competitie van de betreffende tak van sport	
2010, 2011	2012
In 2010 worden zes topsportevenementen georganiseerd waarbij er drie substantiële impact hebben voor de stad. Het gaat dan om sportevenementen van het niveau NK, EK, WK of evenementen met een internationaal topdeelnemersveld	
2010, 2011	2012

OVERZICHT 2: DOELSTELLINGEN SPORTNOTA 2013 – 2016 EN HUN RELATIE MET DE DOELSTELLINGEN UIT DE BEGROTINGEN 2013, 2014 EN 2015

Hierna is per doelstelling uit de Sportnota 2013 – 2016³ aangegeven of deze terugkomt in de begroting. Een cel is **groen** gemaakt als de doelstelling is opgenomen in de begroting, een cel is **rood** gemaakt als dat niet het geval is.

DOELSTELLINGEN SPORTNOTA 2013 – 2016
BELEIDSLIJN 1: BREEDTESPORT, SPORT EN BEWEGEN VOOR IEDEREEN
Op peil houden van het huidige niveau van sportdeelname (op het niveau van 2011: 70% van de volwassenen sport)
Verhogen beweegdeelname
In stand houden van het huidige kwaliteitsniveau van sportorganisaties
Sportverenigingen in staat stellen investeringen te doen
Het percentage Nijmegenaren dat zich vrijwillig inzet in de sport blijft minimaal op het niveau van 2011
BELEIDSLIJN 2: SPORT, BEWEGEN EN WELZIJN
Sporten en gezonde leefstijl verbeteren onder leerlingen
Toename aantal scholen met structurele aanpak voor sport en bewegen, zo mogelijk binnen het concept Gezonde School
Versterken van verenigingen en bevordering gezondheid
Ontwikkelen van twee wijkgerichte sport- en beweeginitiatieven gericht op preventie van gezondheidsproblemen
Gezamenlijk programma opzetten en uitvoeren met zorgverzekeraars gericht op gezondheid en bewegen

---

³ De doelstellingen zijn overgenomen uit de overzichtstabel uit hoofdstuk 4 (kolom wat willen we bereiken). Deze doelstellingen komen niet volledig overeen met de doelstellingen uit de toelichtende tekst in hoofdstuk 3. Ook de inhoud van de doelstelling komt niet altijd overeen. De extra genoemde (punten in) doelstellingen in hoofdstuk 3 zijn opgenomen in **blauw**.

DOELSTELLINGEN SPORTNOTA 2013 – 2016	
BELEIDSLIJN 3: RELATIE TOPSPORT - BREEDTESPORT	
100 talentvolle sporters ondersteunen	
Netwerk rond talentontwikkeling versterken	
5 partnerships uitvoeren	
Topsporttrainingsaccommodatie ontwikkelen met ondersteunende activiteiten	
Verdere versterking van de professionaliteit van topsport(organisaties) in Nijmegen	
Inzet van topsporters en topsportorganisaties als ambassadeur voor maatschappelijke doelen	
BELEIDSLIJN 4: INFRASTRUCTUUR VOOR SPORT EN BEWEGEN	
Kwalitatief hoogwaardig aanbod aan accommodaties behouden	
Optimale exploitatie van zwembaden realiseren	
Openbare ruimte die uitnodigt tot sport en bewegen	
Optimaal gebruik accommodaties	
Watersportvisie	

DOELSTELLINGEN SPORTNOTA 2013 – 2016
BELEIDSLIJN 5: SPORT VOOR DE STAD, CITYMARKETING EN EVENEMENTEN
Sportief imago van Nijmegen versterken, in elk geval rond loopsport
Betere afstemming en bekendheid (sport)evenementen
De loopsport is bepalend voor het sportieve imago van Nijmegen en wordt vanuit die optiek ondersteund door de gemeente
Side-events voor alle Nijmegenaren voorafgaand aan en tijdens sportevenementen, bij voorkeur verspreid door de stad
Evenementenkalender bijhouden voor sport- en andere evenementen om afstemming en synergie tussen evenementen te bevorderen

BIJLAGE 8: OVERZICHT VAN INDICATOREN VOOR HET PROGRAMMA SPORT IN DE BEGROTINGEN 2010 TOT EN MET 2015

In de periode 2010 tot en met 2015 zijn hoofddoelstellingen van het programma sport jaarlijks:

1. Verhogen sportdeelname / Sportstimulering
2. Versterken sportverenigingen
3. Kwalitatief goede sportaccommodaties
4. Ondersteuning topsportklimaat

Per hoofddoelstelling zijn één of meer indicatoren opgenomen om de streefcijfers (begroting) en realisatiecijfers (jaarstukken) aan te geven.

In haar vergadering van 10 maart 2011 heeft de auditcommissie de topindicatoren voor het programma sport vastgesteld. Welke topindicatoren de auditcommissie exact heeft vastgesteld, is niet helemaal duidelijk (zie citaat uit verslag hierna). In elk geval is wel duidelijk dat de aandachtspunten van de auditcommissie om de groepen volwassenen en jeugd verder uit te splitsen niet zijn doorgevoerd. Omdat in de begroting 2012 géén doelstellingen waren opgenomen, geeft dat ook geen duidelijkheid. De topindicatoren zijn daardoor immers niet zoals te doen gebruikelijk door de raad vastgelegd met het vaststellen van de begroting.

Uit het verslag van de betreffende vergadering van de auditcommissie:

‘Uit het gesprek met de auditcommissie is gebleken dat er behoefte bestaat aan het opnemen van een indicator met betrekking tot het verhogen van de sportdeelnamen door de jeugd en een indicator voor sportdeelname door allochtonen op te nemen. We stellen een (bredere) indicator met betrekking tot jeugd in achterstandsgebieden voor. We hebben in het beleid daar ook de focus op, allochtone jeugd vormt daar een (belangrijk) onderdeel van.

Topindicatoren:

- % volwassenen dat aan sport doet
Bij deze indicator heeft de auditcommissie aangegeven graag een splitsing te zien tussen ‘senioren’ en ‘overige volwassenen’.
- % 14 – 17 jarigen dat aan sport doet
- % 14 – 17 jarigen in aandachtsgebieden dat aan sport doet

Ten aanzien van de topindicatoren met betrekking tot het programma Sport concludeert de auditcommissie dat zij goed voldoen aan de wensen van de auditcommissie, met dien verstande dat de auditcommissie de volgende aandachtspunten nog meegeeft:

- De auditcommissie zou graag zien dat de ‘oude’ indicator 2.1 ook behouden blijft als indicator, naast de ‘nieuwe’ indicator 2.1 *GRN: uit het verslag wordt niet duidelijk wat met de oude en de nieuwe indicator bedoeld wordt, wij vermoeden dat ‘oude’ indicator is ‘aantal verenigingen met stabiel of meer leden stijgt met 10%’ en de nieuwe ‘% volwassenen dat lid is van een sportvereniging’.*
- De auditcommissie zou graag bij de indicator behorende bij hoofddoelstelling 1 (*GRN: sportstimulering*) en hoofddoelstelling 2 (*GRN: versterken sportverenigingen*) zien dat een splitsing wordt gemaakt ten aanzien van de categorie volwassenen in een categorie ‘senioren’ en een categorie ‘overige volwassenen’.

De bespreking in de auditcommissie van de topindicatoren ten aanzien van het programma Sport is hiermee afgerond’.

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

In het volgend overzicht is aangegeven welke indicatoren in welke begroting aan de orde waren. Een cel is **blauw** gemaakt als de indicator in de betreffende begroting is opgenomen, een cel is **grijs** gemaakt als dat niet het geval is.

Indicator / Begroting	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hoofddoelstelling 1: verhogen sportdeelname / sportstimulering						
Verhogen sportdeelname volwassenen						
% basisscholieren dat minimaal 7 uur per week beweegt						
% middelbare scholieren dat aan sport doet						
% middelbare scholieren dat minimaal 7 uur per week beweegt						
% volwassenen dat minimaal 12 x per jaar aan sport doet						
% volwassenen dat voldoet aan de beweegnorm						
Hoofddoelstelling 2: versterken sportverenigingen						
Verenigingen met stabiel of meer leden (van 70 naar 80%):						
% basisscholieren dat lid is van een sportvereniging						
% middelbare scholieren dat lid is van een sportvereniging						
% volwassenen dat lid is van een sportvereniging						
% volwassenen dat buiten verenigingen en commerciële sportscholen om aan sport doet						
Hoofddoelstelling 3: kwalitatief goede sportaccommodaties						
Accommodaties voldoen aan Nijmegen norm						
Bezettingsgraad gemeentelijke gymnastieklokalen						

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

Indicator / Begroting	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bezettingsgraad gemeentelijke sportzalen						
Bezettingsgraad gemeentelijke sporthallen						
Aantal bezoekers zwembaden						
Aantal bezoekers zwembad west						
Aantal bezoekers zwembad oost						
Aantal bezoekers zwembad Dukenburg						
Aantal bezoekers Goffertbad						
Aantal recreatieve bezoekers Triavium						
Verenigingsgebruik Triavium						
Aantal gerenoveerde en nieuw geopende gemeentelijke binnensportaccommodaties						
Aantal gerenoveerde en nieuw geopende gemeentelijke buitensportaccommodaties						
Hoofddoelstelling 4: ondersteuning topsportklimaat						
Aantal verenigingen in hoogste klasse competitie						
Terugkerende topsportevenementen						
Realisatieplan Huis voor de Topsport						
Aantal talenten uit Nijmegen met een HP, IT of NT status						
Aantal talenten uit de regio Nijmegen met een HP, IT of NT status dat sport in Nijmegen						
Aantal seniorenteams dat op het hoogste niveau in de competitie actief is						
Aantal grote sportevenementen						

BIJLAGE 9: STREEFCIJFERS VOOR DE INDICATOREN UIT HET PROGRAMMA SPORT IN DE BEGROTING 2010 TOT EN MET 2015

In de periode 2010 tot en met 2015 zijn hoofddoelstellingen van het programma sport jaarlijks:

1. Verhogen sportdeelname / Sportstimulering
2. Versterken sportverenigingen
3. Kwalitatief goede sportaccommodaties
4. Ondersteuning topsportklimaat

Per hoofddoelstelling zijn in de begroting één of meer indicatoren opgenomen om de streefcijfers aan te geven. In de volgende tabel is per indicator is aangegeven of deze gebruikt werd en zo ja, of in de begroting over het betreffende jaar een streefcijfer was opgenomen.

Een cel is **groen** gemaakt als de indicator in het betreffende jaar van toepassing was en er in de begroting voor het betreffende jaar een streefcijfer is genoemd.

Een cel is **rood** gemaakt als de indicator in het betreffende jaar van toepassing was, maar er in de begroting voor het betreffende jaar geen streefcijfer is genoemd.

Een cel is **grijs** gemaakt als de indicator in het betreffende jaar niet van toepassing was.

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

STREEFCIJFERS IN DE BEGROTING PER INDICATOR UIT HET PROGRAMMA SPORT					
2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hoofddoelstelling 1: verhogen sportdeelname / sportstimulering					
Verhogen sportdeelname volwassenen					
% basisscholieren dat minimaal 7 uur per week beweegt					
% middelbare scholieren dat aan sport doet					
% middelbare scholieren dat minimaal 7 uur per week beweegt					
% volwassenen dat minimaal 12 x per jaar aan sport doet					
% volwassenen dat voldoet aan de beweegnorm					

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

STREEFCIJFERS IN DE BEGROTING PER INDICATOR UIT HET PROGRAMMA SPORT					
2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hoofddoelstelling 2: versterken sportverenigingen					
verenigingen met stabiel of meer leden: toename van 10% (van 70% naar 80%) in de periode 2006 – 2010					
% basisscholieren dat lid is van een sportvereniging					
% middelbare scholieren dat lid is van een sportvereniging					
% volwassenen dat lid is van een sportvereniging					
% volwassenen dat buiten verenigingen en commerciële sportscholen om aan sport doet					

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

STREEFCIJFERS IN DE BEGROTING PER INDICATOR UIT HET PROGRAMMA SPORT					
2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hoofddoelstelling 3: kwalitatief goede sportaccommodaties					
Accommodaties voldoen aan Nijmegen norm in 2009					
Bezettingsgraad gemeentelijke gymnastieklokalen					
Bezettingsgraad gemeentelijke sportzalen					
Bezettingsgraad gemeentelijke sporthallen					
Aantal bezoekers zwembaden					
Aantal bezoekers zwembad west					
Aantal bezoekers zwembad oost					
Aantal bezoekers zwembad Dukenburg					
Aantal bezoekers Goffertbad					

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

STREEFCIJFERS IN DE BEGROTING PER INDICATOR UIT HET PROGRAMMA SPORT					
2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hoofddoelstelling 3: kwalitatief goede sportaccommodaties – vervolg -					
Aantal recreatieve bezoekers Triavium					
Verenigingsgebruik Triavium					
Aantal gerenoveerde en nieuw geopende gemeentelijke binnensportaccommodaties					
Aantal gerenoveerde en nieuw geopende gemeentelijke buitensportaccommodaties					

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

STREEFCIJFERS IN DE BEGROTING PER INDICATOR UIT HET PROGRAMMA SPORT					
2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hoofddoelstelling 4: ondersteuning topsportklimaat					
Aantal verenigingen in hoogste klasse competitie					
Terugkerende topsporevenementen					
Realisatieplan voor Huis van de Topsport					
Aantal talenten uit Nijmegen met een HP, IT of NT-status ¹					
Aantal talenten uit de regio Nijmegen met een HP, IT of NT-status dat sport in Nijmegen					
Aantal seniorenteams dat het hoogste niveau in de competitie actief is					
Aantal grote sportevenementen					

¹ Het gaat om diverse statussen die NOC*NSF na overleg met de betreffende bond toekent aan topsporters. HP: High Potential, IT: Internationaal Talent, NT: Nationaal Talentl.

BIJLAGE 10: REALISATIECIJFERS VOOR DE INDICATOREN UIT HET PROGRAMMA SPORT IN DE JAARSTUKKEN 2010 TOT EN MET 2014

In de periode 2010 tot en met 2015 zijn hoofddoelstellingen van het programma sport jaarlijks:

1. Verhogen sportdeelname / Sportstimulering
2. Versterken sportverenigingen
3. Kwalitatief goede sportaccommodaties
4. Ondersteuning topsportklimaat

Per hoofddoelstelling zijn in de jaarstukken – als spiegel van de begroting - één of meer indicatoren opgenomen om de realisatiecijfers aan te geven. In de volgende tabel is per indicator is aangegeven of deze gebruikt werd en zo ja, of in de jaarstukken over het betreffende jaar een realisatiecijfer was opgenomen.

Een cel is **groen** gemaakt als de indicator in het betreffende jaar van toepassing was en er in de jaarstukken voor het betreffende jaar een realisatiecijfer is genoemd.

Een cel is **rood** gemaakt als de indicator in het betreffende jaar van toepassing was, maar er in de jaarstukken voor het betreffende jaar geen realisatiecijfer is genoemd.

Een cel is **grijs** gemaakt als de indicator in het betreffende jaar niet van toepassing was.

Na de tabel is in woorden een samenvattend overzicht opgenomen waarin is aangegeven voor welke indicatoren :

- in de begroting van jaar x het streefcijfer is opgenomen én in de jaarstukken van jaar x het realisatiecijfer;
- in de begroting van jaar x het streefcijfer is opgenomen, maar is in de jaarstukken géén realisatiecijfer is opgenomen;
- in de begroting van jaar x géén streefcijfer is opgenomen, maar is in de jaarstukken wel een realisatiecijfer is opgenomen.

Sport, geld en de stand
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

REALISATIECIJFERS IN DE JAARSTUKKEN PER INDICATOR UIT HET PROGRAMMA SPORT				
2010	2011	2012	2013	2014
Hoofddoelstelling 1: verhogen sportdeelname / sportstimulering				
Verhogen sportdeelname volwassenen				
% basisscholieren dat minimaal 7 uur per week beweegt				
% middelbare scholieren dat aan sport doet				
% middelbare scholieren dat minimaal 7 uur per week beweegt				
% volwassenen dat minimaal 12 x per jaar aan sport doet				
% volwassenen dat voldoet aan de beweegnorm				

Sport, geld en de stand
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

REALISATIECIJFERS IN DE JAARSTUKKEN PER INDICATOR UIT HET PROGRAMMA SPORT				
2010	2011	2012	2013	2014
Hoofddoelstelling 2: versterken sportverenigingen				
verenigingen met stabiel of meer leden: toename van 10% (van 70% naar 80%) in de periode 2006 – 2010				
% basisscholieren dat lid is van een sportvereniging				
% middelbare scholieren dat lid is van een sportvereniging				
% volwassenen dat lid is van een sportvereniging				
% volwassenen dat buiten verenigingen en commerciële sportscholen om aan sport doet				

Sport, geld en de stand
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

REALISATIECIJFERS IN DE JAARSTUKKEN PER INDICATOR UIT HET PROGRAMMA SPORT				
2010	2011	2012	2013	2014
Hoofddoelstelling 3: kwalitatief goede sportaccommodaties				
Accommodaties voldoen aan Nijmegen norm in 2009				
Bezettingsgraad gemeentelijke gymnastieklokalen				
Bezettingsgraad gemeentelijke sportzalen				
Bezettingsgraad gemeentelijke sporthallen				
Aantal bezoekers zwembaden				
Aantal bezoekers zwembad west				
Aantal bezoekers zwembad oost				
Aantal bezoekers zwembad Dukenburg				
Aantal bezoekers Goffertbad				

Sport, geld en de stand
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

REALISATIECIJFERS IN DE JAARSTUKKEN PER INDICATOR UIT HET PROGRAMMA SPORT				
2010	2011	2012	2013	2014
Hoofddoelstelling 3: kwalitatief goede sportaccommodaties – vervolg -				
Aantal recreatieve bezoekers Triavium				
Verenigingsgebruik Triavium				
Aantal gerenoveerde en nieuw geopende gemeentelijke binnensportaccommodaties				
Aantal gerenoveerde en nieuw geopende gemeentelijke buitensportaccommodaties				
Hoofddoelstelling 4: ondersteuning topsportklimaat				
Aantal verenigingen in hoogste klasse competitie				
Terugkerende topsportevenementen				
Realisatieplan voor Huis van de Topsport				
Aantal talenten uit Nijmegen met een HP, IT of NT-status ¹				

¹ Het gaat om diverse statussen die NOC*NSF na overleg met de betreffende bond toekent aan topsporters. HP: High Potential, IT: Internationaal Talent, NT: Nationaal Talentl.

Sport, geld en de stand
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

---

REALISATIECIJFERS IN DE JAARSTUKKEN PER INDICATOR UIT HET PROGRAMMA SPORT				
2010	2011	2012	2013	2014
Aantal talenten uit de regio Nijmegen met een HP, IT of NT-status dat sport in Nijmegen				
Aantal seniorenteams dat het hoogste niveau in de competitie actief is				
Aantal grote sportevenementen				

Voor de volgende indicatoren is in de begroting van jaar x het streefcijfer opgenomen én is in de jaarstukken van jaar x het realisatiecijfer:

- 2010: Aantal verenigingen in hoogste klasse competitie
Terugkerende sportevenementen
Realisatieplan huis van de topsport
- 2011: Verhogen sportdeelname volwassenen
Aantal verenigingen in hoogste klasse competitie
Terugkerende sportevenementen
Realisatieplan huis van de topsport

Voor de volgende indicatoren is in de begroting van jaar x het streefcijfer opgenomen, maar is in de jaarstukken géén realisatiecijfer opgenomen:

- 2010: Verhogen sportdeelname volwassenen
Verenigingen met stabiel of meer leden
Accommodaties voldoen aan Nijmegen norm in 2009
- 2011: Verenigingen met stabiel of meer leden
Accommodaties voldoen aan Nijmegen norm in 2009

Voor de volgende indicatoren is in de begroting van jaar x géén streefcijfer opgenomen, maar is in de jaarstukken wel een realisatiecijfer opgenomen:

- 2013: Bezettingsgraad gemeentelijke gymnastieklokalen
Bezettingsgraad gemeentelijke sportzalen
Bezettingsgraad gemeentelijke sporthallen
Aantal gerenoveerde en nieuw geopende gemeentelijke binnensportaccommodaties
Aantal gerenoveerde en nieuw geopende gemeentelijke binnensportaccommodaties
- 2014: Bezettingsgraad gemeentelijke gymnastieklokalen
Bezettingsgraad gemeentelijke sportzalen
Bezettingsgraad gemeentelijke sporthallen
Aantal bezoekers zwembad oost
Aantal bezoekers zwembad Dukenburg
Aantal bezoekers Goffertbad
Aantal recreatieve bezoekers Triavium
Verenigingsgebruik Triavium

BIJLAGE 11: RELATIE BEVINDINGEN UIT EVALUATIE SPORTNOTA 2007 – 2010 (2012) MET DE SPORTNOTA, DE BEGROTING, DE JAARSTUKKEN EN DE STADS- EN WIJKMONITOR

In deze bijlage zijn de bevindingen uit de evaluatie van het sportbeleid 2007 – 2010 (2012) op een rij gezet. Een cel is **rood** gemaakt als de betreffende bevinding geen relatie heeft met de Sportnota 2007 – 2010, de begroting 2010, 2011 of 2012, de jaarstukken 2010, 2011 of 2012 en het hoofdstuk sport uit de Stad- en wijkmonitor 2012. Een cel is **groen** gemaakt als die relatie er wel is.

Bevinding uit evaluatie sportbeleid	Bevinding heeft relatie met		
	Doelstelling sportnota 2007 - 2010	Doelst. begr. / Verantw. Jaarst. 2010/2011/2012	Stads- en wijkmonitor 2012
HOOFDDOELSTELLING 1: SPORTSTIMULERING			
68% van de Nijmegenaren ¹ sport (cijfers 2011), meer dan het landelijk gemiddelde van 65% en meer dan de Nijmeegse doelstelling van 66%		Begr.2010, 2011	Jaarst. 2011
Het sporten in de openbare ruimte is toegenomen			
Het sporten buiten verenigingsverband is toegenomen			
Sommige doelgroepen waarvan de sportdeelname achterblijft bij het gemiddelde zijn moeilijk te bereiken met de huidige interventies gericht op sportstimulering	2		
De bekendheid en toegankelijkheid van het Jeugdsportfonds is nog niet optimaal			

¹ In de doelstelling (2010, 2011), verantwoording (2011) en stads- en wijkmonitor 2012 gaat het om volwassenen. Gegeven de percentages moet in de evaluatie ook volwassenen bedoeld zijn.

² In de sportnota 2007 – 2010 (2012) zijn doelstellingen opgenomen voor de verhoging van sportdeelname door de allochtone jeugd en door inwoners met een verstandelijke en/of fysieke beperking.

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

Bevinding uit evaluatie sportbeleid	Bevinding heeft relatie met		
	Doelstelling sportnota 2007 - 2010	Doelst. begr. / Verantw. Jaarst. 2010/2011/2012	Stads- en wijkmonitor 2012
HOOFDDOELSTELLING 1: SPORTSTIMULERING – VERVOLG -			
De mogelijkheden voor mensen met een beperking om te sporten bij een vereniging zijn toegenomen			
HOOFDDOELSTELLING 2: VERSTERKEN SPORTVERENIGINGEN			
De doelstellingen ten aanzien van het behoud of de groei van het ledenaantal van sportverenigingen worden gehaald: 88% van de verenigingen heeft een stabiel of groeiend ledenaantal (doelstelling 10% stijging, van 70% naar 80%)		Begr. 2010, 2011	Jaarstukken 3
Uit landelijk onderzoek blijkt dat de verenigingssport volwassenen en ouderen minder goed weet vast te houden. De Nijmeegse verenigingen hebben wel verscheidene nieuwe activiteiten voor volwassenen en ouderen ontwikkeld			
De behoefte aan vrijwilligers, kader en ondersteuning is en blijft groot			
Verenigingen hebben steeds meer te maken met wangedrag en gebrek aan betrokkenheid van (ouders van) leden			
De subsidiesystematiek vergt relatief veel tijd in verhouding tot wat het een vereniging oplevert. De voorkeur gaat uit naar een efficiënter systeem, waarin het subsidiebudget vooral naar ondersteuning van nieuwe activiteiten en ontwikkelingen gaat.			
Contributie is de belangrijkste bron van inkomsten, verenigingen verwachten een terugloop van inkomsten uit sponsoring			

³ NB. Stads- en wijkmonitor geeft aan dat % leden sportclubs stabiel is.

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

Bevinding uit evaluatie sportbeleid	Bevinding heeft relatie met		
	Doelstelling sportnota 2007 - 2010	Doelst. begr. / Verantw. Jaarst. 2010/2011/2012	Stads- en wijkmonitor 2012
HOOFDDOELSTELLING 2: VERSTERKEN SPORTVERENIGINGEN – VERVOLG -			
75% van de verenigingen (87% van de grotere verenigingen) werkt samen met andere partners zoals andere sportverenigingen, Sportservice, sportbonden, onderwijs, Transferpunt sport, gemeentelijke afdeling Vastgoed, Sportservice en Accommodaties			
HOOFDDOELSTELLING 3: KWALITATIEF GOEDE SPORTACCOMMODATIES			
De meeste gemeentelijke sportaccommodaties zijn kwalitatief op orde		Begr. 2010, 2011	Jaarstukken
74% van de verenigingen is tevreden over de door hen gebruikte accommodatie (tegenover 56% in 2005)			
Bezettings- en bespelingsgraad (kunstgras) zijn gestegen			
De doordecentralisatie van onderwijsmiddelen heeft ertoe geleid dat de scholen eigen binnensportaccommodaties bouwen, deze zijn niet altijd geschikt voor gebruik door verenigingen			
HOOFDDOELSTELLING 4: TOPSPORT			
In Nijmegen presteren 12 sportclubs in de hoogste klasse van de competitie van de betreffende tak van sport (doelstelling: 10)		Begr. 2010, 2011	Jaarst. 2010, 2011
Nijmegen kent 6 topsportevenementen (doelstelling: 6)		Begr. 2010, 2011	Jaarst. 2010, 2011
Door middel van Partnerships tussen gemeente en topsportorganisaties is topsport meer gaan samenwerken met breedtesportverenigingen			

Sport, geld en de stad
financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente

---

Bevinding uit evaluatie sportbeleid	Bevinding heeft relatie met		
	Doelstelling sportnota 2007 - 2010	Doelst. begr. / Verantw. Jaarst. 2010/2011/2012	Stads- en wijkmonitor 2012
HOOFDDOELSTELLING 4: TOPSPORT – VERVOLG -			
De financiële situatie is, als gevolg van de economische recessie, bij veel topclubs zwaar			